

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Ing. Tereza Tylová

Přímá volba prezidenta a její dopad na ústavní vztahy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Kateřina Janstová, Ph.D.

Katedra ústavního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): duben 2014

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 14. dubna 2014

Ing. Tereza Tylová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce JUDr. Kateřině Janstové, Ph.D. za vstřícnost, ochotu, cenné rady a věcné připomínky. Poděkování také patří celé mé rodině a příteli za jejich trpělivost a podporu při psaní této práce.

V Praze dne 14. dubna 2014

Ing. Tereza Tylová

Osnova

Úvod

1. Historie prezidentských voleb	8
1.1. První republika	8
1.2. Období druhé republiky včetně protektorátu.....	9
1.3. Období let 1945 – 1948 (konec 2. sv. v. až 1948)	10
1.4. Období od roku 1949 do roku 1989.....	10
1.5. Od roku 1989 až po zánik ČSFR.....	13
1.6. Období od roku 1993 – samostatná Česká republika.....	14
2. Názory na přímou volbu prezidenta	15
2.1. Argumenty proti přijetí přímé volby prezidenta republiky.....	15
2.2. Argumenty pro přímou volbu hlavy státu.....	17
2.3. Názory odborné veřejnosti a studentů	18
3. Cesta k zavedení přímé volby prezidenta republiky	19
3.1. Jednání o změně Ústavy České republiky v Poslanecké sněmovně.....	20
4. Cesta k přijetí ústavního zákona č. 71/2012 Sb.....	22
4.1. Jednání před vznikem ústavního zákona	22
4.2. Návrh ústavního zákona	25
4.3. Legislativní proces v Poslanecké sněmovně.....	27
4.3.1. První čtení	27
4.3.2. Druhé čtení	27
4.3.3. Třetí čtení	28
4.4. Legislativní proces v Senátu.....	29
4.4.1. Senátní tisk č. 262.....	29
4.5. Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústava ČR.....	32
5. Proces přijetí zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky.....	34
6. Úprava přímé volby prezidenta v zákonech.....	36
6.1. Vyhlásování voleb	36
6.2. Nominace a kandidatura na prezidenta České republiky	38
6.2.1. Registrační řízení.....	39
6.3. Volební kampaň včetně jejího financování.....	43

6.3.1. Volební kampaň.....	43
6.3.2. Financování kampaně.....	45
6.4. Způsob volby	47
6.4.1. Principy volebního práva	47
6.4.2. Aktivní a pasivní volební právo.....	49
6.5. Průběh volby	50
6.6. Vyhlášení a zjišťování výsledků voleb	52
6.7. Slib a volební období	52
6.7.1. Složení slibu	52
6.7.2. Volební období	53
7. První přímá volba prezidenta v ČR v roce 2013	53
8. Soudní přezkum	55
8.1. Ochrana ve věci registrace kandidátní listiny	55
8.2. Ochrana ve věci volby prezidenta	58
8.3. Řízení ve věci porušení pravidel financování volební kampaně	60
9. Dopady zavedení přímé volby na ústavní vztahy	61
9.1. Finanční prostředky	63
9.2. Oslabení Senátu	63
9.3. Pravomoci prezidenta	64
9.4. Shrnutí	65
Závěr.....	68
Seznam zkratk	70
Seznam použité literatury	71
Seznam příloh	78
Název práce v českém jazyce	85
Název práce v anglickém jazyce	85
Resumé	86
Klíčová slova.....	88
Keywords.....	88

Úvod

Téma mé diplomové práce zní: „Přímá volba hlavy státu a její dopad na ústavní vztahy“. Uvedené téma jsem si zvolila především z důvodu aktuálnosti problematiky týkající se zavedení přímé volby prezidenta republiky, jelikož zavedení přímé volby prezidenta bylo velmi diskutovaným tématem. Česká republika byla jednou z mála zemí v Evropě, kde byl prezident volen nepřímo prostřednictvím obou komor Parlamentu České republiky. O zavedení přímé volby se hovořilo již za Československého státu, dále při vzniku samostatné České republiky, ale četnější debaty se objevily v letech 2003 a 2008 v souvislosti s parlamentním způsobem volby prezidenta. Na tomto základě mě výběr tématu vedl k tomu, abych se jím hlouběji zabývala a pokusila se tak významnou změnu Ústavy České republiky a vlastně historie prezidentských voleb přiblížit čtenářům této práce, kteří touto cestou mohou obdržet informace týkající se problematiky přímé volby prezidenta v České republice.

Cílem mé závěrečné práce je tedy shrnout získané poznatky a poskytnout čtenáři co nejkomplexnější pohled na právní úpravu přímé volby, na legislativní proces přijetí dvou hlavních zákonů, ústavního zákona č. 71/2012 Sb., ústavní zákon ze dne 8. února 2012, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů (o zavedení přímé volby prezidenta) a zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a v neposlední řadě se pokusit zhodnotit dopady zavedení přímé volby prezidenta na ústavní vztahy.

Diplomová práce je dělena do devíti kapitol, které jsou dále členěny na podkapitoly. První kapitola se zabývá historií prezidentských voleb od ČSR přes totalitu až k České republice a zároveň ve stručnosti seznamuje čtenáře s jednotlivými prezidenty té které doby. Druhá kapitola obsahuje argumenty pro a proti zavedení přímé volby, které poukazují na dlouhodobé diskuze na toto téma. Kapitola třetí se zaměřuje na vývoj vzniku přímé volby prezidenta. Jsou zde stručně popsány dokumenty, kterými byla přímá volba navrhována, ovšem žádný z těchto zmíněných návrhů nebyl přijat. Ve čtvrté kapitole se věnuji legislativnímu procesu schvalování přímé volby prezidenta. Podkapitoly poukazují na jednání a diskuze před vznikem návrhu zákona a popisují celý legislativní proces od podání vládního návrhu zákona až po jeho schválení a podepsání prezidentem. V závěru kapitoly je uveden přijatý zákon č. 71/2012 Sb., na jehož základě byla do ústavního pořádku zavedena přímá volba hlavy státu. Pátá kapitola popisuje

prováděcí zákon, zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, který byl přijat v souvislosti se zavedením přímé volby. V šesté kapitole je zmíněn postup od navrhování kandidátů a jejich registraci přes volební kampaň a její financování po vyhlášení celkového výsledku prezidentských voleb. Sedmá kapitola se zabývá první přímou volbou prezidenta v roce 2013, osmá soudním přezkumem ve věci kandidátních listin, volby prezidenta a porušení pravidel financování volební kampaně. V poslední, deváté kapitole, se snažím poukázat na dopady, které mělo zavedení přímé volby na ústavní vztahy.

Zavedení přímé volby prezidenta republiky v České republice je velmi rozsáhlé téma, které i nadále bude předmětem různých debat a diskuzí.

Poznámky pod čarou obsahují podrobnější vysvětlení, praktické ukázky či odkazy na ustanovení v právních normách.

Při zpracování závěrečné práce jsem vycházela ze širokého spektra zdrojů, kterými byly knižní publikace, články publikované v tisku a z internetových zdrojů.

1. Historie prezidentských voleb

Po skončení první světové války, po rozpadu Rakouska-Uherska a skončení Habsburské monarchie, která trvala skoro tři sta let, se český národ osamostatnil a začal budovat samostatný stát, který byl uznán ze stran velkých států. O tento proces se zasadil především Tomáš Garrigue Masaryk spolu s dalšími velkými muži té doby. Československá republika vznikla 28. října 1918 zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. Za trvání československého státu ve všech jeho podobách se vystřídala řada prezidentů. Prezidentské volby byly nepřímé, v ČSR se volby konaly celkem dvacetkrát a v této nejvyšší funkci státu se vystřídalo devět mužů¹. Prezidentské mandáty za období Československé republiky je možné rozdělit do pěti časových období: tzv. období první republiky 1918 - 1938, období druhé republiky včetně Protektorátu nazývané dobou nesvobody, období od konce druhé světové války až do roku 1948 (do nástupu komunistů), období totality od roku 1948 do roku 1989 a nakonec léta 1989 až po zánik ČSFR.

1.1. První republika

V období tzv. první republiky se prezidentská volba konala celkem pětkrát. Zajímavostí je, že do roku 1935 bylo při prezidentské volbě vždy více kandidátů, protože počínaje tímto rokem až do roku 1992 byl pouze jeden kandidát na prezidenta. Prvním československým prezidentem se stal v roce 1918 Tomáš Garrigue Masaryk, který byl ve své nepřítomnosti (jednohlasnou aklamací²) zvolen Revolučním Národním shromážděním: „*A my svobodni a volni prohlašujeme, že náš stát československý jest svobodnou československou republikou. A abychom doplnili všechno to, pak prosím*

---

¹Tomáš Garrigue Masaryk: (7. 3. 1850 – 14. 9. 1937), ve funkci prezidenta od roku 1918 do roku 1935.
Edvard Beneš: (28. 5. 1884 – 3. 9. 1948), ve funkci prezidenta od roku 1935 do roku 1938, v exilu od roku 1940 do roku 1945, poválečné ČSR od roku 1945 do roku 1948.

Emil Hácha: (12. 7. 1872 – 27. 6. 1945), ve funkci prezidenta od roku 1938 do roku 1939, v období Protektorátu Čech a Moravy od roku 1939 do 1945.

Klement Gottwald: (23. 11. 1896 – 14. 3. 1953), ve funkci prezidenta od roku 1948 do roku 1953.

Antonín Zápotocký: (19. 12. 1884 – 13. 11. 1957), ve funkci prezidenta od roku 1953 do roku 1957.

Antonín Novotný: (10. 12. 1904 – 28. 1. 1975), ve funkci prezidenta od roku 1957 do roku 1968.

Ludvík Svoboda: (25. 11. 1895 – 20. 9. 1979), ve funkci prezidenta od roku 1968 do roku 1975.

Gustáv Husák: (10. 1. 1913 – 18. 11. 1991), ve funkci prezidenta od roku 1975 do roku 1989.

Václav Havel: (5. 10. 1936 – 18. 12. 2011), ve funkci prezidenta od roku 1989 do roku 1992.

² Aklamací se rozumí veřejný, zjevný projev souhlasu nebo nesouhlasu, zpravidla zvednutím ruky při volbě nebo hlasování; hromadné hlasité pozdravování, vzdávání holdu.

Vás, abyste prvním prezidentem Československé republiky zvolili Tomáše Masaryka. Prohlašuji teda profesora dra. Tomáše G. Masaryka jednohlasně zvoleným prezidentem Československé republiky.“³ „Pozoruhodnost: ne každému se to může podařit, ale tento muž jako kdyby popřel představu, že stáří je pouhým čekáním na smrt – ve čtyřiašedesáti letech se vydal do exilu, spoluvybojoval tam vznik státu a pak stál ještě sedmáct let v jeho čele.“⁴ Za svůj život byl zvolen celkem čtyřikrát⁵. V roce 1935 T. G. Masaryk abdikoval a bylo potřeba prezidentský úřad znovu obsadit. Volby vyhrál Edvard Beneš, který proti sobě měl pouze jediného kandidáta, Bohumila Němce, který nakonec přes vyvíjený nátlak krátce před samotnou volbou odstoupil. Edvard Beneš se stal prezidentem země, která neprocházela zrovna nejlehčím obdobím. V Německu působil Adolf Hitler, který usiloval o podrobení Československa, dále byl vyvíjen tlak henleinovců a především přistoupení na Mnichovský diktát. Benešovo funkční období trvalo pouze do roku 1938, kdy osudný Mnichovský diktát přijal. „Když Berlín oznámil, že s Prahou nebude jednat, dokud bude na Hradě Beneš, rozhodl se prezident odejít. Tak 5. října 1938 odstoupil z funkce prezidenta a nedlouho poté emigroval do Velké Británie.“⁶

1.2. Období druhé republiky včetně protektorátu

Pro období druhé republiky včetně protektorátu existuje název „doba nesvobody“, který byl ústavním dekretem prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čs., o obnovení právního pořádku zaveden. Po odstoupení prezidenta E. Beneše v roce 1938 se Československý stát ocitl bez hlavy státu. O nástupci nebylo jasno, v úvahu přicházelo mnoho známých jmen⁷. Přesto panoval názor, že budoucím prezidentem by neměl být politik, nýbrž osoba nezávislá. Na základě tohoto názoru připadal v úvahu JUDr. Emil Hácha. Při svém vysokém věku první nabídku na úřad prezidenta odmítl, přesto se nevyhnul dalšímu oslovení se stejnou nabídkou, se kterou dal tentokrát souhlas sám dosavadní prezident E. Beneš. Takovému naléhání nedokázal odolat a v roce 1938,

---

³ SCHELLE, Karel, *Praktikum českých právních dějin*, 3. Vydání, Plzeň, Aleš Čeněk, 2009, str. 157, ISBN 978-80-7380-201-1.;(též www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/001schuz/s001001.htm).

⁴ CÍLEK, Roman, *Čeští panovníci a prezidenti /Od Sámovy říše po Václava Klause/,* Černošice, 2006, str. 187, ISBN 80-86160-93-9.

⁵ 1918, 1920, 1927, 1934

⁶ TABERY, Erik, *Hledá se prezident*, Zákulisí voleb hlavy státu, Praha, Respekt Publishing, a.s., 2008, str. 31, ISBN 978-80-903766-7-0.

⁷ Štefan Osuský, Jaroslav Preiss, Vojtěch Mastný, Josef B. Foerster, Karel Schwarzenberg či Jan Baťa

v jediných volbách tohoto období, se stává prezidentem ČSR. „*Je mi 66 let, připravoval jsem se na odpočinek a těšil se na něj. Místo toho mám být prezidentem republiky v dnešních těžkých dobách, v nichž se neví dnes, co vše může být zítra. Je to velká oběť, ale přinesu ji, je-li to nutné v zájmu národa a státu.*“⁸ Funkční období trvalo jen krátce, do roku 1939. „*Po brutálním nátlaku v noci ze 14. na 15. března vyčerpán, už „div ne mrtev, Hácha svěřil Čechy a Moravu „pod ochranu Říše“.*“⁹ Následně byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava a E. Hácha se stal státním prezidentem v rámci Protektorátu. Bylo zřejmé, že takový výkon nebylo možné považovat za opravdový výkon prezidentského úřadu, jelikož hlavní slovo měl protektor Říše.

Skutečný výkon hlavy československého státu zastával Edward Beneš po své emigraci do Anglie od roku 1940 do roku 1945 v rámci Prozatímního státního zřízení, kde byla ustavena exilová vláda.

1.3. Období 1945 – 1948 (konec 2. sv. v. až 1948)

Po skončení druhé světové války se vrátil Edvard Beneš do vlasti a Československo se přiklonilo k sovětskému bloku. V ČSR neměli politici žádné pochyby o budoucí hlavě státu po skončení Emila Háchy ve funkci prezidenta, proto také byl v roce 1945 E. Beneš v prezidentské funkci potvrzen a o rok později bez protikandidáta zvolen. Byla to jediná prezidentská volba v tomto období. Edvard Beneš v prezidentském úřadu vydržel pouze tři roky, v roce 1948 odstoupil z funkce a téhož roku zemřel.

1.4. Období od roku 1949 do roku 1989

V období totality, v letech 1948 – 1989, se prezidentské volby konaly celkem desetkrát¹⁰. Pro prezidentské kandidáty tohoto období byla společná zejména příslušnost k armádě a ke komunistické straně, ve které byli v mnoha případech v nejvyšší funkci. V roce 1948 Edvard Beneš na funkci prezidenta abdikoval. Po této události byl přijat zákon o volbě prezidenta republiky¹¹. I přesto, že vycházel ze zákona o volbě prezidenta z roku 1920, byla zde podstatná změna. V předchozím zákoně probíhala volba

⁸ Feierabend, Karel Ladislav: *Politické vzpomínky I*, Preface, Brno, 1994, str. 62, ISBN 80-7108-071-3.

⁹ *Českoslovenští a čeští prezidenti*, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha, 2002, str. 20, ISBN 80-86547-22-1.

¹⁰ Roky 1948, 1953, 1957, 1964, 1968, 1973, 1975, 1980, 1985, 1989.

¹¹ Zákon č. 152/1948 Sb.

prezidenta tajným hlasováním prostřednictvím odevzdání hlasovacích lístků, nový zákon ale počítal s variantou, kdy volba prezidenta bude veřejná a bude prováděna zvednutím ruky či povstáním, jak uvádí samotný zákon v §5¹². O kandidátovi na prezidentský úřad v roce 1948 bylo dávno rozhodnuto a nebyl jím nikdo jiný, než Klement Gottwald, který byl zvolen prezidentem ČSR. *„Čtrnáctého června 1948 Národní shromáždění jednomyslně zvolilo Gottwalda prezidentem republiky. V ústředním výboru strany, který tuto kandidaturu dopředu schválil, předložil návrh Václav Kopecký; vítězoslavně při tom prohlásil, že strana konečně získává do svých rukou také třetí pilíř moci (po vládě a parlamentu), „náš Kremel, odkud vychází moc nejvyšší“.*¹³ Klement Gottwald zastával současně dvě významné politické funkce, a to prezidentský úřad a zároveň byl vedoucím představitelem vládnoucí politické strany. Za dobu jeho působení v obou funkcích byli přizváni poradci ze Sovětského Svazu, bylo vykonáno mnoho poprav a dlouhodobých trestů odnětí svobody těch, kteří nesouhlasili s nastoleným stylem vedení státu. Bylo zrušeno soukromé vlastnictví a byla vyvíjena snaha o násilnou kolektivizaci půdy - začíná totalitní režim. *„Po únoru 1948 byla v Československu pod Gottwaldovým vedením a od 14. června 1948 pod jeho prezidentováním nastolena diktatura, ze které brzy přešel smích i mnohé z těch, kteří 25. února 1948 nadšeně Gottwaldovi tleskali na Václavském náměstí.“*¹⁴ Klement Gottwald ve funkci prezidenta roku 1953 zemřel, prezidentský úřad zůstal prázdný a začínalo se zvažovat, kdo by jej nahradil nejen ve funkci prezidenta, ale také jako vedoucího představitele komunistické strany.

V rámci zasedání KSČ se jednalo o tom, zda by nebylo možné, aby úřad prezidenta byl kolektivním orgánem. To se ale neuskutečnilo a v roce 1953 se prezidentem republiky stal Antonín Zápotocký, který získal jen jednu z uvolněných funkcí, a to prezidentský úřad. O vedení komunistické strany zatím rozhodnuto nebylo. Netrvalo dlouho a předsedou strany se stal Antonín Novotný. V roce 1957 opět vyvstala otázka obsazení prezidentského úřadu z důvodu smrti A. Zápotockého.

---

¹² §5 zákona č. 152/1948 Sb.: /1/ Před první volbou může skupina nejméně 100 poslanců navrhnout společného kandidáta na úřad prezidenta republiky. Je-li podán jen jeden takový návrh, vykoná se první volba zdvižením ruky nebo povstáním. /2/ Jinak se při volbě prezidenta republiky hlasuje lístky. (GRONSKÝ, Jan, *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa II (1945-1960)*, str. 380.

¹³ KAPLAN, Karel, KOSATÍK, Pavel, *Gottwaldovi muži*, PASEKA, Praha – Litomyšl, 2004, str. 48, ISBN 80-7185-616-9.

¹⁴ CHURANĚ, Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století I.*, LIBRI, Praha, 1998, str. 178, ISBN 80-85983-44-3.

Na základě komunistických zvyklostí se novým prezidentem měl stát premiér Viliam Široký, který se úřadu neujal z důvodu nesouhlasu představitelů Moskvy. Nikita Chruščov, šéf tamního politbyra, oznámil našim soudruhům, že Antonín Novotný bude novým prezidentem. „*Prezidentem se stal v listopadu 1957, i když se předtím více počítalo se stalinistou Viliamem Širokým, ale za Novotným prý stáli sověti, přímo snad Chruščov, takže nebylo o čem diskutovat.*“¹⁵ Za svého působení v prezidentském úřadu usiloval o vybudování socialismu v zemi a také se změnil název státu na Československou socialistickou republiku. „*V roce 1960 vyhlásil A. Novotný, že v Československu byl vybudován socialismus, a toto slovo se dostalo i do názvu státu.*“¹⁶ A. Novotný byl opět zvolen prezidentem ČSSR jako jediný kandidát v roce 1964, o čtyři roky později ale abdikoval. Po abdikaci A. Novotného bylo zapotřebí zvolit novou hlavu státu.

Volba prezidenta republiky Národním shromážděním v roce 1968 byla také pouze formální, jelikož KSČ si vybrala generála Ludvíka Svobodu, kterému prezidentskou funkci nabídla, a on ji přijal. Za jeho úřadování se na základě ústavního zákona č. 143/1968 Sb.¹⁷ stala z unitárního státu federace, kterým se současně změnila ústava z roku 1960. Ludvík Svoboda byl opětovně zvolen v roce 1973 jako jediný kandidát na prezidentský úřad. V roce 1974 prodělal mozkovou příhodu, ale i přes to se bránil vzdát prezidentské funkce. Proto byl přijat ústavní zákon¹⁹, kterým se doplňuje čl. 64 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, který stanovil, že je možné zvolit nového prezidenta (Federálním shromážděním), pokud stávající prezident není schopen vykonávat svoji funkci déle než rok. Stalo se tak téhož roku o den později.

Po nabytí účinnosti ústavního tohoto zákona č. 50/1975 Sb., tedy 29. května, se konala další volba prezidenta republiky a o kandidátovi bylo jasno. Kandidatura byla nabídnuta G. Husákovi, který ji přijal. „*A bude to poprvé, kdy na Pražském hradě jako prezident naší republiky stane příslušník bratrského slovenského národa. Svůj návrh předkládá tedy ústřední výbor komunistické strany a ústřední výbor národní fronty s přesvědčením, že kandidatura soudruha Gustáva Husáka do funkce hlavy státu plně*

---

¹⁵ CÍLEK, Roman, *Čeští panovníci a prezidenti /Od Sámovy říše po Václava Klause/,* Černošice, 2006, str. 222, ISBN 80-86160-93-9.

¹⁶ CHURANĚ, Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století II.,* LIBRI, Praha, 1998, str. 33, ISBN 80-85983-64-8.; Československá socialistická republika

¹⁷ Zákon o československé federaci

¹⁹ Ústavní zákon č. 50/1975 Sb.

odpovídá podmínkám a potřebám dané etapy vývoje naší společnosti...“²⁰. Do úřadu prezidenta byl zvolen ještě dvakrát, a to v roce 1980 a 1985, vždy jednomyslně oběma komorami. V úřadu prezidenta republiky zůstal necelých 15 let, vydržel v něm až do pádu komunismu v roce 1989.

Po pádu komunistického režimu vyzvalo Občanské fórum (tehdejší určující politická síla) dosavadního prezidenta G. Husáka, aby podal demisi. V této souvislosti se začal hledat vhodný kandidát na prezidentský úřad a mezi jinými jmény padlo jméno Václava Havla. Prezident G. Husák podal 10. 12. 1989 demisi a v ten samý den byla oznámena nominace V. Havla. O devatenáct dní později byl Václav Havel jednomyslně zvolen Federálním shromážděním za prezidenta ČSSR²¹. Průběh této volby byl velmi podobný těm předchozím, ale okolnosti byly odlišné - především z důvodu očekávané změny politického systému, která představovala přechod na demokratický stát.

1.5. Od roku 1989 až po zánik ČSFR

Václav Havel byl za trvání ČSSR zvolen v letech 1989 a 1990. Jeho cesta prezidentským úřadem nebyla jednoduchá. Během jeho mandátu se celkem dvakrát změnil název státu²². Ve své první řeči po zvolení si Václav Havel dal předsevzetí přivést zemi volbám, které budou svobodné. To se mu povedlo již v roce 1990, kdy byl také podruhé zvolen novým Federálním shromážděním do funkce prezidenta České a Slovenské federativní republiky. Přesto, že byl jediným kandidátem, nebyl volen s absolutní podporou, jak tomu bylo v minulých volbách. V průběhu druhého funkčního období docházelo mezi politiky k rozporům týkajících se názorů na uspořádání státu. V. Havel byl přívržencem dosavadního uspořádání, ale po parlamentních volbách v roce 1992 politici rozhodli o rozdělení federace na dva samostatné státy. V roce 1992 se volba prezidenta republiky opakovala několikrát, ale žádný z kandidátů nebyl zvolen prezidentem z důvodu nedostatečného počtu hlasů. Až do zániku ČSFR byla země bez hlavy státu. Na základě zákona č. 206/1992 Sb., mohl Václav Havel funkci vykonávat i přes neúspěch voleb, ale rozhodl se z funkce odstoupit ke dni 20. 7. 1992. *„Z funkce prezidenta České a Slovenské Federativní republiky odstoupil dne 20. července 1992*

---

²⁰ FORMÁČKOVÁ, Marie, *V hlavní roli Gustáv Husák*, Čechtice, nakladatelství BVD a FUTURA Praha, 2009, str. 97, ISBN 978-80-87090-24-4 BVD, ISBN 978-80-86844-57-2 FUTURA.

²¹ Československá socialistická republika

²² Československá socialistická republika (do 29. 3. 1990), 29. 3. 1990 – 23. 4. 1990 Československá federativní republika, 23. 4. 1990 – 31. 12. 1992 Česká a Slovenská federativní republika

s odůvodněním, že nemůže nadále plnit závazky vyplývající ze slibu věrnosti federativní republice způsobem, který by byl v souladu s jeho založením, přesvědčením a svědomím.“²⁴ I přes svoje odstoupení z funkce ale věděl, že bude chtít kandidovat na prezidentský úřad v samostatné České republice. Na počátku roku 1993 byl podán návrh kandidatury. Václav Havel se stal poslední hlavou státu Československého a zároveň prvním prezidentem samostatné České republiky.

1.6. Období od roku 1993 – samostatná Česká republika

Po rozpadu Československa, kdy vznikly dva samostatné státy ve formě republik, proběhla v České republice volba prezidenta celkem pětkrát a ve funkci se vystřídali tři muži. Samostatná Česká republika vznikla 1. ledna 1993. Společně se vznikem republiky nabyl účinnosti ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. 26. ledna 1993 byl Václav Havel zvolen Poslaneckou sněmovnou prvním prezidentem samostatné České republiky. Do dalších prezidentských voleb se politická situace v zemi výrazně změnila. Silná ODS²⁵ v čele s Václavem Klausem ztrácela svoji sílu a naopak se zformovala silná ČSSD²⁶ v čele s Milošem Zemanem. Václav Havel přemýšlel, že v dalších volbách už na prezidenta kandidovat nebude, ale jeho okolí ho podporovalo a přemlouvalo, aby se volby zúčastnil. Volby v roce 1998 byly výjimečné tím, že se jich poprvé účastnil Senát, tedy že volba probíhala v obou komorách Parlamentu. Samotná volba probíhala ve dvou kolech, a z druhého kola vyšel vítězně Václav Havel, který tak obhájil funkci prezidenta. Jeho mandát skončil uplynutím funkčního období v roce 2003.

Po Václavu Havlovi už žádný kandidát na prezidenta neměl tak jednoznačné postavení a volba na prezidentský úřad byla skutečně volbou. Jeden z kandidátů na prezidenta republiky Václav Klaus ve svém prvním projevu z roku 2003 řekl: „*Scházíme se při první skutečné volbě prezidenta v historii naší země. Poprvé v dějinách Československa, resp. České republiky, o tento úřad vážně usiluje více kandidátů. Poprvé není před prezidentskou volbou předem rozhodnuto*²⁷. Prezidentská

---

²⁴ <http://www.vaclavhavel.cz/index.php?sec=1&id=1>, plný text ke stažení, str. 2.

²⁵ Občanská demokratická strana

²⁶ Česká strana sociálně demokratická

²⁷ KLAUS, Václav, *Tři projevy Václava Klause*, Press Servis, s.r.o., Praha, 2003, str. 7, ISBN 80-903269-0-0.

volba v roce 2003 probíhala ve třech kolech třech voleb²⁸, jelikož v předchozích dvou kolech²⁹ žádný z kandidátů nebyl zvolen pro nedostatek hlasů. Ve třetím kole se stal vítězem Prof. Ing. Václav Klaus, CSc., který porazil Jana Sokola. Po uplynutí funkčního období se V. Klaus rozhodl obhajovat prezidentskou funkci a kandidovat i v příští volbě. Tato volba hlavy státu v roce 2008 měla pouze dva kandidáty,³⁰ a i přesto to byla volba velmi obtížná. Při první volbě proběhla tři kola a žádný kandidát nezvítězil. Druhá volba proběhla také ve třech kolech, ale nakonec poslední kolo svého vítěze mělo. Václav Klaus se znovu stal prezidentem České republiky, ale bylo to naposledy za podmínek nepřímé volby hlavy státu.

Prezidentské volby v Československu a následně také v České republice probíhaly nepřímo³¹ a posledním prezidentem takto zvoleným byl Václav Klaus. V roce 2012 byl přijat zákon o přímé volbě prezidenta³² a následující volby prezidenta v roce 2013 byly první přímou volbou.

2. Názory na přímou volbu prezidenta

Přímá volba prezidenta byla mediálně populární, protože přáním převážné většiny laické veřejnosti bylo mít prezidenta zvoleného přímou volbou. Naproti tomu odborná veřejnost měla řadu výhrad a pochybností, kritizovala či rovnou odmítala předkládané návrhy na uskutečnění přímé volby.

2.1. Argumenty proti přijetí přímé volby prezidenta republiky

Argumenty, které byly vzneseny proti zavedení přímé volby, pocházely většinou z právních rozborů, které si nechal zpracovat Senát i jednotlivé politické strany a jejich stanoviska byla většinou zamítavá. Dají se stručně vyjádřit takto:

- ohrožení stability ústavy (chybějí věcné důvody, návrh není domyšlený). Marek Antoš ve svém článku Proč jsem proti přímé volbě prezidenta, uvedl následující:

---

²⁸ 15. 1. 2003, 24. 1. 2003, 28. 2. 2003.

²⁹ Kandidáti 1. kola byli: Jaroslav Bureš, Petr Pithart, Václav Klaus a Miroslav Kříženecký. Kandidáti 2. kola byli: Václav Klaus, Jaroslava Moserová a Miloš Zeman.

³⁰ Václav Klaus a Jan Švejnar

³¹ Nepřímá volba znamená, že prezidenta republiky volí obě komory Parlamentu ČR na společné schůzi.

³² Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

„Přímá volba prezidenta by mohla ústavnímu systému České republiky prospět, jestliže by současně byly rozšířeny jeho pravomoci, a to zejména pokud jde o možnost rozpouštět Poslaneckou sněmovnu. Taková změna by znamenala jasný přechod k poloprezidentskému systému a pomohla by potřebné racionalizaci českého parlamentarismu. Předložený návrh změny Ústavy však s ničím podobným nepočítá, a proto jej považuji za nesyntetický. Podle mého názoru nepřinese žádné zlepšení ústavního systému, ale naopak jeho fungování dále zkomplikuje.“³³.

K možné změně ústavy v oblasti postavení prezidenta bylo nutné důsledně prodiskutovat dosavadní ústavní a politickou úlohu hlavy státu, důsledky zavedení přímé volby bez změny ústavy (parlamentní systém s přímou volbou hlavy státu) i podstatné rozšíření pravomocí prezidenta v ústavě, což by znamenalo směřování k poloprezidentskému systému.

- odstranění rovnováhy mezi mocemi (přímo zvolený prezident spolu s existujícími kompetencemi dává možnost vzniku prezidentské moci, která může konkurovat vládě a povede k omezení demokratické legitimacy Parlamentu), současná ústava pojímá hlavu státu jako jeho reprezentanta, výslovně neodpovědného z výkonu funkce a za většinu jeho rozhodnutí je odpovědná vláda; bude-li chtít prezident prosazovat své názory, může tak činit blokováním činnosti vlády, zejména bude-li zvolen kandidát opoziční. V zájmu plnění svých volebních slibů může vetovat zákony, podávat návrhy na přezkoumání zákonů Ústavním soudem i např. jmenovat premiéra dle svého uvážení. Dá se říci slovy Josefa Mlejníka: *„Na české politické scéně tak zatím platí, že faktický vliv prezidenta je přímo úměrný míře neschopnosti stran sjednotit se na nějakém programu nebo opatření. Nedokáží-li samotné politické strany vytvořit soudržnou (vládní) většinu, k prezidentovi se přirozeně otevírá prostor ke sprádní všemožných kombinací a „kutí piklů“.* Pochopitelně k obrazu svému, neboť skutečně nestranný dokáže být jen málokdo. Mimochodem, právě tímhle rysem český politický systém snad nejvíce navazuje na masarykovskou tradici. A proto také Václav Havel opoziční smlouvu celou dobu tak vehementně

---

³³ Marek Antoš; *Proč jsem proti přímé volbě prezidenta*, dostupné na: <http://blog.aktualně.cz/bloby/marek-antos.php?itemid=15456>

kritizuje – ne kvůli její údajné bytostné nedemokratičnosti, ale z toho důvodu, že ho vytlačuje z hrací plochy směrem k mantinelu.“³⁴

- půjde již o šesté přímé volby (sněmovna, senát - dvoukolově, evropský parlament, zastupitelstva krajů a zastupitelstva obcí), takže bude vedena permanentní volební kampaň, která nepřispívá ke stabilitě vládnutí a už vůbec nevytváří prostor při přijímání strategických rozhodnutí. Sjednotit volby do méně termínů není možné z důvodu nesourodosti volebních období jednotlivých orgánů. Časté volby nemají vliv jen na čerpání finančních prostředků ze státního rozpočtu, ale také na volební účast, která se neustále snižuje.
- podporu s vládou nespokojené části voličů může získat kandidát, který populisticky bude slibovat více, než může plnit s podporou politických stran, přičemž největší problémy (nezaměstnanost, kriminalita), které vedou k nespokojenosti občanů, leží mimo pravomoci prezidenta.
- volební kampaň vyžaduje značné finanční prostředky (dvoukolová volba je samozřejmě ještě dražší) i dobré organizační zajištění, kterými však disponují velké politické strany. Neopomenutelnou roli zde budou hrát i média, která mohou vhodným či nevhodným výběrem témat usměrňovat volební debaty a tendenčně podávanými informacemi mohou diváka či posluchače snadno manipulovat.
- přímá volba prezidenta zahrnuje volební kampaň, ve které zcela určitě budou kandidáti představovat svůj volební program a dávat sliby voličům. Jak je však může zvolený prezident plnit bez podpory vlády a parlamentu, aniž by si vybudoval nějaké mocenské nástroje?

2.2. Argumenty pro přímou volbu hlavy státu

Argumenty pro zavedení přímé volby hlavy státu se objevovaly zejména v průzkumech veřejného mínění i v důvodových zprávách k jednotlivým předkládaným návrhům na zavedení přímé volby. Lze je stručně shrnout takto:

- přímou volbu si přejí občané a mohla by přispět k většímu podílu občanů na veřejném dění a nebyla by jen věcí politických stran etablovaných v Parlamentu. To vedlo některé politické strany ke snaze o prosazování přímé volby, čímž získávaly

---

³⁴ Josef Mlejnek, Přímá volba prezidenta nesmí být věcí momentálních nálad, dostupné na www.revuepolitika.cz/clanky/896/iluze-o-nadstranicke-moci

voliče na svoji stranu. Občané mají také představu prezidentovy vůdčí role, tedy že získá vliv na fungování státu. Podle šetření CVVM probíhajícího již od roku 2002 je patrné, že většina občanů si přeje volbu prezidenta prováděnou všemi voliči (téměř 70 %), viz příloha č. 1.

- je demokratičtější, došlo by k posílení přímé demokracie. I když vyvstává otázka, zda se přímou volbou stane stát demokratičtější či zda je skutečně přímá demokracie to, co opravdu občané chtějí.
- bude oslabena pozice politických stran, protože i stranický kandidát na prezidenta bude respektovat přání většiny občanů. Pro jeho integrující roli bude důležité i to, že nebude jen reprezentantem parlamentní většiny.
- přímou volbou bude omezena možnost „patové“ situace, která vyvolává další kola volby (v roce 2003 byl Václav Klaus zvolen až ve třetím kole třetí volby, v roce 2008 ve třetím kole druhé volby). *„Zcela nejvážnějším argumentem pro přímou volbu je ovšem v českém případě politiku degradující způsob, jakým byl prezident volen v posledních dvou volbách. Chování politických stran i jednotlivých volitelů bylo v mnoha případech natolik nedůstojné, že z volby učinilo v některých směrech frašku.“*³⁵ Naproti tomu může vzrůst počet volebních stížností, protože je do přímé volby zapojeno mnoho voličů.
- dojde ke zkvalitnění politické scény, protože i politické strany budou hledat takové kandidáty, kteří budou jak osobností výraznou, tak osobností integrující.
- v řadě evropských demokratických států již přímá volba existuje (Rakousko, Finsko, Portugalsko, Irsko, Slovensko, Polsko, Chorvatsko, Slovinsko, Bulharsko aj.). Schválením přímé volby by se Česká republika zařadila mezi většinu republik, ve kterých prezidenta volí přímo bez ohledu na to, zda mají zaveden prezidentský (USA), poloprezidentský (Francie, Polsko, Rumunsko) či parlamentní systém.

2.3. Názory odborné veřejnosti a studentů

Kritika přímé volby prezidenta se v průběhu schvalování zákona o volbě prezidenta opírala zejména o stanoviska odborníků, právníků a politologů. Jejich jednoznačným vyjádřením bylo zejména to, že přímá volba nepatří do parlamentního systému a povede ke konfliktu prezidenta se silným mandátem a tradičně slabé vlády.

---

³⁵ Dostupné na [http: www.pehe.cz/Members/redaktor/pro-a-proti-prime-volby-prezidenta](http://www.pehe.cz/Members/redaktor/pro-a-proti-prime-volby-prezidenta)

Podle výzkumu KPMG Česká republika mezi studenty by volbu prezidenta parlamentem zachovalo necelých 40 % studentů ekonomických fakult a zároveň 86 % studentů by ponechalo současné prezidentské pravomoci. Jen desetina z nich by prezidentské pravomoci rozšířila buď plošně nebo v nepřehlasovatelném právu veta či rozšířením jeho vlivu v ekonomických otázkách, zejména při rozhodování o státním rozpočtu. Návrh na omezení prezidentských pravomocí se projevoval u těch studentů, kteří s přímou volbou nesouhlasí a týká se hlavně udělování milostí a jmenování guvernéra České národní banky.

Téměř všichni studenti souhlasili se způsobem financování kampaně, kdy by bylo možné využít kromě externích (sponzorských) i soukromých prostředků, ale zároveň požadovali transparentnost jejich použití. S použitím státních finančních prostředků by souhlasila jen čtyři procenta studentů. Při srovnání s ostatními výzkumy se dá říci, že studenti byli konzervativnější než většina populace

3. Cesta k zavedení přímé volby prezidenta republiky

Debaty o přímé volbě prezidenta se objevily už v historii Československa za doby, kdy funkci prezidenta zastával Edvard Beneš nebo také v roce 1989. Přímá volba prezidenta je téma, které bylo diskutované také při vytváření samostatné České republiky a nové Ústavy. Již v roce 1992 podala ČSSD návrh nové Ústavy České republiky obsahující zavedení přímé volby hlavy státu, ale vzhledem k inspiraci Ústavou z roku 1920 byla zakotvena volba nepřímá. „*Jde o myšlenku, která byla již v roce 1992, v době tvorby naší ústavy, blízká nejen ČSSD a dalším opozičním stranám – KSČM a SPR-RSČ, ale také KDU-ČSL*“³⁶.³⁷ Od této doby se o přímé volbě hovořilo vždy v období voleb ať už do Poslanecké sněmovny nebo voleb prezidentských. Na konci 90. let se k zavedení přímé volby prezidenta přiklánělo kolem 75 procent občanů³⁸. Zavedení tohoto způsobu volby preferoval i první prezident České republiky Václav Havel. „*Čím déle zastávám svou funkci, čím blíže je definitivní konec mého pobytu v ní a čím víc hovorů na to téma vedu s různými zahraničními politiky, tím*

---

³⁶ KSČM- Komunistická strana Čech a Moravy; SPR-RSČ- Sdružení pro republiku- Republikánská strana Československa; KDU-ČSL- Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová.

³⁷ Tisk Slovo, 29. 4. 1998, str. 5.

³⁸ Lidové noviny, 21. 10. 1998, str. 11; Právo, 4. 1. 1999, str. 6.

větším příznivcem přímé volby prezidenta se stávám.“³⁹ V následujících letech politické strany hlásaly snahu o zavedení přímé volby prezidenta, ale jejich názory na způsob volby byly odlišné.

3.1. Jednání o změně Ústavy ČR v Poslanecké sněmovně

Od roku 2000 se o přímé volbě prezidenta začaly vést hlasitější diskuze. „*Především strany čtyřkoalice se snaží už nyní otevřít na toto téma co nejširší diskuzi.*“⁴⁰ Potvrdili to zejména poslanec Zdeněk Kořistka nebo Vilém Holář. Čtyřkoalice o přímé volbě prezidenta mluvila bez pádných argumentů, a proto to lze považovat pouze za nalákání voličů a populistickou propagandu. Cyril Svoboda se bránil argumentem, že jde o respektování vůle občanů⁴¹. Ke konci roku 2001 předložila čtyřkoalice dva návrhy ústavního zákona obsahující zavedení přímé volby prezidenta se základními požadavky⁴². Tyto návrhy byly obsahově shodné a také byly oba zamítnuty. Výrazně proti zavedení přímé volby prezidenta byla politická strana ODS spolu s Václavem Klausem, který argumentoval tím, že je to proti tradici naší země.

V roce 2002 byly předloženy další dva návrhy ústavního zákona. Poslanci Unie svobody, sociálních demokratů a lidovců předložili svůj návrh, který zaváděl nový způsob volby prezidenta republiky. Předložili poslanecký návrh ústavního zákona, sněmovní tisk č. 90, kterým se měl změnit ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 395/2001 Sb., a č. 448/2001 Sb. Návrh byl obsahově velmi podobný s předchozími návrhy a stejně jako ony, byl zamítnut. Ve stejném roce předložila také Občanská demokratická strana

---

³⁹ HAVEL, Václav. *Jak volit mého nástupce? Přímě!*. Mladá fronta dnes. 30. 1. 2002. [citováno 13. 12. 2013] Dostupné na: http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=clanky&val=40_clanky.html&typ=HTML.

⁴⁰ Moravskoslezský den, 21. 1. 2000, str. 5.

⁴¹ Právo, 13. 6. 2001, str. 3.

⁴² Sněmovní tisk č. 1109, III. volební období. [citováno 13. 12. 2013]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=1109&CT1=0>. Senátní tisk č. 289; 3. funkční období Senátu Parlamentu České republiky. [citováno 13. 12. 2013]. Dostupné na: http://www.senat.cz/xqw/xervlet/psenat/historie?cid=psenat_historie.pHistorieTisku.list&forEach.action=detail&forEach.value=s51. Navrhovaná změna se týkala především čl. 58 Ústavy, který zakotvuje nový způsob volby prezidenta. Kandidáta na úřad prezidenta mohou navrhnout plnoletí občané na základě petice minimálně s 20 000 podpisy, politické strany nebo politická hnutí. Volba měla probíhat dvoukolovým systémem, přičemž v prvním kole zvítězí kandidát s nadpoloviční většinou odevzdaných hlasů. V případě neúspěchu do dalšího kola voleb postupují dva nejsilnější kandidáti a vítězem se stane kandidát s největším počtem hlasů. V případě prezidentského slibu byla nahrazena Poslanecká sněmovna ČR Ústavním soudem.

návrh týkající se přímé volby prezidenta, a to zejména z důvodu, aby se budoucím prezidentem stal Václav Klaus. Předložila ho jako poslanecký návrh ústavního zákona, sněmovní tisk č. 95, kterým se měl změnit ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 395/2001 Sb., a č. 448/2001 Sb. V tomto návrhu byly ze subjektů oprávněných navrhnout kandidáta vypuštěny skupiny poslanců a senátorů. Oproti dosud předloženým návrhům byla prezidentská volba formulovaná jako jednokolová⁴³, v ostatních návrzích byla navrhována dvoukolová volba. I tento návrh byl zamítnut.

V období let 2003 až 2008 se o zavedení přímé volby prezidenta republiky vedly intenzivnější diskuze. Bylo to důsledkem prezidentských voleb konaných v těchto letech nepřímo, kdy byly volby velmi obtížné. V roce 2003 prezident vzešel až ve třetím kole třetí volby, o pět let později až ve třetím kole druhé volby. V obou případech vyvstala otázka, zda Parlament ČR je schopen shodnout se na kandidátech a zvolit jej. V tomto časovém úseku bylo podáno mnoho návrhů⁴⁴ souvisejících s tematikou přímé volby, ale ani jeden nebyl schválen. Návrhy byly obsahově velmi podobné, přesto se v drobnostech lišily, např. v počtu poslanců, kteří mohli navrhnout prezidentského kandidáta.

V roce 2009 byl podán vládní návrh⁴⁵, který se odlišoval od již podaných. Jednalo se o návrh, jehož obsahem bylo zakotvení přímé volby pouze rámcově. Návrh stanovil pouze oprávněné subjekty, které mohou navrhnout kandidáta na prezidentský úřad, vyhlášovatele voleb a dále, že prezidenta republiky volí na základě všeobecného, rovného a přímého práva lid. Vychází to z důvodové zprávy: *„Přestože však již v minulosti bylo do Poslanecké sněmovny předloženo několik návrhů na zavedení přímé volby prezidenta, jejich přijetí ve formě ústavního zákona bránilo rozdílné názory na konkrétní způsob provedení volby. Předkládá se proto nový návrh ústavního zákona podle zadání vlády, v němž je přímá volba prezidenta republiky zakotvena v Ústavě České republiky pouze rámcově, jako ideové východisko, s nímž většina veřejnosti i*

---

⁴³ Sněmovní tisk 95/0; IV. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, čl. 58 odst. 2. [citováno 13. 12. 2013]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=95&ct1=0>.

⁴⁴ 2003: Sněmovní tisk č. 172; IV. volební období PS ČR, podán poslanci KDU-ČSL a Unie Svobody. Senátní tisk č. 22; IV. funkční období. Sněmovní tisk č. 349; IV. volební období PS ČR.

2007: Sněmovní tisk č. 332; V. volební období PS ČR, podán poslanci ČSSD.

2008: Sněmovní tisk č. 524; V. volební období PS ČR, podán poslanci Strany Zelených. Senátní tisk č. 298; VI. funkční období, podán senátorem Ing. Janem Horníkem.

⁴⁵ Sněmovní tisk č. 747; V. volební období PS ČR, podán vládou Mirka Topolánka.

relevantní politické reprezentace dle dosavadních prohlášení souhlasí. Vedle novely Ústavy bude nutné přijmout samostatný zákon o způsobu přímé volby prezidenta, který bude podrobně upravovat zásady volebního systému, navrhování kandidátů, organizaci, průběh a organizačně technické zajištění volby prezidenta a rozsah soudního přezkumu volby prezidenta republiky. K přijetí volebního zákona je třeba, aby byl schválen Poslaneckou sněmovnou a Senátem, a to nadpoloviční většinou přítomných poslanců nebo senátorů (v režimu čl. 40 Ústavy České republiky).“⁴⁶

V roce 2010 podali poslanci ČSSD návrh na zavedení přímé volby prezidenta, který byl obsahově velmi podobný s předešlými⁴⁷. Rozdíly lze spatřovat v počtu oprávněných subjektů navrhnout kandidáta na prezidenta, v počtu potřebných podpisů na petici nebo ve změně imunity z doživotní na omezenou po dobu výkonu funkce. Ani tento návrh zákona však nebyl přijat.

Pro zavedení přímé volby do ústavního pořádku České republiky byl velmi významný rok 2011, kdy byl podán návrh⁴⁸ na změnu Ústavy ČR. Jednalo se o poslední návrh obsahující tuto tematiku a budu se jím podrobněji zabývat v následující kapitole.

4. Cesta k přijetí ústavního zákona č. 71/2012 Sb.

4.1. Jednání před vznikem ústavního zákona

V roce 2010 proběhly volby do Poslanecké sněmovny ČR, které měly velký význam pro zavedení přímé volby prezidenta republiky. I přes to, že nejvíce hlasů získala ČSSD, sestavením vlády byl pověřen předseda ODS Petr Nečas⁴⁹. Koaliční vláda skládající se ze stran ODS, TOP 09 a VV⁵⁰ se zavázala předložit novelu Ústavy ČR, podle níž by se měly uskutečnit první přímé volby prezidenta republiky v roce 2013. Tento závazek vycházel z jejího programového prohlášení ze srpna 2010: „*Vláda zpracuje návrh novely Ústavy, která umožní přímou volbu prezidenta...*“⁵¹. Vzhledem

---

⁴⁶ Sněmovní tisk 747/0; V. volební období PS ČR, [citováno 14. 12. 2013]. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=747&CT1=0>

⁴⁷ Sněmovní tisk č. 7; VI. volební období PS ČR, podán poslanci ČSSD.

⁴⁸ Sněmovní tisk č. 415; VI. volební období PS ČR.

⁴⁹ <http://volby.idnes.cz/poslanecka-snemovna-2010.asp> [citováno 17. 12. 2013]

⁵⁰ VV - Věci veřejné

⁵¹ http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf, [citováno 17. 12. 2013]

k tomu, že se plánovala přímá volba hlavy státu už na následující volby v roce 2013, vláda velmi rychle začala pracovat na vládním návrhu.

První vládní návrh ústavního zákona byl předložen ve třech variantách. „*Varianta I je založena na jednokolovém většinovém volebním systému, kdy se vítězem stává kandidát s nejvyšším počtem platných hlasů. Varianta II počítá s dvoukolovou většinovou volbou prezidenta, rozhodující je tedy nadpoloviční většinu hlasů. Pokud žádný z kandidátů nezíská takovou podporu, koná se druhé kolo, do kterého postupují dva kandidáti, a rozhodne nejvyšší počet hlasů. Varianta III je postavena také na dvoukolovém většinovém volebním systému s tím, že pro postup kandidátů do druhého kola volby je stanovena dolní hranice počtu získaných platných hlasů oprávněných voličů ve výši 12,5 %. Nedosáhnou-li této hranice alespoň dva kandidáti, postoupí do druhého kola dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola volby.*“⁵² Vzhledem k výsledkům sněmovních voleb bylo koalici jasné, že bez diskuzí s ČSSD nebude možné návrh zákona prosadit, jelikož neměla ani v jedné z komor Parlamentu ústavní většinu potřebnou pro přijetí ústavní změny⁵³. Z výše uvedeného důvodu bylo třeba zabývat se způsobem volby prezidenta, který by byl přijatelný jak pro koalici, tak pro ČSSD. Zavedení přímé volby hlavy státu znamenalo změnu Ústavy ČR a to prostřednictvím přijetí ústavního zákona. V případě ústavodárného procesu, tedy „*na projednávání návrhů ústavních zákonů, se nevztahují ta ustanovení Ústavy, která se zabývají přehlasováním Senátu Poslaneckou sněmovnou, neboť tyto zákony musí být schváleny ve shodném znění oběma komorami. Pokud návrh ústavního zákona Senát zamítne, je tento návrh zcela zamítnut a jeho projednávání (neúspěšně) končí. Pokud je návrh takového zákona vrácen Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, vrací se návrh Poslanecké sněmovně, protože stále zůstává možnost souhlasného usnesení obou komor- a to v případě, že Poslanecká sněmovna přijme vrácený návrh zákona ve znění pozměňovacích návrhů Senátu.*“⁵⁴

V únoru 2011 ČSSD spolu s VV a TOP 09 byla pro zavedení dvoukolové volby prezidenta podobné senátním volbám⁵⁵. Druhou možností představovala volba

---

⁵² <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534/>

⁵³ <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Vlada-bude-jednat-o-prime-volbe-prezidenta-a-Drevene-knize-187863>

⁵⁴ <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173>

⁵⁵ <http://www.ceskapozice.cz/domov/politika/prilis-vzdalena-prima-volba-prezidenta>, [citováno 18. 12. 2013]

jednokolová, která byla blízká ODS. V takové situaci by lidé označili preferovaného kandidáta a ostatní by seřadili dle oblíbenosti. Pokud by žádný z kandidátů neobdržel nadpoloviční většinu platných hlasů, hlasy posledního kandidáta by byly rozděleny mezi zbývající uchazeče a tento postup by se opakoval do té doby, dokud nevzejde kandidát s potřebným počtem hlasů⁵⁶.

V březnu proběhlo další jednání mezi koalicí a sociálními demokraty týkající se způsobu voleb. Výsledkem byla shoda na podobě prezidentské volby, kdy zvítězil systém dvoukolové volby podobné senátním volbám. V takovém případě postupují dva nejsilnější kandidáti z prvního kola do kola druhého⁵⁷. Způsob volby ovšem nebylo jediné diskutované téma, politici se zabývali také změnou kompetencí nebo délkou funkčního období prezidenta. Především sociální demokraté prosazovali změny v postavení a pravomocích prezidenta a prodloužení funkčního období o jeden rok, čili na šest let. ČSSD odkazovala na ostatní evropské státy, kde je prezident volen přímo na období 6 i 7 let⁵⁸ a argumentovala výhodami společných voleb, např. vyšší účastí voličů v důsledku sjednocení termínů voleb, které by se konaly na podzim; úsporou peněz na základě souběžné volby prezidenta s volbami do Senátu a zastupitelstev územně samosprávných celků. Na druhou stranu právě společné volby by mohly přinést i svá negativa, spočívající v konání dvojí kampaně, kdy by mohla být jedna druhou zcela potlačena. Další příčinou sporu bylo udílení prezidentské milosti, která vadila především sociálním demokratům: „*Nějaká vlivná finanční skupina může zaplatit kampaň svému kandidátovi, kterého nominuje 50 tisíc občanů. A tento prezident by měl neomezené právo udílet milosti,*“ varuje předsedkyně Stálé komise Senátu pro Ústavu Jiřina Rippelová z ČSSD. *Navrhuje, aby v tomto případě udílení milostí posvětil premiér anebo ministr spravedlnosti.*“⁵⁹

---

⁵⁶ <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/ODS-se-bude-zabyvat-navrhy-na-primou-volbu-prezidenta-190104>, [citováno 18. 12. 2013].

⁵⁷ Jeroným Tejc; dostupné na: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Tejc-Prima-volba-prezidenta-by-se-mohla-konat-ve-dvou-kolech-190369>, [citováno 18. 12. 2013].

⁵⁸ , Například: Rakousko - 6 let, Itálie, Francie, Irsko - 7 let.

⁵⁹ <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Prima-volba-prezidenta-se-zasekla-Na-milostech-195935> [citováno 10. 1. 2014].

4.2. Návrh ústavního zákona

Ministerstvo spravedlnosti spolu s Ministerstvem vnitra připravilo konečný návrh ústavního zákona, který zavádí přímou volbu prezidenta. Vláda návrh předložila Poslanecké sněmovně dne 29. 6. 2011⁶⁰, poslancům byl rozeslán o den později. Zavedením přímé volby by byla prohloubena účast občanů na správě věcí veřejných a splněním jejich dlouhodobého přání, což vyplývá i z důvodové zprávy ke sněmovnímu tisku č. 415⁶¹. Předseda sněmovny dne 1. července doporučil projednání zákona, zpravodajem byl určen JUDr. Jeroným Tejc a návrh byl přikázán k projednání v Ústavně právním výboru.

Na základě předloženého návrhu je do čl. 54 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy ČR ve znění pozdějších ústavních zákonů zaveden druhý odstavec, který zakotvuje přímou volbu prezidenta. Dále článek 56 Ústavy ČR⁶² upravuje způsob prezidentské volby včetně oprávněných subjektů:

---

⁶⁰ Sněmovní tisk č. 415; VI. volební období PS ČR.

⁶¹ Sněmovní tisk č. 415; VI. volební období PS ČR: Důvodová zpráva vládního návrhu zákona, I. Obecná část.

⁶² „Čl. 56

- (1) *Volba prezidenta republiky se koná tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.*
- (2) *Prezidentem republiky je zvolen kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu platných hlasů oprávněných voličů. Není-li takový kandidát, koná se za čtrnáct dnů po začátku prvního kola volby druhé kolo volby, do kterého postupují dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola volby. Při rovnosti hlasů postupují do druhého kola volby všichni kandidáti, kteří v prvním kole volby získali nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů, a nejsou-li takoví kandidáti alespoň dva, postupují i kandidáti, kteří obdrželi druhý nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů.*
- (3) *Prezidentem republiky je zvolen kandidát, který obdržel ve druhém kole volby nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů. Je-li takových kandidátů více, prezident republiky není zvolen a do deseti dnů se vyhlásí nová volba prezidenta republiky.*
- (4) *Pokud kandidát, který postoupil do druhého kola volby, přestane být volitelný za prezidenta republiky před druhým kolem volby anebo se práva kandidovat vzdá, postupuje do druhého kola volby kandidát, který v prvním kole volby získal další nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů. Druhé kolo volby se koná i tehdy, účastní-li se ho pouze jeden kandidát.*
- (5) *Navrhovat kandidáta je oprávněn každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let, podpoří-li jeho návrh petice podepsaná nejméně 50 000 občany České republiky oprávněnými volit prezidenta republiky. Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně dvacet poslanců nebo nejméně deset senátorů.*
- (6) *Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.*
- (7) *Volba prezidenta republiky se koná v posledních šedesáti dnech volebního období úřadujícího prezidenta republiky, nejpozději však třicet dnů před uplynutím volebního období úřadujícího prezidenta republiky. Uvolní-li se úřad prezidenta republiky, koná se volba prezidenta republiky do devadesáti dnů.*
- (8) *Volbu prezidenta republiky vyhláší předseda Senátu nejpozději devadesát dnů před jejím konáním. Uvolní-li se úřad prezidenta republiky, vyhlásí předseda Senátu volbu prezidenta republiky nejpozději do deseti dnů poté a zároveň nejpozději osmdesát dnů před jejím konáním.*

Navrhovaná prezidentská volba je založena tedy na dvoukolovém většinovém systému s absolutní většinou v prvním kole volby. Mezi oprávněné subjekty navrhnout kandidáta byl vedle skupiny poslanců či senátorů zařazen každý občan České republiky, jestliže jeho návrh petice bude podpořen minimálně 50 000 podpisy občanů České republiky oprávněných prezidenta volit.

Volby by měl vyhlášovat předseda Senátu (oproti dosavadní úpravě, kdy je vyhlášoval předseda Poslanecké sněmovny), do jehož rukou by měl zvolený kandidát skládat prezidentský slib. Důvodová zpráva k tisku uváděla jako hlavní důvod tohoto návrhu nerozpuštělnost a kontinuitu Senátu⁶⁴.

Dále vládní návrh počítal s přijetím zvláštního volebního zákona, který bude upravovat další podmínky prezidentské volby. Zvláštní zákon by měl upravovat navrhování kandidátů, vyhlásování voleb a jejich provádění, vyhlásování výsledků prezidentských voleb včetně soudního přezkumu a v neposlední řadě také výkon volebního práva.

Další změna se týkala ústavní žaloby na prezidenta republiky, kdy návrh počítal s tím, že je možné ho podat pouze se souhlasem Poslanecké sněmovny. Do té doby mohl podat ústavní žalobu na prezidenta republiky pro velezradu⁶⁵ pouze Senát. Dle navrhované úpravy by bylo k podání ústavní žaloby zapotřebí vedle ústavní většiny Senátu i souhlasu třípětinové většiny všech poslanců. Nebyl-li by souhlas dán do tří měsíců, má se za to, že souhlas nebyl udělen. Se zavedením souhlasu Poslanecké sněmovny se zároveň rozšiřuje pojem ústavního deliktu z „pouhé“ velezrady na velezradu nebo hrubé porušení Ústavy (tzv. impeachment) nebo jiné součásti ústavního pořádku.

---

(9) Není-li funkce předsedy Senátu obsazena, vyhláší volbu prezidenta republiky předseda Poslanecké sněmovny.

⁶⁴ Sněmovní tisk č. 415, VI. volební období PS ČR, důvodová zpráva, I. obecná část.

⁶⁵ Velezradou se rozumí jednání prezidenta směřující proti celistvosti a svrchovanosti republiky avšak také proti jejímu demokratickému řádu.

4.3. Legislativní proces v Poslanecké sněmovně

4.3.1. První čtení

První čtení vládního návrhu ústavního zákona proběhlo na 23. schůzi Poslanecké sněmovny dne 20. 9. 2011. Návrh zákona byl projednán 1. 12. 2011 v ústavně-právním výboru, kterému byl přikázán na základě usnesení č. 702. Ústavně-právní výbor jej projednal a začátkem prosince roku 2011⁶⁶ vydal záznam z jednání, který byl poslancům doručen pod sněmovním tiskem č. 415/1. Ze záznamu je zřejmé, že ústavně-právní výbor zavedení přímé volby nedoporučuje, jelikož při hlasování z devíti přítomných hlasovaly pro návrh pouze čtyři osoby, stejný počet se zdržel a jedna osoba hlasovala proti. I přes negativní výsledek hlasování se výboru podařilo schválit některé připomínky, týkající se délky funkčního období a prezidentských kompetencí⁶⁷. Pozměňovací návrh ale přes to nebyl přijat.

4.3.2. Druhé čtení

Druhé čtení vládního návrhu ústavního zákona se konalo na 23. schůzi Poslanecké sněmovny dne 9. prosince 2011. Návrh zákona prošel obecnou rozpravou dne 7. a 9. prosince 2011 a ten samý den i podrobnou rozpravou. Tento den byly zpracovány podané pozměňovací návrhy jako tisk č. 415/2. Pozměňovací návrhy přednesl poslanec Bohuslav Sobotka, poslanec Pavel Kováčik, který se přihlásil k pozměňovacímu návrhu Vojtěcha Filipa, a poslanec Jeroným Tejc. Bohuslav Sobotka přednesl dvě varianty pozměňovacích návrhů, jež byly velmi podobné a stejně jako u ostatních politiků, kteří podávali pozměňovací návrhy, se změny týkaly především pravomocí prezidenta republiky a jmenování členů Bankovní rady ČNB⁶⁸.

Právě se změnou způsobu jmenování členů bankovní rady nesouhlasila ODS a to bylo důvodem, proč žádný z výše uvedených pozměňovacích návrhů nebyl přijat. *„Mezi koalicí a opozicí totiž ještě nepanuje o ústavní předloze o přímé volbě hlavy státu shoda. Opoziční sociální demokraté přišli se třemi změnami. Týkají se omezení prezidentovy*

---

⁶⁶ 2. prosince 2011

⁶⁷ Sněmovní tisk č. 415/1; VI. volební období PS ČR, záznam ústavně-právního výboru č. 94, 1. 1. 2011, dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=415&ct1=1>

⁶⁸ <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=415&CT1=2>

*pravomoci rozhodnout o nezahájení nebo přerušení trestního stíhání. Nutný by byl podpis premiéra nebo pověřeného ministra. Jen na dobu výkonu funkce chce ČSSD omezit prezidentovu imunitu, což by se ale nevztahovalo na nynějšího prezidenta Václava Klause. V případě jmenování členů bankovní rady navrhla ČSSD dvě možnosti. Podle první z nich by byl nutný souhlas Senátu, pro druhé podpis premiéra. Politik Kováčik nakonec předložil pozměňovací návrh předsedy KSČM Vojtěcha Filipa. Ten se týká také bankovní rady. Prezident by podle něj jmenoval její členy na návrh sněmovny a odvolával by je podle zákona o České národní bance. Komunisté také chtějí, aby prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu volila sněmovna přímo.*⁶⁹

Následovala další jednání. Přijaté byly návrhy týkající se formální a jazykové struktury. Poslanecká sněmovna vládní návrh poslala do posledního třetího čtení, které bylo naplánováno o necelý týden později.

4.3.3. Třetí čtení

Třetí čtení vládního návrhu se konalo 14. prosince 2011 na 32. schůzi Poslanecké sněmovny. Návrh zákona byl schválen, Poslanecká sněmovna s návrhem zákona vyslovuje souhlas usnesením č. 916 ze dne 14. 12. 2011⁷⁰ v souladu se sněmovním tiskem č. 415. Pro přijetí hlasovalo 159 ze 192 přítomných a ke schválení návrhu bylo zapotřebí 120 hlasů. Hlasování o změně Ústavy ČR má pořadové číslo 160⁷². Lze z něho vyčíst, kolik osob z jaké strany bylo pro schválení, kdo se zdržel a kdo se vyslovil proti schválení návrhu (viz příloha č. 2). Za strany ČSSD, TOP 09, VV a Nezařazení byli všichni poslanci pro schválení vládního návrhu ústavního zákona s výjimkou zastupitelů, kteří byli omluveni nebo nebyli přihlášení. V ODS už někteří poslanci hlasovali proti, tři nesouhlasné hlasy však byly oproti čtyřicetipěti souhlasným zanedbatelné. Při schvalování návrhu se zdrželo hlasování všech dvacetšest poslanců KSČM, přesto získala Poslanecká sněmovna potřebnou 3/5 většinu všech poslanců

---

⁶⁹ <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Prima-volba-prezidenta-jde-do-tretiho-cteni-216445> [citováno 19. 12. 2013].

⁷⁰ <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&v=US&ct=916>

⁷² <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=55266> [citováno 19. 12. 2013]

v souladu s ustanovením čl. 39 odst. 4 Ústavy ČR⁷³. Návrh zákona byl Poslaneckou sněmovnou postoupen Senátu jako senátní tisk č. 262/0⁷⁴ dne 3. 1. 2012.

4.4. Legislativní proces v Senátu

4.4.1. Senátní tisk č. 262

Senátní tisk č. 262/0 navazuje na sněmovní tisk č. 415 z 6. volebního období PS ČR. Dne 5. 1. 2012 organizační výbor Senátu stanovil garančním výborem Ústavně-právní výbor (zpravodajka Mgr. Soňa Paukrťová) a tisk přikázal k projednání Stále komisi Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury, dále jen „Stálá komise“⁷⁵ (předsedkyně JUDr. Jiřina Rippelová).

Dne 31. ledna 2012 Stálá komise návrh projednala a přijala usnesení č. 9 obsahující stanovisko k návrhu. To bylo následně rozesláno jako tisk č. 262/2, ve kterém přímou prezidentskou volbu označila za hrozbu ústavního systému. Stálá komise vyjádřila obavy v souvislosti s přímou volbou prezidenta: „*Podceňovány jsou dopady možných změn na koncepci Ústavy. Těžko si totiž jinak vysvětlit postup vlády, která během svého funkčního období předložila či předložit zamýšlí dílčí návrhy na zavedení přímé volby prezidenta republiky, změnu působnosti NKÚ, tzv. konstruktivní vyslovení nedůvěry vládě, přímou volbu starostů a tzv. finanční ústavu a dále hodlá do Ústavy zasáhnout v důsledku přijetí ústavních zákonů o referendu o vstupu do eurozóny a o obecném referendu. Jen z iniciativy vlády by se Ústava měla změnit sedmkrát - pak se ale stane postmoderně tekutou. Přitom přímá volba hlavy státu v sobě zahrnuje dispozici posunu k poloprezidentskému režimu, zatímco konstruktivní vótum nedůvěry k tzv. kancléřskému modelu. Nevíme-li, jakým směrem chceme, aby nás ústavní změny vedly, je lepší nevydávat se na cestu.*“⁷⁶ Stálá komise jednala o přímé volbě již

---

⁷³ Stenozáznam z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 14. 12. 2011

⁷⁴ Senátní tisk č. 262/0, 8. Funkční období. [citováno 11. 1. 2014] Dostupné na: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=62960>

⁷⁵ Stálá komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury byla zřízena v roce 1998 především kvůli výhradám Senátu vůči přístupu ke změnám ústavního pořádku, který hrozil jeho stabilitě nebo vyváženosti. Ústava má být vnímána jako pevný bod, který představuje rámec jednání politických mocí. V případě, že ústavní text má být měněn, měly by být projednány a diskutovány změny ve vzájemných souvislostech.

⁷⁶ 9. Usnesení Stálo komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury z 31. 12. 2012, I. úvodní poznámka, dostupné na: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=63344> [citováno 11. 1. 2014].

několikrát, vždy však vytkla chybějící důvody a nedomyšlené následky zavedení přímé volby prezidenta do ústavního pořádku ČR. Důsledky se týkaly např. oslabení vlády, ztráty monopolu Senátu v možnosti podat ústavní žalobu na prezidenta republiky. Za jediný argument pro zavedení přímé volby prezidenta lze považovat dlouhodobé přání občanů, na které se strany odvolávají.

Za správný postup v případě prezidentské přímé volby Stálá komise považovala zadání změny způsobu volby prezidenta a následně vyžadovala expertízu návrhu, který by neměl ohrozit dosud fungující systém. Ve stanovisku Stálé komise bylo také obsaženo vyhodnocení ankety mezi ústavními experty z právnických fakult v ČR, přičemž z 16 vyjádření pouze 3 byla pro zavedení přímé volby a považovala ji za žádoucí a důvodnou. Ostatní experti poukazovali na obavy před možností vzniku prezidentské moci z důvodu spojení přímého mandátu s dosavadními prezidentskými kompetencemi, před omezováním ostatních ústavních orgánů, zvýšením počtu přímých voleb (což by mohlo mít za následek věčné volební kampaně v ČR), zvýhodněním prezidentských kandidátů negativně se vyhraňujících vůči vládě a v neposlední řadě též před finančním zajištěním volební kampaně, kdy nepoměrně většími finančními prostředky disponují především politické strany a tudíž nedojde k jejich oslabení a zvolení nestranického kandidáta.

Ke způsobu volby argumentovala Stálá komise pozitivně pouze v souvislosti s požadavkem absolutní většiny, což bude mít za následek prezidenta, který bude reprezentantem státu jako celku. Jinak Stálá komise poukazovala zejména na nedostatky týkající se navrhovaného čl. 56, který mohl být navržen obecněji, a další podrobnosti by byly upraveny v prováděcím zákoně. Dále se kriticky vyjádřila ke konání druhého kola volby s jedním kandidátem, kde bude chybět možnost výběru. Pro případ, kdy v druhém kole zbude pouze jediný kandidát a ve své podstatě nepůjde vůbec o volbu, bude lépe stanovit, že se v tomto případě považuje kandidát za zvoleného. V otázce kompetence prezidenta k právu milosti se obávala, že by toto mohlo být motivem poskytovatelů finančních prostředků prezidentské volební kampaně jako ochrana před jejich případným trestním stíháním. Kromě toho se Stálá komise pozastavovala nad formulací odpovědnosti prezidenta za velezradu nebo hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Důvodem bylo za prvé zahrnutí vymezení velezrady přímo do Ústavy České republiky, ale už ne vymezení hrubého porušení Ústavy nebo jiné

součástí ústavního pořádku, které by mělo být přenecháno ústavní praxi, především praxi Ústavního soudu. Za druhé už samotný pojem velezrada lze považovat za hrubé porušení Ústavy a je třeba zvážit přesnou formulaci, zda má být prezident odpovědný pouze za velezradu v současném vymezení pojmu či také za jiné skutky. Navíc také panovala obava, že při navrhované úpravě nikdy nebude podána ústavní žaloba na prezidenta a tudíž se stane nepostižitelným, jelikož je zapotřebí kvalifikované většiny obou komor Parlamentu ČR. Poslední otázkou, kterou se usnesení Stálé komise zabývalo, je jmenování členů Bankovní rady ČNB, kteří jsou jmenováni pouze prezidentem republiky, což může vést ke jmenování osob libovolně vybraných, za které nikdo neodpovídá. A to by mohlo představovat další možnost získání vlivu pro poskytovatele finančních prostředků na volební kampaň prezidenta.⁷⁷

Dne 1. 2. 2012 návrh zákona projednal Ústavně právní výbor (dále jen „výbor“) a přijal usnesení č. 162, které bylo rozdáno jako tisk 262/1 obsahující pozměňovací návrhy. Výbor doporučil vrátit návrh zákona Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy, které se týkaly druhého kola voleb prezidenta (návrh shodný se stanoviskem Stálé komise), ke jmenování členů Bankovní rady České národní banky přidává souhlas Senátu se jmenováním. Kromě toho pozměňovací návrhy posilují roli Senátu tím, že v případě uvolnění prezidentského úřadu a dosud nezvolení nového prezidenta či nesložení slibu novým prezidentem nebo usnese-li se Poslanecké sněmovna spolu se Senátem na tom, že svůj úřad ze závažných důvodů nemůže vykonávat, přísluší výkon funkcí prezidenta předsedovi Senátu.⁷⁸

Na 17. schůzi Senátu dne 8. 2. 2012 byl návrh zákona projednán usnesením č. 514, hlasováním č. 11⁷⁹ a byl schválen ve smyslu senátního tisku č. 262, čili v původním znění. Zde by bylo vhodné uvést přehled hlasování v podobné příloze, jaká je v případě hlasování o tisku č. 415 v PS, ale při zkoumání hlasování v Senátu jsem zjistila, že údaje o hlasování senátního tisku č. 262 uvedené na oficiálních stránkách

---

⁷⁷ 9. Usnesení Stálo komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury z 31. 12. 2012, II. obecně k přímé volbě prezidenta ČR, dostupné na:

<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=63344>.

⁷⁸ Senátní tisk č. 262/1, 8. funkční období, Ústavně-právní výbor, 1. 2. 2012, dostupné na:

<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=63348> [citováno 11. 1. 2014].

⁷⁹ Z přítomných 75 senátorů pro přijetí hlasovalo 49, 22 hlasovalo proti a 4 se zdrželi hlasování. Byla tak splněna 3/5 většina přítomných senátorů k přijetí ústavního zákona v souladu s čl. 39 odst. 4 Ústavy České republiky.

Senátu obsahují chybu, protože v přehledu o hlasování dle politické příslušnosti je uvedeno 82 senátorů. V přehledu hlasování senátních klubů je již počet správný.⁸⁰

Zákon byl prezidentovi doručen k podepsání dne 14. 2. 2012 a Václavem Klausem byl podepsán dne 17. 2. 2012. Předsedovi vlády byl schválený zákon doručen k podepsání 2. 3. 2012, který ho tento den také podepsal. Novela Ústavy byla vyhlášena 12. 3. 2012 ve Sbírce zákonů v částce č. 28 pod číslem 71/2012 Sb. a účinnosti nabývá 1. 10. 2012 s výjimkou některých ustanovení⁸¹, které se vztahují až na nově zvoleného prezidenta.

4.5. Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění Ústava ČR

Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., zakotvil přímou volbu prezidenta do Ústavy ČR (dále jen „Ústava“) a měl za následek změnu či nahrazení několika jejích článků. Jednou z nejdůležitějších změn je změna čl. 54 odst. 2 Ústavy, který je nahrazen větou: „*Prezident republiky je volen v přímých volbách.*“ Značnou změnou také prošly články 56, 58, 59. V případě zbylých změněných článků Ústavy se jedná „jen“ o drobné úpravy.

Jedna z výše uvedených značných změn se týká shora uvedeného čl. 56 Ústavy, který nově upravuje především způsob přímé volby prezidenta republiky.⁸²

---

⁸⁰ Dle politické příslušnosti dostupné na:

www.senat.cz/xqw/xervlet/psssenat/hlasy?O=8&S=&H=&G=12519&Sk=S

Dle senátních klubů dostupné na: www.senat.cz/xqw/xervlet/psssenat/hlasy?G=12519&O=8.

⁸¹ Ustanovení čl. I bod 8 až 10, čili ust. Čl. 65 odst. 1, 2 a 3 Ústavy České republiky se stanou účinnými dne 8. 3. 2013

⁸² „Čl. 56

(1) *Volba prezidenta republiky se koná tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.*

(2) *Prezidentem republiky je zvolen kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu platných hlasů oprávněných voličů. Není-li takový kandidát, koná se za čtrnáct dnů po začátku prvního kola volby druhé kolo volby, do kterého postupují dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola volby. Při rovnosti hlasů postupují do druhého kola volby všichni kandidáti, kteří v prvním kole volby získali nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů, a nejsou-li takoví kandidáti alespoň dva, postupují i kandidáti, kteří obdrželi druhý nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů.*

(3) *Prezidentem republiky je zvolen kandidát, který obdržel ve druhém kole volby nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů. Je-li takových kandidátů více, prezident republiky není zvolen a do deseti dnů se vyhlásí nová volba prezidenta republiky.*

(4) *Pokud kandidát, který postoupil do druhého kola volby, přestane být volitelný za prezidenta republiky před druhým kolem volby anebo se práva kandidovat vzdá, postupuje do druhého kola volby kandidát, který v prvním kole volby získal další nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů. Druhé kolo volby se koná i tehdy, účastní-li se ho pouze jeden kandidát.*

(5) *Navrhovat kandidáta je oprávněn každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let, podpoří-li jeho návrh petice podepsaná nejméně 50 000 občany České republiky oprávněnými volit*

Změna čl. 58 Ústavy odkazuje na zvláštní prováděcí zákon o volbě prezidenta republiky, který stanovuje další podrobnosti a podmínky týkající se výkonu volebního práva, navrhování kandidátů na funkci prezidenta, vyhlášení a provádění voleb včetně jejich výsledků a soudního přezkumu.⁸⁴ Vzhledem k tomu, že se jedná o zákon o volbě prezidenta republiky, nemůže být zákon schválen bez souhlasu Senátu, ale je zapotřebí nadpoloviční většiny přítomných poslanců a senátorů.

Prezident republiky změnou čl. 59 Ústavy skládá slib nikoli do rukou předsedy Poslanecké sněmovny, nýbrž do rukou předsedy Senátu. Obdobný postup nastává i v případě, že se prezident republiky chce svého úřadu vzdát.⁸⁵

Souhlasím s tím, že vyhlášení prezidentské volby i složení slibu má na starosti předseda Senátu, a to proto, že Senát je permanentní komorou Parlamentu, zaručující kontinuitu.

K podání ústavní žaloby na prezidenta republiky, které upravuje čl. 65 Ústavy, se nyní vyžaduje navíc souhlas Poslanecké sněmovny⁸⁶. A dále upravuje prezidentovu imunitu, která se oproti znění do účinnosti této novely, vztahuje jen na funkční období.

Výše zmiňovanému prováděcímu zákonu o volbě prezidenta republiky je věnována následující kapitola.

---

prezidenta republiky. Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně dvacet poslanců nebo nejméně deset senátorů.

(6) Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.

(7) Volba prezidenta republiky se koná v posledních šedesáti dnech volebního období úřadujícího prezidenta republiky, nejpozději však třicet dnů před uplynutím volebního období úřadujícího prezidenta republiky. Uvolní-li se úřad prezidenta republiky, koná se volba prezidenta republiky do devadesáti dnů.

(8) Volbu prezidenta republiky vyhláší předseda Senátu nejpozději devadesát dnů před jejím konáním. Uvolní-li se úřad prezidenta republiky, vyhlásí předseda Senátu volbu prezidenta republiky nejpozději do deseti dnů poté a zároveň nejpozději osmdesát dnů před jejím konáním. (9) Není-li funkce předsedy Senátu obsazena, vyhláší volbu prezidenta republiky předseda Poslanecké sněmovny.“

⁸⁴ Čl. 58 ústavního zákona č. 71/2012 Sb., Ústavní soud České republiky, dostupné na: http://www.usoud.cz/dalsi-ustavni-zakony/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=374&cHash=a1f901b7a20a1cfd5be83a4451107cd8 [citováno 14. 1. 2014].

⁸⁵ Čl. 59 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky.

⁸⁶ Nyní je zapotřebí kvalifikované 3/5 většiny; v případě dolní komory se jedná o 3/5 většinu všech poslanců, u horní komory se jedná o 3/5 většinu přítomných senátorů. Čl. 65 odst. 3 Ústavy.

5. Proces přijetí zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky

Poslanecké sněmovně byl dne 27. 2. 2012 předložen vládní návrh zákona o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), který byl následně rozeslán poslancům jako sněmovní tisk č. 613. Organizační výbor návrh zákona doporučil k projednání dne 1. 3. 2012 usnesením č. 233⁸⁷, zpravodajem určil JUDr. Jeronýma Tejce a navrhl přikázat návrh zákona k projednání Ústavně-právnímu výboru. Návrh zákona prošel 1. čtením, které se konalo 13. 3. 2012 a byl přikázán k projednání Ústavně-právnímu výboru usnesením č. 1060. Následně Ústavně-právní výbor návrh zákona projednal a dne 30. 5. 2012 vydal usnesení, které bylo poslancům doručeno jako sněmovní tisk č. 613/1⁸⁸, obsahující pozměňovací návrhy. Poté návrh zákona prošel obecnou i podrobnou rozpravou ve druhém čtení dne 5. června 2012 a byly podány pozměňovací návrhy, jež byly zpracovány jako sněmovní tisk č. 613/2, který byl rozeslán o den později. Pozměňovací návrhy se týkaly zejména formálních úprav. Poslední třetí čtení proběhlo 13. června 2012 a návrh zákona byl schválen usnesením č. 1183⁸⁹ ve znění pozměňovacích návrhů⁹⁰.

Senátu byl návrh zákona postoupen Poslaneckou sněmovnou jako tisk č. 371/0 dne 25. 6. 2012. Organizační výbor stanovil Ústavně-právní výbor garančním výborem dne 26. 6. 2012 a přikázal tisk k projednání Stálé komisi Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury (dále jen „Stálá komise“), jejíž předsedkyní byla JUDr. Jiřina Rippelová. Ústavně právní výbor návrh projednal dne 10. 7. 2012 a Senátu doporučil návrh zákona schválit ve znění, ve kterém byl postoupen Poslaneckou sněmovnou⁹¹. Schválení návrhu bylo přijato usnesením č. 220, rozesláno jako tisk č. 371/1. O týden později návrh projednala Stálá komise a zaujala stanovisko přijaté usnesením č. 13, které bylo rozdáno jako tisk č. 371/2. *„Stálá komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury připomíná své obecnější výhrady k institutu přímé volby*

⁸⁷ 3. bod usnesení č. 233, dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&v=ORGV&ct=233>.

⁸⁸ Viz. <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=613&ct1=1>.

⁸⁹ Poslanecká sněmovna vyslovuje souhlas s vládním návrhem zákona o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky), podle sněmovního tisku 613, ve znění schválených pozměňovacích návrhů. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&v=US&ct=1183>.

⁹⁰ Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=613&snzp=1>.

⁹¹ Dostupné na: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/psenat/htmlhled?action=doc&value=65278>.

hlavy státu v podmínkách České republiky a její parlamentní formy vlády, jakož i konkrétnější připomínky k textu novely Ústavy, posléze schválené jako ústavní zákon č. 71/2012 Sb. (viz usnesení č. 9 z 31. ledna 2012). Konkrétní připomínky k novele Ústavy se zčásti promítají rovněž v posouzení předloženého návrhu zákona, kde je však již nelze vyřešit, takže nezbyvá než je vzít na vědomí. Jde jednak o konstrukci případného druhého kola volby i jen s jediným kandidátem, kdy chybí prvek výběru mezi alternativami (přitom, kdyby byla podána pouze jediná kandidátní listina, volba se nekoná a bude vyhlášena volba nová), zejména však o koncepci soudního přezkumu. Jelikož byl soudní přezkum volby prezidenta republiky svěřen správním soudům, nelze vyloučit možnost přezkumu jejich rozhodnutí Ústavním soudem, a to - při absenci zvláštního řízení obdobného sporu o platnost zvolení poslance či senátora - cestou rozhodování o ústavní stížnosti. Do značné míry bude na Ústavním soudu samotném, aby zvážil, nakolik půjde u případného stěžovatele skutečně o zásah do jeho ústavně zaručených práv a svobod (jakých), a nakolik „pouze“ o tvrzené porušení objektivního práva. Stejně tak bude pro vymezení potenciálního okruhu stěžovatelů podstatné, zda půjde pouze o ty, kteří podali volební stížnost, anebo i o jiné osoby. Podle odpovědí na tyto a podobné otázky mohou viset otazníky jak nad průběhem volebního procesu, tak i nad jistotou výsledku, tedy nad tím, že rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o platnosti volby kandidáta, po němž bude následovat složení prezidentského slibu, nebude později zpochybněno.“⁹² Předložený návrh zákona Senát schválil ve znění postoupeném Poslaneckou sněmovnou dne 18. 7. 2012 usnesením č. 675.

Prezidentovi byl návrh zákona předložen 27. 7. 2012 k podepsání a byl podepsán 1. 8. 2012. Následně byl zákon doručen i předsedovi vlády k podpisu dne 16. 8. 2012. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 275/2012 Sb., v částce 95 dne 22. 8. 2012.⁹³

Zákon o volbě prezidenta obsahuje celkem 75 paragrafů a dělí se na devět hlav, upravující obecná ustanovení, volební orgány, kandidátní listinu, hlasování, zjišťování výsledků volby, správní delikty, soudní přezkum společná a zmocňovací ustanovení a nakonec ustanovení přechodná.

---

⁹² Usnesení č. 13 Senátu České republiky, 8. Funkční období, dostupné na: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=65372> [citováno 15. 1. 2014].

⁹³ <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=613&snzp=1>.

Předmětem výše zmíněného prováděcího zákona jsou podmínky výkonu volebního práva, navrhování kandidátů, vyhlášení volby a její provádění, vyhlášení výsledku volby a následný přezkum voleb.⁹⁴

6. Úprava přímé volby prezidenta v zákonech

Přímá volba prezidenta je upravena, jak již bylo několikrát zmíněno, v ústavním zákonu č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů a zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky).

6.1. Vyhlášení voleb

Do přijetí ústavního zákona č. 71/2012 Sb. volbu prezidenta vyhlášoval předseda Poslanecké sněmovny České republiky. Nyní vyhláší prezidentskou volbu uveřejněním rozhodnutí o vyhlášení volby prezidenta republiky ve Sbírce zákonů⁹⁵ předseda Senátu⁹⁶. Volba (neboli řádný termín voleb) musí být vyhlášena nejpozději devadesát dnů před jejím konáním z důvodu, aby se případné druhé kolo volby konalo nejpozději třicet dnů před uplynutím volebního období úřadujícího prezidenta republiky. Den, kdy byla rozeslána částka Sbírky zákonů, v níž je vyhlášeno rozhodnutí o vyhlášení voleb, se považuje za den vyhlášení voleb.

Řádná volba probíhá vždy ve dvou kolech, a to ve dnech pátek (kdy hlasování probíhá v době od 14 do 22 hodin) a sobota (kdy hlasování probíhá spíše v dopoledních hodinách, a to od 8 do 14 hodin). Zákon pamatuje také na situaci, kdy je prezidentský úřad uvolněn předčasně.⁹⁷

Pro prezidentské volby jsou důležité též volební orgány, které zákon o volbě prezidenta taxativně vypočítává v § 6 odst. 1⁹⁸. Volební orgány se v první řadě starají o

---

⁹⁴ § 1 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta a o změně některých zákonů.

⁹⁵ Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů; ze dne 11. 11. 1999.

⁹⁶ Pro případ, kdyby funkce předsedy Senátu nebyla obsazena, volbu prezidenta vyhláší předseda Poslanecké sněmovny (čl. 56 odst. 9 zákona č. 71/2012 Sb.).

⁹⁷ V případě předčasného uvolnění prezidentského úřadu, předseda Senátu vyhlásí volbu nejpozději do deseti dnů a zároveň nejpozději osmdesát dnů před jejím konáním (ust. čl. 56 odst. 8 Ústavy ČR).

⁹⁸ Volebními orgány jsou: Státní volební komise; Ministerstvo vnitra; Ministerstvo zahraničních věcí; Český statistický úřad; krajský úřad, v hlavním městě Praze Magistrát hlavního města Prahy (dále jen

přípravu, organizaci a průběh voleb a to také kromě území České republiky i v zahraničí, registraci kandidátních listin a zpracování výsledků.

Stálým volebním orgánem je v rámci prezidentských voleb Stálá volební komise, která má na starosti zejména organizaci voleb a jejich přípravu, losuje čísla pro hlasovací lístky jednotlivých kandidátů⁹⁹, vyhlašuje celkové výsledky volby, které následně předává předsedovi Senátu.

V rámci volby hlavy státu figurují dvě ministerstva. Ústředním správním úřadem je Ministerstvo vnitra, které vše sjednocuje a především registruje kandidátní listiny, zveřejňuje informace o způsobu hlasování a podmínky hlasování či kontroluje průběh hlasování a sčítání hlasů. Ministerstvo zahraničních věcí má na starosti zvláště vše potřebné pro zajištění volby prezidenta mimo území České republiky.

Zjišťování a zpracování výsledků prezidentské volby má na starosti Český statistický úřad.

Jednotlivé územně samosprávné úřady zajišťují organizaci a technické provedení voleb v kraji či obci, zajišťují školení členů okrskových volebních komisí nebo archivují dokumentaci voleb a plní další úkoly stanovené tímto zákonem.

Starosta obstarává především informování voličů o místě a době konání volby, zabezpečuje distribuci hlasovacích lístků a dále svolává zasedání okrskové volební komise, do níž jmenuje a odvolává zapisovatele.

„krajský úřad“); pověřený obecní úřad, v hlavním městě Praze a ve městech Brno, Ostrava a Plzeň úřad městské části nebo městského obvodu s více než 10 stálými volebními okrsky, jinak magistrát tohoto města (dále jen „pověřený obecní úřad“); obecní úřad, úřad městyse, městský úřad, magistrát územně nečleněného statutárního města, úřad městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města, úřad městské části hlavního města Prahy a pro vojenské újezdy újezdní úřad (dále jen „obecní úřad“); starosta obce, městyse, města, primátor statutárního města, které není územně členěno, a v územně členěném statutárním městě starosta městské části nebo městského obvodu, v hlavním městě Praze starosta městské části a přednosta vojenského újezdu (dále jen „starosta“); tajemník pověřeného obecního úřadu+ ředitel krajského úřadu a ředitel Magistrátu hlavního města Prahy (dále jen „ředitel krajského úřadu“); zastupitelský úřad a konzulární úřad České republiky, s výjimkou konzulárního úřadu vedeného honorárním konzulárním úředníkem, (dále jen „zastupitelský úřad“); okrsková volební komise; zvláštní okrsková volební komise.

⁹⁹ Státní volební komise na svém zasedání vylosovala následující čísla hlasovacích lístků: 1 – MUDr. Zuzana Roithová, MBA; 2 – Ing. Jan Fišer, CSc.; 3 – Ing. Jana Bobošíková; 4 – Taťana Fischerová; 5 – MUDr. Přemysl Sobotka; 6 – Ing. Miloš Zeman, CSc.; 7 – Prof. JUDr. Vladimír Franz; 8 – Mgr. Jiří Dienstbier; 9 – Karel Schwarzenberg.

Volby prezidenta mimo území republiky zabezpečuje v každé zemi zastupitelský úřad, který má na starosti přípravu, průběh i samotné provedení voleb, informovanost osob na základě místních podmínek nebo zajišťuje tisk hlasovacích lístků.

Dozor nad průběhem samotné volby a zajištěním hlasování obstarává okrsková volební komise, která odevzdané hlasy sčítá a pořizuje o průběhu zápis. Členem takové komise se může stát každý občan České republiky starší osmnácti let, který není kandidátem na prezidentský úřad a nenastala-li u něj překážka v právu volit. Zápis ze zasedání okrskové volební komise pořizuje její zapisovatel.

6.2. Nominace a kandidatura na prezidenta České republiky

Pravidla pro navrhování kandidátů na prezidenta České republiky upravují společně Ústava České republiky se zákonem o volbě prezidenta republiky¹⁰⁰. V prováděcím zákoně jsou stanoveny podrobně náležitosti kandidátní listiny, včetně jejich projednání a registrace.

S přijetím nové úpravy se rozšiřují možnosti, jak lze kandidáta na prezidenta navrhnout. Nyní se počítá se třemi možnostmi, a to buď skupinou nejméně dvaceti poslanců, skupinou deseti senátorů a nově může navrhnout kandidáta na prezidentský úřad každý občan České republiky starší osmnácti let v případě, že jeho návrh podpoří svými podpisy na petičních arších alespoň 50 000 občanů ČR oprávněných volit¹⁰¹.

Každý oprávněný subjekt může podat pouze jednu kandidátní listinu a kandidát na prezidentský úřad může být uveden jen na jedné listině. Tato podmínka je stanovena z toho důvodu, že volebním obvodem pro volbu hlavy státu je celé území České republiky. V případě, že nebude podána žádná kandidátská listina nebo jen jedna, předseda Senátu je povinen vyhlásit novou volbu v zákonem stanovené lhůtě. Vzhledem k tomu, že se jedná o volbu, je zapotřebí, aby mezi sebou soutěžilo více kandidátů.

Kandidátní listinu je nutné podat Ministerstvu vnitra nejpozději 66 dnů předem dnem prezidentské volby, a dnem jejího podání je zahájeno řízení o registraci listiny¹⁰².

---

¹⁰⁰ Čl. 56 odst. 5 Ústavy ČR spolu se zákonem č. 275/2012 Sb.

¹⁰¹ Ust. § 21 odst. 1 zákona o volbě prezidenta; ust. čl. 56 odst. 5 Ústavy ČR.

¹⁰² Termínem pro podání kandidatury byl v případě prvních přímých voleb 6. listopad 2012, z důvodu stanoveného termínu voleb ve dnech 11. a 12. ledna 2013.

Ministerstvo vnitra poté informuje navrhující subjekty o tom, že listinu obdrželo a řízení bylo k určitému dni zahájeno.

Každá kandidátní listina musí splňovat zákonem předepsané náležitosti, které jsou zakotveny v § 25 zákona o volbě prezidenta republiky. Listina musí obsahovat údaje o kandidátovi, příslušnost kandidáta k politické straně, politickému hnutí nebo údaj o tom, že je kandidát bez politické příslušnosti, údaje o navrhujících osobách, údaje o volebním výboru. K listině je dále nutné připojit vlastnoručně podepsané prohlášení¹⁰³ kandidáta, potvrzení o zřízení volebního účtu a nakonec (byl-li kandidát navržen občanem ČR) je potřebné připojit petici se stanoveným počtem podpisů, jejíž součástí jsou očíslované podpisové archy. Současně zákon upravuje také ověřování podpisů na odevzdané kandidátní listině.

6.2.1. Registrační řízení

Jak již bylo zmíněno výše, Ministerstvo vnitra (dále jen „ministerstvo“) zahájí řízení o registraci kandidátní listiny dnem jejího podání. V roce 2013 ministerstvo do stanoveného termínu obdrželo listinu dvaceti uchazečů¹⁰⁴ o prezidentský úřad.

Podané listiny a petiční archy je ministerstvo povinno v zákonné lhůtě¹⁰⁵ prozkoumat. Vzhledem k tomu, že kandidátní listiny mají zákonem stanovené náležitosti, které musí splňovat, může nastat situace, kdy listiny stanovené požadavky nesplňují nebo obsahují nesprávné a nepravdivé údaje. V takovém případě ministerstvo vyzve nejpozději 58 dnů přede dnem volby navrhující subjekty, aby nedostatky listiny odstranili ve stanovené době, nejpozději do padesáti dnů přede dnem volby¹⁰⁶. K odstranění nedostatků bylo v případě první přímé volby vyzváno celkem 12 kandidátů na prezidenta republiky¹⁰⁷.

---

¹⁰³ Vlastnoručně podepsané prohlášení obsahuje souhlas s kandidaturou, že si není vědom žádné překážky volitelnosti, souhlas s uvedením jen na jedné listině a také potvrzení, že údaje na listině jsou pravdivé.

¹⁰⁴ Z celkových dvaceti listin bylo sedmnáct občanských nominací, jedna listina byla na základě nominace senátory a zbývající dvě listiny byly podány poslanci.

¹⁰⁵ Ust. § 26 odst. 1, odst. 2: Ministerstvo je povinno prozkoumat listiny ve lhůtě od 66 do 60 dnů přede dnem volby prezidenta. Pro první přímé volby se jednalo o období od 6. do 12. listopadu 2012.

¹⁰⁶ Lhůta k odstranění nedostatků byla stanovena od 14. listopadu do 22. listopadu 2012.

¹⁰⁷ Jana Bobošíková, Petr Cibulka, Jan Fischer, Iveta Heimová, Roman Hladík, Anna Kašná, Jiří Kesner, Jindřiška Nazarská, Klára Alžběta Samková, Karel Světnička, Jan Toman a Miloš Zeman. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/vyzva-k-odstraneni-zavad-na-kandidatni-listine.aspx>

Z celkových dvaceti odevzdaných listin jich 9 nemělo na návrhu petice potřebný počet podpisů¹¹⁰, některé neodpovídaly formálním požadavkům stanovených zákonem¹¹¹. Ze všech náležitostí kandidátní listiny je nejnáročnější kontrola podpisů na podpisových arších z hlediska jejich správnosti. Aby se nemusely kontrolovat jednotlivé podpisy, zákon o volbě prezidenta si vypomáhá zkoumáním náhodného vzorku určitého počtu podpisů. Ustanovení § 23 odst. 5 stanoví: „*Ministerstvo vnitra ověří správnost údajů na peticích namátkově na náhodně vybraném vzorku údajů u 8 500 občanů podepsaných na každé petici. Zjistí-li nesprávné údaje u méně než 3 % podepsaných občanů, nezapočítá Ministerstvo vnitra tyto občany do celkového počtu občanů podepsaných na petici.*“ Kandidát je zaregistrován v případě, že nedojde ke snížení počtu podpisů pod zákonem požadovanou hranici 50 000 po odečtení nesprávných údajů. Pokud nastane situace, že chybovost dosáhne či přesáhne 3 % hranici, ministerstvo provádí další kontrolu namátkově vybraného vzorku 8500 podpisů a znovu je prozkoumá. „*Zjistí-li Ministerstvo vnitra postupem podle odstavce 5 nesprávné údaje u 3 % nebo více než 3 % podepsaných občanů, provede kontrolu u dalšího vzorku stejného rozsahu (dále jen „druhý kontrolní vzorek“).* Zjistí-li Ministerství vnitra, že druhý kontrolní vzorek vykazuje chybovost u méně než 3 % občanů podepsaných na petici, nezapočítá Ministerstvo vnitra občany z obou kontrolních vzorků do celkového

---

¹¹⁰ Například kandidátní listina kandidátky Mgr. Jindřišky Nazarské mj. nesplňovala zákonnou podmínku vztahující se k minimálnímu počtu alespoň 50 000 občanů podepsaných na předložené petici (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-122979-5/VS-2012), Kandidátní listiny uchazečů na prezidenta republiky p. Ing. Jiřího Kesnera (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-108487-8/VS-2012) a Mgr. et Bc. Karla Světničky (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-124388-5/VS-2012) nebo JUDr. Kláry Alžběty Samkové, Ph.D. (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-124173-5/VS-2012) také nesplňovaly zákonnou podmínku týkající se množství podpisů na předložené petici, a proto byly jejich kandidátní listiny odmítnuty.

¹¹¹ Náležitosti stanovené zákonem nesplňovala například kandidátní listina p. Ivety Heimové. V tomto případě Ministerstvo vnitra zjistilo v rámci přezkoumání absenci obce, kde je kandidátka přihlášená k trvalému pobytu, adresy místa trvalého pobytu navrhujícího občana a podpisu jednoho ze členů volebního výboru. Dále nebylo přiloženo potvrzení o zřízení volebního účtu včetně bankovního spojení a údaje o finančních prostředcích převedených na volební účet. O všech zjištěných skutečnostech byla navrhující občance – kandidátce zaslána výzva k odstranění závad. Ministerstvu vnitra bylo zasláno elektronické podání s podpisem člena volebního výboru (chybějící podpis na kandidátní listině), které však nebylo v listinné podobě ani v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem nebo dodané prostřednictvím datové schránky. Z výše uvedeného dospělo Ministerstvo vnitra k závěru, že kandidátní listina nesplňuje zákonem stanovené náležitosti a proto listinu odmítá (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-124046-10/VS-2012).

Listina kandidáta p. Romana Hladíka byla odmítnuta z důvodu, kdy vedle nedostatečného počtu hlasů nesplňovala náležitosti stanovené zákonem a to proto, že vady nebyly i přes výzvu k odstranění, odstraněny (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-121549-5/VS-2012).

počtu občanů podepsaných na petici. Zjistí-li Ministerstvo vnitra, že druhý kontrolní vzorek vykazuje chybovost u 3 % nebo více než 3 % občanů podepsaných na petici, odečte od celkového počtu občanů podepsaných na petici počet občanů, který procentuálně odpovídá chybovosti v obou kontrolních vzorcích.¹¹² Vzhledem k tomu, že se jednalo o první přímé volby, neobešlo se to bez komplikací. Například u kandidátních listin Ing. Jany Bobošíkové či Tomia Okamury došlo k pochybení ze strany Ministerstva vnitra při odečítání zjištěné chybovosti od celkového počtu podpisů na kandidátní listině¹¹³¹¹⁴. V obou případech ministerstvo odečítalo součet chybovosti namísto toho, aby chybovost v obou kontrolních vzorcích zprůměrovala a odečetla zprůměrovanou hodnotu od celkového počtu. „Ustanovení § 25 odst. 6 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, je třeba vykládat tak, že procentuální pochybení zjištěné v obou vzorcích podpisů je nutno zprůměrovat, a teprve tento průměr promítnout do zbytku podpisů, jejichž správnost přezkoumávána nebyla. Smysl zjištění průměrné chyby totiž spočívá v pravděpodobnostním odhadu chybovosti zbytku souboru, u něhož správnost předkládaných údajů již není samostatně zkoumána.“¹¹⁵

Doporučovala bych takovou úpravu přezkumu podpisů v náhodném vzorku, aby nemohlo dojít k různým výkladům týkajících se způsobu počítání hlasů. Zároveň bych navrhovala úřední ověřování podpisů na petičních arších i za cenu snížení potřebného množství získaných podpisů. Tím by byly odstraněny nedostatky, které způsobily

¹¹² Ust. § 25 odstavec 6 zákona o volbě prezidenta republiky.

¹¹³ Rozhodnutí Ministerstva Vnitřní ČR ve věci Ing. Jany Bobošíkové vedené pod č. j. MV-123093-12/VS-2012, ze dne 23. 11. 2012. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ve věci Tomia Okamury vedené pod č. j. MV-123865-12/VS-2012.

¹¹⁴ U Ing. Jany Bobošíkové byla zjištěna chybovost v prvním kontrolním vzorku necelých 8 % a v případě druhého vzorku přibližně 11,5 %. Od celkového počtu 56 191 podpisů ministerstvo odečetlo cca 10 762, tedy něco málo přes 19 % jako neplatných a za platné uznalo pouze 45 429. Aplikovalo tedy vzorec $V_p = C_p - C_p \cdot (C_1 + C_2) / 100$. V případě dvojího výkladu je nutné zvolit ten, který je příznivější pro adresáta právní normy. Za situace vykládaného ustanovení jako učinil Nejvyšší správní soud, je možné odečíst od celkového počtu podpisů (56 191) pouze 5 381 (necelých 10 %) a celkový výsledek činí 50 810. Jak již plyne z praxe Ústavního soudu, je třeba použít nejen gramatického výkladu, který slouží k prvotnímu přiblížení obsahu zákona, ale též použít, ale také vykládat znění v souladu s účelem normy a jejím systematickým začleněním. Nejvyšší správní soud z těchto důvodů rozhodl ve věci Ing. Jany Bobošíkové o povinnosti ministerstva zaregistrovat její kandidátní listinu. (sp. zn. Vol 13/2012 – 36)

Ve věci Tomia Okamury dospěl Nejvyšší správní soud ke stejnému závěru cco se týče postupu Ministerstva vnitra. Namísto sčítání chybovosti ji mělo zprůměrovat a průměrnou hodnotu odečíst od celkového počtu hlasů. Chybovost prvního kontrolního vzorku činila 19,353 %, chybovost druhého vzorku byla 22,953 %. Z celkového počtu 61 966 podpisů mělo být odečteno 13 107 podpisů na celkový počet 48 859 podpisů. V případě pana Okamury jasně vyplývá, že ani náprava tohoto pochybení ministerstva by nevedla k takovému počtu podpisů, aby bylo možné kandidátní listinu zaregistrovat. V této věci Nejvyšší správní soud návrh na zaregistrování listiny zamítl.

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího správního soudu sp. zn. Vol 13/2012 – 36.

převážnou většinu stížností, které se objevily v první přímé volbě prezidenta. Byli totiž takoví lidé, kteří se nedokázali smířit s tím, že se nemohou ucházet o prezidentský úřad ve volbách a využívali všechny dostupné prostředky ochrany, které jim naše právní úprava poskytuje.

Po přezkoumání musí Ministerstvo vnitra do 49 dnů přede dnem konání samotných voleb rozhodnout o registraci kandidátní listiny nebo o jejím odmítnutí¹²⁰. Registrace je podmínkou pro tisk hlasovacích lístků. Ze všech 20 odevzdaných kandidátních listin 8 listin nespĺňovalo požadavek potřebné podpory občanů, poslanců nebo senátorů, 1 kandidát se kandidatury vzdal, 2 kandidátské listiny byly vyřazeny po kontrole ministerstvem a 9 jich bylo zaregistrováno.¹²¹ „Kandidáti, navrhuující občané či navrhuující poslanci a navrhuující senátoři se mohou odvolat k soudu do dvou pracovních dnů od doručení rozhodnutí.“¹²²

Zákon o volbě prezidenta pamatuje v § 27 na možnost vzdání se kandidatury. Je možné tak učinit do 24 hodin před zahájením volby a lze tak učinit osobně u ministerstva, prostřednictvím datové schránky nebo elektronickým podáním, jež je opatřeno uznávaným elektronickým podpisem.¹²³ Ovšem, učiní-li tak některý z kandidátů, není možné takovéto prohlášení vzít zpět.

Z výše uvedeného vyplývá, že zaregistrováno bylo celkem 9 kandidátů na prezidenta republiky (bližší viz kapitola č. 7). Právní předpisy upravují také možnost bránit se proti rozhodnutí Ministerstva vnitra o odmítnutí kandidátní listiny nebo proti provedení registrace listiny (bližší srovnej kapitola č. 8, podkapitola č. 8.1. Soudní přezkum – Ochrana ve věci registrace kandidátní listiny).

---

¹²⁰ Termín pro rozhodnutí či odmítnutí byl stanoven na 23. listopadu 2012.

¹²¹ Zaregistrována byla například kandidátní listina pana Jiřího Dienstbiera (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-122787-4/VS-2012); Karla Schwarzenberga (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-115629-7/VS-2012); MUDr. Přemysla Sobotky (Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 23. 11. 2012, č. j. MV-118742-4/VS-2012).

¹²² <http://www.mvcr.clanek/podrobne-informace-k-prime-volbe-prezidenta.aspx>

¹²³ Vzdát se možnosti kandidovat bylo možné do 14 hodin 10. ledna 2012. Této možnosti využil jediný kandidát, a to Mgr. et Mgr. Jan Toman už ke konci listopadu 2012.

6.3. Volební kampaň včetně jejího financování

Volební kampaň souvisí se všemi volbami, které se v České republice konají. Prezidentská volební kampaň je výjimečná tím, že je zaměřena pouze na konkrétní kandidáty. Uchazeči musí voliče přesvědčit o svých sympatiích, empatiích a ochotě něco změnit. Velmi často se v průběhu volební kampaně vyskytuje rodina a blízcí kandidátů, aby poukázali na to, že i uchazeč o prezidentský úřad je člověkem, který je milý a přátelský.¹²⁴

Vzhledem k tomu, že prezidentská volební kampaň je velmi podobná ostatním kampaním při jiných volbách, podléhá také principu rovnosti a je právně regulována. Podrobnosti ohledně obsahu, časové náročnosti a financování upravuje zákon o volbě prezidenta republiky.

6.3.1. Volební kampaň

Volební kampaň je vymezena v § 35 odst. 1 zákona o volbě prezidenta, který ji vymezuje jako „*propagaci kandidáta na funkci prezidenta republiky a volební agitaci v jeho prospěch*“. Pod tímto vymezením je možné si představit veřejná oznámení na jeho podporu nebo sloužící v jeho prospěch, zároveň se může jednat také o negativní sdělení v neprospěch ostatních kandidátů na prezidenta. Součástí volební kampaně jsou dále doprovodné akce, za které se (obvykle) poskytuje úplata. Právě úplatu lze považovat za jeden ze znaků volební kampaně. Kampaní se tedy rozumí propagace nebo agitace, jestliže se provádí v období od vyhlášení prezidentských voleb ve Sbírce zákonů nebo ještě před ním, pokud ke dni vyhlášení voleb kampaň stále trvá.

Volební kampaň je podrobena zvláštním pravidlům pokud se jedná o propagaci nebo agitaci šířenou prostřednictvím komunikačních médií. Např. starosta může pro vylepení plakátů v rámci volební kampaně vyhradit obecní plochu. I zde je zapotřebí mít na mysli rovnost kandidátů, ovšem jen na uchazečích záleží, zda nabízenou plochu pro své plakáty využijí. Lze tak učinit 16 dnů¹²⁵ přede dnem samotné volby prezidenta republiky. Dále mají zaregistrovaní kandidáti v období počínající 16 dnů do 48 hodin před zahájením volby k dispozici určitý časový prostor (5 hodin) zdarma v České

¹²⁴ Například v případě volební kampaně Miloše Zemana velmi často vystupovala po jeho boku dcera Kateřina Zemanová.

¹²⁵ Od 26. listopadu 2012 do 9. ledna 2012, kdy kampaň končí ve 14 hodin.

televizi nebo v Českém rozhlase. Takto určené termíny se podle zásady rovnosti rozdělí mezi všechny kandidáty. V případě druhého kola volby se jedná o rozdělení 1 hodiny v České televizi a v Českém rozhlase začínající čtyři dny a končící 48 hodin před zahájením samotné volby. Termíny vysílacích časů v televizi či rozhlase určují losem právě tyto veřejnoprávní instituce. Jestliže některému kandidátovi zanikne kandidatura v průběhu volební kampaně, ztrácí možnost nároku na uvedené vysílací časy.

Volební kampaň musí být vedena čestně a poctivě, je zakázáno zveřejňovat nepravdivé údaje. Naproti tomu je nutné zveřejňovat informace o zadavateli a zpracovateli propagace a agitace. Příklad nekorektnosti v prezidentské volební kampani lze spatřovat v inzerátu, který byl zveřejněn 25. ledna 2013 v deníku Blesk. Advokát Vladimír Zavadil zadal do zmíněného deníku inzerát s výzvou, aby lidé nevolili Karla Schwarzenberga, čímž porušil jednak pravidla volební kampaně, ale také pravidla profesní etiky a zákon o advokacii. Jednalo se o inzerát, u kterého chyběly údaje o zadavateli. Česká advokátní komora podala na pana Zavadila kárnou žalobu.¹²⁶ „Právník Vladimír Zavadil dostal v kárném řízení pokutu 850 tisíc Kč za to, že při prezidentské volbě zadal inzerát proti Karlu Schwarzenbergovi, který prý byl neetický. Celostránková inzerce vyšla před druhým kolem prezidentské volby v deníku Blesk bez uvedení zadavatele. Tým Karla Schwarzenberga reagoval trestním oznámením kvůli textu inzerátu. Zavadilovi hrozilo až vyškrtnutí ze seznamu advokátů – 850 tisícová pokuta je nejvyšší možná, jakou mohl kárný senát uložit.“¹²⁷. Rozhodnutí je již pravomocné.

Zákon o volbě prezidenta zakotvuje jednu výjimku, a to odpovědnost za obsah vysílání, kterou nesou kandidáti a nikoli provozovatelé vysílání.¹²⁸

Co se týče volebních a předvolebních výzkumů, tak ty nesmějí být v určitém období zveřejňovány pod hrozbou sankce za správní delikt.¹²⁹

---

¹²⁶ http://www.denik.cz/z_domova/zavadila-ceka-karne-rizeni-kvuli-inzeratu-proti-schwarzenbergovi-20130718.html

¹²⁷ Dostupné na www.cak.cz/scripts/detail.php?id=12308 [citováno 14. 1. 2014].

¹²⁸ Ust. § 35 odst. 1 až 7 zákona o volbě prezidenta.

¹²⁹ Počínaje třetím dnem a konče ukončením hlasování. V případě fyzické osoby lze za přestupek uložit pokutu do výše 30 000 Kč., v případě právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby lze uložit pokutu za správní delikt až 500 000 Kč.

Jestliže dojde k porušení volební kampaně, je možné se domáhat neplatnosti volby prezidenta republiky u Nejvyššího správního soudu. Podmínky stanoví zákon o volbě prezidenta republiky v hlavě VII - Soudní přezkum.

6.3.2. Financování kampaně

S každou volební kampaní jsou spjaty finanční prostředky, které slouží k jejímu financování. Proto, aby mohla být volební kampaň financována, je povinen každý kandidát nejpozději ke dni podání své kandidátní listiny zřídit volební výbor a volební účet, jenž je určen k financování kampaně.

Volební účet je veden u banky se sídlem v České republice nebo u banky se sídlem v zahraničí, jejíž pobočka vykonává v České republice bankovní činnost. Na volební účet je kandidát povinen ke dni podání kandidátní listiny převést všechny finanční prostředky na svoji podporu, které jsou následně použity pouze pro financování volební kampaně. Je zřejmé, že velká část finančních prostředků bude pocházet z vnějších zdrojů a proto je třeba pečlivě zaznamenávat jejich původ. Dárcem financí na volební kampaň může být jak fyzická osoba, tak osoba právnická. Pokud je dárcem fyzická osoba, musí být uvedeny osobní údaje včetně data narození a adresy. V případě právnické osoby je nutné uvést obchodní název/firmu, sídlo a identifikační číslo. Vzhledem k tomu, že je požadována evidence dárců, účet je veden jako transparentní a je komukoliv přístupný, čili každý je oprávněn mít možnost se na volební účet jednotlivých kandidátů podívat.¹³⁰ Dále je stanoveno, že finanční prostředky jsou určeny pouze pro volební kampaň a nelze je tudíž použít na jiné účely.

Volební výbor je zřízen především ke správě volebního účtu. Výbor je povinen do pěti dnů od registrace listiny zveřejnit daným způsobem údaje o finančních prostředcích a jejich původu. Zveřejnění je třeba učinit na internetových stránkách každého kandidáta umožňující dálkový přístup a zároveň údaje zaslat Ministerstvu vnitra v listinné nebo elektronické podobě opatřené elektronickým podpisem všemi členy volebního výboru

---

¹³⁰ Například transparentní účet Miloše Zemana dostupná na: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/transparentni-ucet-23902000730800-d00018326>.

nebo prostřednictvím datové schránky. Následně ministerstvo získané údaje uveřejní na svých internetových stránkách týkajících se voleb.¹³¹

Rozpočet volební kampaně se skládá z veškerých příjmů a výdajů. Příjmy zákon o volbě prezidenta nijak nedefinuje. Lze jimi rozumět všechny finanční prostředky, které kandidát obdržel na svoji podporu. Oproti tomu výdaje zákon definuje jako „*součet všech finančních prostředků nebo jiných plnění ocenitelných v penězích, které kandidát na funkci prezidenta republiky vynaloží na úhradu nákladů volební kampaně, a to včetně nákladů vynaložených přede dnem podání kandidátní listiny.*“¹³² Zákon zároveň stanoví finanční limity, které nesmí být výdaji na prezidentskou kampaň překročeny. Co se týče prvního kola volby, smí kandidát utratit maximální částku ve výši 40 milionů korun včetně daně z přidané hodnoty. V případě konání druhého kola voleb se maximální částka zvyšuje na 50 milionů korun včetně daně.

Po skončení prezidentských voleb a vyhlášení celkového výsledku je volební výbor povinen zveřejnit kompletní účetnictví volební kampaně a poskytnou jej ke kontrole mandátovému a imunitnímu výboru.

Je možné, že ne všechny finanční prostředky budou na volební kampaň vyčerpány. I na tuto situaci pamatuje prováděcí zákon a stanoví, že zbylé finanční prostředky po kontrole ve výborech mají být využity na veřejně prospěšný účel, zejména na sociální, zdravotní, sportovní nebo kulturní a ekologické účely.¹³³ Dokud nebudou převedeny všechny nevyužité finanční prostředky, nelze volební účet zrušit.

Každý kandidát může podat návrh na přezkoumání financování volební kampaně u příslušného soudu, kterým je Městský soud v Praze, jestliže má za to, že došlo k jejímu porušení u protikandidáta.¹³⁴

Myslím si, že maximální částka využitelná pro volební kampaň je příliš vysoká, protože umožňuje vést výrazně rozsáhlejší kampaň těm kandidátům, kteří za sebou mají silné politické strany nebo štědré sponzory.

---

¹³¹ Ustanovení § 24 zákona o volbě prezidenta republiky.

¹³² Ustanovení § 37 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky.

¹³³ Ustanovení § 24 odst. 7 zákona o volbě prezidenta republiky.

¹³⁴ Ve věci navrhovatele JUDr. Milana Hladíka proti odpůrcům Miloš Zeman, Vratislav Mynář, Martin Nejedlý a Zdeněk Štengl rozhodl Nejvyšší správní soud o návrhu „uložení povinnosti zveřejnění zdrojů financování prezidentské kampaně“ tak, že se věc postupuje Městskému soudu v Praze, který je ze zákona o volbě prezidenta k této věci věcně i místně příslušný (Vol 1/2013-10).

6.4. Způsob volby

6.4.1. Principy volebního práva

Principy volebního práva jsou zakotveny v samotné Ústavě České republiky, v článku 56 odst. 1: „*Volba prezidenta republiky se koná tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.*“

Princip všeobecnosti volebního práva znamená, že volební právo má každý, kdo splňuje zákonem stanovené podmínky. Neznamená to tedy, že může volit každý, jak by ze slova všeobecnost mohlo vyplývat. Volební právo je všem bez rozdílu dostupné a není z něj vyloučena žádná skupina obyvatel¹³⁵. Jak již vyplynulo z předchozího textu, s principem všeobecnosti jsou spojena určitá omezení, která úzce souvisí s aktivním nebo pasivním volebním právem¹³⁶.

Principem *rovnosti* se rozumí situace, kdy všichni voliči mají stejný počet hlasů, čili jeden hlas, a každý hlas má stejnou váhu. Každý se tedy volby prezidenta republiky zúčastní za stejných podmínek. Pod princip rovnosti lze dále zařadit i rovnost podmínek všech kandidátů na prezidenta republiky - volební kampaň, účast ve veřejnoprávní televizi či rozhlase. V takovémto případě jde o rovnost spjatou s právem být volen.

Princip *přímosti* vyjadřuje požadavek, kdy občané oprávnění volit rozhodují o kandidátovi na prezidenta svým hlasem bez jakéhokoliv prostředníka. S tímto principem souvisí také požadavek osobního hlasování, kdy každý volič má projevit samostatně svoji vůli při volbě svého kandidáta. „*Volič hlasuje osobně, zastoupení není přípustné.*“¹³⁷

Se způsobem volby prezidenta si je nejbližší princip *tajnosti*, který dále úzce souvisí se způsobem samotného hlasování. Tajné hlasování znamená, že hlasující osobě je zaručeno soukromí při rozhodování o kandidátovi, kterého chce zvolit. Volič má tak zaručené svobodné a zároveň nezávislé rozhodování. Cílem tajného hlasování je ochrana voliče před jakýmkoli nátlakem či ovlivňováním při rozhodování o kandidátovi ať ze strany veřejnosti, přátel nebo své rodiny.

---

¹³⁵ Například: bez omezení týkající se barvy pleti, rasy, národní příslušnosti, pohlaví či jazyka.

¹³⁶ Podrobněji viz. následující podkapitola 6.4.2.

¹³⁷ Ustanovení § 41 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky.

Důležitou součástí tajné volby jsou hlasovací lístky, které mají přidělená čísla losem Státní volební komise. Čísla hlasovacích lístků se mohou losovat poté, co uplyne lhůta pro podání návrhu k soudu dle § 65 nebo poté, co nabude právní moci rozhodnutí soudu ve věci registrace kandidátní listiny v případě, že probíhá soudní přezkum.¹³⁸ Komise čísla zveřejní na internetových stránkách Ministerstva vnitra a dále jsou sděleny Českému statistickému úřadu. Tisk hlasovacích lístků zajišťuje Ministerstvo vnitra¹³⁹ a má svá pravidla upravená zákonem¹⁴⁰. Dalo by se říci, že těmito pravidly se rozumí sjednocený vzhled a formální úprava lístků. Každý uchazeč o funkci prezidenta republiky, který je zaregistrován, je uveden na jedné samostatném lístku opatřeným číslem. Lístek musí obsahovat základní údaje o kandidátovi, jeho titul, zaměstnání/povolání, příslušnost k politické straně nebo hnutí, nebo že se jedná o kandidáta bez politické příslušnosti a kým je kandidát navržen. Hlasovací lístky jsou rozesílány obecním úřadům prostřednictvím pověřených obecních úřadů. Každý občan České republiky dostane v určitý den¹⁴¹ hlasovací lístky. Tento proces má na starosti starosta obce.

Ve dnech voleb občan oprávněný volit dojde do předem určené volební místnosti, kde bude hlasovat. V blízkosti volebních místností jsou vyvěšeny státní vlajky. Volební místnosti musí být vybaveny volební schránkou, dostatečným počtem náhradních hlasovacích lístků a prázdných obálek, do kterých volič vkládá hlasovací lístek s vybraným kandidátem a ve kterých je následně jej vhazuje do volební schránky. Při příchodu do volební místnosti se volič prokáže volební komisi občanským průkazem nebo jiným průkazem obsahující jeho totožnost a státní občanství a následně obdrží prázdnou obálku. V případě, že tak neučiní, mu bude hlasování odepřeno. Poté volič odejde do zvláštního prostoru (tj. za plentu), který je oddělen takovým způsobem, aby volič nemohl být sledován, pro jakého kandidáta se rozhodl a či hlasovací lístek vložil do úřední obálky. Do obálky lze vložit jen jeden hlasovací lístek. Za „plentu“ chodí jednotliví voliči v takovém pořadí, v jakém se dostavili do volební místnosti a nikdo s nimi do tohoto prostoru nesmí vstoupit. Pouze takto lze zajistit tajnost hlasování.

---

¹³⁸ Ustanovení § 28 odstavec 1 zákona o volbě prezidenta republiky. Státní volební komise vylosovala čísla hlasovacích lístků dne 14. 12. 2012.

¹³⁹ Ustanovení § 28 odst. 2 zákona o volbě prezidenta.

¹⁴⁰ Hlasovací lístky musí být vtištěny písmem téhož druhu a stejné velikosti, na papíru téže barvy a jakosti a týchž rozměrů (ustanovení § 28 odst. 3 zákona o volbě prezidenta).

¹⁴¹ Nejpozději 3 dny přede dnem volby prezidenta

Zákon obsahuje výjimku týkající se přítomnosti další osoby za plentou. „*S voličem, který nemůže sám vybrat hlasovací lístek pro zdravotní postižení nebo z jiných důvodů nemůže číst nebo psát, může být v prostoru určeném pro vložení hlasovacího lístku do úřední obálky přítomen jiný volič, nikoliv však člen okrskové volební komise nebo zvláštní okrskové komise volební komise, a voličem vybraný hlasovací lístek za něho vložit do úřední obálky.*“¹⁴² Po vložení lístku do úřední obálky volič tuto obálku vhodí před volební komisí do volební schránky. Tímto je tajná volba dokončena.

6.4.2. Aktivní a pasivní volební právo

Právní úprava voleb v České republice je založena na svobodné vůli každého, zda se voleb zúčastní či nikoli. Aktivní a pasivní volební právo stanovuje podmínky pro to moci volit a být volen.

Aktivní volební právo neboli právo volit je zakotveno v Ústavě České republiky v ust. čl. 56 odst. 6: „*Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.*“ Zákon o volbě prezidenta jej rozšiřuje ve svém ust. § 4 odst. 1: „*Voličem je státní občan České republiky (dále jen „občan“), který alespoň druhý den volby prezidenta dosáhl věku 18 let. Ve druhém kole volby prezidenta může volit i občan, který alespoň druhý den konání druhého kola volby prezidenta dosáhl věku 18 let.*“ Voličem v souhrnu tedy může být pouze fyzická osoba, která má české občanství. Právo volit se tudíž nepřiznává občanům cizího státu a osobám bez státní příslušnosti. Zákon pamatuje i na situace, kdy se vyskytnou určité překážky, pro jejichž existenci nemůže osoba vykonávat volební právo (dočasně). Těmito překážkami jsou „*zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidí nebo omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva*“¹⁴³. Jakmile překážky pominou, volič může opět vykonávat své volební právo.

Pasivní právo neboli právo být volen je také upraveno v Ústavě ČR v ust. čl. 57. Prezidentem České republiky se může stát český občan, který je volitelný do Senátu. Na základě těchto podmínek může být prezidentem zvolena osoba, která dosáhla věku 40 let a je občanem České republiky v den voleb. V otázce občanství je nepodstatné, zda se kandidát na prezidenta narodil na území České republiky nebo získal občanství ČR

¹⁴² Ustanovení § 41 odst. 7 zákona o volbě prezidenta republiky

¹⁴³ Ustanovení § 4 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky.

později. Každopádně musí prokázat nejpozději v den voleb, že české občanství má. Dále nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát za sebou.¹⁴⁴ To však neznamená, že osoba, která již byla v minulosti prezidentem republiky, nemůže se jím stát znovu. Ústava ČR se omezuje pouze na dvě po sobě jdoucí volební období. Jedná se o jakousi obranu proti koncentraci moci po dlouhou dobu jedním prezidentem.

Domnívám se, že jediná podmínka dosažení věku kandidáta 40 let v souvislosti s přímou volbou je nedostačující. V případě nepřímé volby prezidenta tato podmínka stačila, protože bylo jisté, že kandidátem bude politik, který již má zkušenosti a znalosti politického systému. Přímá volba umožňuje zvolit jakéhokoliv kandidáta, aniž by bylo zaručeno, že má dostatek předpokladů k zastávání tak významné a reprezentativní funkce jakým funkce prezidenta republiky bezesporu je. Navrhovala bych zakotvení dalších podmínek určujících kvalitu kandidáta.

Podle výzkumů CVVM prováděných v letech 2002 až 2012 se většina respondentů vyjádřila v tom smyslu, že nezáleží na tom, kdo bude kandidátem na prezidenta, bude-li to politik nebo by to měl být kandidát z oblasti mimo politiku. Pro „politického“ kandidáta se vyslovilo necelých 10 % respondentů, viz příloha č. 3.

6.5. Průběh volby

Průběh prezidentských voleb upravuje Ústava ČR spolu se zákonem o volbě prezidenta republiky.¹⁴⁵ Po přijetí novely, která do českého právního řádu zavedla přímou volbu prezidenta, je volba prezidenta založena na většinovém dvoukolovém modelu s uzavřeným druhým kolem, což znamená, že do druhého kola postupují dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního.

V prvním kole může být zvolen prezidentem republiky ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu platných hlasů oprávněných voličů. Tato většina se odvíjí od počtu osob, které skutečně přišly k volbám a využily tak svého volebního práva, nikoli z celkového počtu osob, které jsou oprávněné volit, a přesto se k volbám nedostavily.

---

¹⁴⁴ Ust. čl. 57 odst. 2 je vykládáno chybně v tom smyslu, že osoba, která zastávala prezidentský úřad, už jej nikdy v budoucnu nemůže vykonávat. Se znovuzvolením prezidentem úzce souvisí ústavní žaloba proti prezidentovi. Prezidentem se může stát znovu osoba, jestliže neztratit tehdejší prezidentskou funkci a způsobilost jej znovu nabýt.

¹⁴⁵ Ustanovení čl. 56 Ústavy ČR, ustanovení § 54, §56 zákona o volbě prezidenta republiky.

Pokud nastane situace, kdy z prvního kola voleb nevzejde vítěz, koná se za čtrnáct dnů po začátku prvního kola volby kolo druhé.

Do druhého kola voleb postupují dva nejsilnější kandidáti z kola prvního a vítězem se stává uchazeč, který získá více platných odevzdaných hlasů voličů. Obě právní normy pamatují i na situace, kdy dojde k rovnosti hlasů buďto na prvním místě nebo na místě druhém. V případě rovnosti hlasů kandidátů na prvním místě, do druhého kola postupují pouze tito kandidáti, z druhého místa by žádný kandidát nepostoupil dále. Jestliže dojde k rovnosti hlasů na druhém místě prvního kola voleb, postupuje do druhého kola kandidát z prvního místa a zároveň všichni kandidáti se shodným počtem platných hlasů na místě druhém. Takovýto postup má zajistit, aby se i ve druhém kole voleb utkalo více kandidátů.

Zákon také počítá s možností, kdy postupující kandidát do druhého kola voleb přestane splňovat podmínky pro možnost zvolení, vzdá se své kandidatury nebo v tomto období zemře.¹⁴⁶ „Pokud kandidát, který postoupil do druhého kola volby prezidenta, přestane být volitelný za prezidenta republiky před druhým kolem volby prezidenta anebo se práva kandidovat vzdá, postupuje do druhého kola volby prezidenta kandidát, který v prvním kole volby prezidenta získal další nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů. Při rovnosti odevzdaných platných hlasů oprávněných voličů postupují všichni takoví kandidáti. Druhé kolo volby prezidenta se koná i tehdy, účastnili se ho pouze jeden kandidát.“¹⁴⁷ Poslední věta citovaného ustanovení je považována za jakousi (ústavní) pojistku, která má zabránit záměrnému odstupování kandidátů po prvním kole volby v úmyslu ji zmařit a vyvolat její opakování. Tato „pojistka“ má vést uchazeče o prezidentský úřad k zodpovědnému chování a vážnosti prezidentských voleb.

Může se stát, že v druhém kole voleb kandidáti obdrží shodný počet hlasů. V takovém případě platí, že prezidentem není nikdo zvolen a konají se volby nové. Nové volby vyhlásí předseda Senátu do deseti dnů, které opět budou plnohodnotné, dvoukolové a účast v nových volbách by nebyla podmíněna účastí ve volbách předchozích, ve kterých ke zvolení prezidenta nedošlo.

---

¹⁴⁶ Ustanovení čl. 19 odst. 2 s čl. 57 odst. 1 Ústavy ČR.

¹⁴⁷ Ustanovení § 56 odst. 3 zákona o volbě prezidenta republiky.

6.6. Vyhlášení a zjišťování výsledků voleb

Jakmile uplyne stanovená doba pro volbu prezidenta, volební místnost se uzavře a hlasování se prohlásí za ukončené. Nato se otevře volební urna a členové volební komise začnou sčítat hlasovací lístky vhozené do urny. Okrsková volební komise vhozené obálky vyjme a zjistí, zda jejich součet odpovídá záznamům ve výpisech stálého nebo zvláštního seznamu, ve kterých byli jednotliví voliči zaznamenáni. Poté vyjme hlasovací lístky z obálek, roztrídí je podle jednotlivých kandidátů a sečte je. Okrskové volební komise sepíše záznam o průběhu a výsledku hlasování, který je vyhotoven ve dvojím provedení a podepsán členy komise. Jeden stejnopis je neprodleně odevzdán Českému statistickému úřadu, druhý stejnopis je zapečetěn a předán spolu s ostatní dokumentací do úschovy obecnímu úřadu. V případě zvláštní okrskové volební komise budou dokumenty se stejnopisem odevzdány zastupitelskému úřadu, který je odešle Ministerstvu zahraničních věcí.

Výsledky hlasování ze všech zvláštních/volebních okrsků převezme Český statistický úřad, zpracuje celkový výsledek prezidentských voleb a následně o výsledku volby sepíše záznam. Takto zpracovaný zápis předává ČSÚ Státní volební komisi, která jej schválí, a její členové ho podepíší.¹⁴⁸

Státní volební komise vyhláší výsledky voleb po prvním kole a v případě, že se koná kolo druhé, tak i po tomto kole, po kterém se vyhláší i závěrečné výsledky.

Vyhlášení celkových výsledků probíhá formou uveřejnění ve Sbírce zákonů a ihned po vyhlášení předá Státní volební komise celkové výsledky předsedovi Senátu.^{149 150}

6.7. Slib a volební období

6.7.1. Složení slibu

Prezident republiky se svého úřadu ujímá okamžikem složení slibu, který skládá na společné schůzi obou komor Parlamentu ČR do rukou předsedy Senátu. Před přijetím

---

¹⁴⁸ V zápisu je obsažen počet zvláštních/volebních okrsků, celkový počet osob zapsaných v seznamech voličů, celkový počet voličů, celkový počet odevzdaných obálek, celkový počet platných hlasů, pořadí kandidátů a údaje o zvoleném kandidátovi.

¹⁴⁹ Není-li funkce předsedy Senátu obsazena, tak předsedovi Poslanecké sněmovny.

¹⁵⁰ Ustanovení § 49 až 57 zákona o volbě prezidenta republiky.

ústavního zákona zavádějící přímou volbu prezidenta skládal vítěz slib do rukou předsedy Poslanecké sněmovny. Společnou schůzi obou komor Parlamentu ČR svolává a řídí předseda Poslanecké sněmovny. Tento akt je zakotven v Ústavě ČR a je povinný. Složení slibu je ale pouze právem zvoleného kandidáta, nikoli jeho povinností, z čehož vyplývá, že odmítne-li vítěz složit slib nebo složí-li ho s výhradou, hledí se na něho, jako by zvolen nebyl. Pokud nastane taková situace, je třeba vyhlásit volby nové.¹⁵¹

Prezident republiky se tedy ujímá svého úřadu složením slibu, ale může tak učinit teprve, když skončí volební období předchozímu prezidentovi. Jakmile složí prezident slib, náleží mu s funkcí související povinnosti, práva a pocty.

Prezidentem v pravém slova smyslu se stane vítězný kandidát, který složí slib a nastoupí do prezidentského úřadu. Poté proces volby hlavy státu končí.

6.7.2. Volební období

Jak je výše zmíněno, počátek volebního období prezidenta začíná složením slibu. V České republice je pětileté volební období¹⁵², které není shodné s délkou volebního období Poslanecké sněmovny, a tudíž může značit určitou nezávislost úřadu. Ovšem i volební období prezidenta lze za určitých podmínek zkrátit nebo prodloužit.¹⁵³

7. První přímá volba prezidenta v ČR v roce 2013

Historicky první přímá volba prezidenta republiky proběhla v lednu, a to ve dnech 11. – 12. ledna a 25. – 26. ledna 2013.¹⁵⁴ Jak vyplývá z uvedených termínů, volba proběhla ve dvou kolech.

První kolo voleb proběhlo v pátek, tj. 11. 1. a občané mohli jít k volbám od 14 do 22 hodin. V sobotu (12. 1.) mohli jít občané volit již ráno od 8 do 14 hodin. Do prvního

---

¹⁵¹ Nové volby je třeba vyhlásit i v případě, že vítězný kandidát voleb v období od zvolení po složení slibu zemře.

¹⁵² Ustanovení čl. 55 Ústavy České republiky.

¹⁵³ *Zkrácení* volebního období nastává v případě, že se kandidát prezidentského úřadu vzdá nebo je-li odsouzen Ústavním soudem na základě ústavní žaloby proti němu za velezradu či hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. *Prodloužení* volebního období může nastat za podmínek například v souladu se zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky je možné prodloužit volební období až o šest měsíců, jestliže není možné ve stanovený termín konat volby z důvodu nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo po dobu stavu válečného.

¹⁵⁴ Termíny uvedené v textu byly stanoveny rozhodnutím předsedy Senátu ČR ze dne 1. 10. 2012 zveřejněným dne 3. 10. 2012 ve Sbírce zákonů č. 322/2012, částka 119.

kola voleb se dostalo celkem devět¹⁵⁵ kandidátů, ze kterých mohli občané vybírat. Největší počet odevzdaných platných hlasů získal Miloš Zeman (24, 21 %) a s ním postupující do druhého kola byl Karel Schwarzenberg (23, 40 %). Pro ostatní kandidáty prezidentské volby skončily. Volební účast byla poměrně vysoká, něco málo přes 60 %.¹⁵⁶ Volební kampaň před prvním kolem byla seriózní, korektní a na naše poměry poměrně mírná.

Vzhledem k tomu, že z prvního kola prezidentských voleb nevzešel vítěz, konalo se kolo druhé a to ve dne 25. a 26. ledna. Ještě před uskutečněním samotného druhého kola byla vedena opět volební kampaň, která oproti předchozí byla, dalo by se říci, vyostřena. Negativní kampaň vedená proti Karlu Schwarzenbergovi byla až nevhodná a vyhrotila nacionální vášně. Jejím předmětem se staly například Benešovy dekrety, dosavadní vláda, amnestie Václava Klause nebo postoj k Evropské unii. Druhého kola voleb se účastnilo 59, 11 % voličů (příloha č. 5) a vítězem se stal s celkovým počtem 2.717.405 hlasů (54, 80 %) Miloš Zeman. Neúspěšný kandidát Karel Schwarzenberg získal o 9, 61 % hlasů méně. Pokud se na prezidentské volby podíváme celkově, první kolo voleb bylo mezi těmito kandidáty velmi vyrovnané (odchylka byla 0, 81 % hlasů), druhé už nikoliv¹⁵⁷.

Ať již byl výsledek voleb jakýkoliv, volby byly svobodné a všechny odevzdané hlasy měly stejnou váhu, ať již šlo o hlasy pro jednoho z kandidátů nebo o hlasy „proti“ jednomu z kandidátů. Všichni občané – ti, kteří přišli k volbám i ti, kteří k nim nepřišli - nesou za své jednání odpovědnost.¹⁵⁸

---

¹⁵⁵ Kandidáty prvního kola byli: Miloš Zeman, Karel Schwarzenberg, Jan Fisher, Zuzana Roithová, Jana Bobošíková, Táňa Fischerová, Přemysl Sobotka, Vladimír Franz, Jiří Dienstbier.

¹⁵⁶ Podrobněji viz příloha č. 4

¹⁵⁷ Viz příloha č. 6

¹⁵⁸ Po prvním kole první přímé volby prezidenta republiky se začaly objevovat informace o tom, kdo vůbec k volbám šel a jak se volilo. Především se volební komise shodly, že k volbám přicházeli lidé, kteří k volbám normálně nechodí. Mezi „prvovoliči“ byly i takové extrémní, kdy osoba vhodila svůj hlas rovnou do hlasovací urny bez ohledu na to, aby se nejprve prokázala občanským nebo jiným průkazem a provedl volbu tajným hlasováním za plentou. V souhrnu lidé, kteří k volbám normálně nechodí, nevěděli, jak ve volební místnosti postupovat. K volbám se jinak dostavili zástupci všech generací. Dále se ukázalo, že k volbám šli jak lidé důchodového věku, tak o prezidentské volby měli zájem i mladí lidé.

Dostupné na: <http://aktualne.centrum.cz/prezidentske-volby/clanek.phtml?id=768403>

8. Soudní přezkum

Zákon o volbě prezidenta republiky pamatuje i na situace, kdy by volba neproběhla podle zákonných pravidel. Vzhledem k tomu, že všechny volby mají mít řádný průběh, musí existovat možnost se určitým způsobem domáhat jejich ochrany a následné kontroly. Soudní přezkum voleb prezidenta upravuje zákon o volbě prezidenta v hlavě VII. současně s hlavou II., díl 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

Soudní přezkum dle zákona o volbě prezidenta republiky se týká ochrany ve věci registrace kandidátní listiny, ochrany ve věci volby prezidenta a v neposlední řadě se lze domáhat ochrany řízení ve věci porušení pravidel financování volební kampaně. V souladu s ustanovením § 68 zákona o volbě prezidenta je k řízení týkající se ochrany ve věci registrace kandidátních listin a ve věci volby prezidenta příslušný Nejvyšší správní soud, k řízení ve věci porušení pravidel financování volební kampaně je příslušný Městský soud v Praze. Vzhledem ke specifčnosti prezidentských voleb nelze na postup dle zákona o volbě prezidenta použít zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, až na výjimky týkající se řízení o přestupcích a jiných správních deliktech.¹⁵⁹

8.1. Ochrana ve věci registrace kandidátních listiny

Procesní ustanovení týkající se přezkumu neboli rozhodování ve věci registrace kandidátní listiny jsou obsaženy přímo v zákoně o volbě prezidenta a to z důvodů výše uvedených. V případě kandidátní listiny je možné domáhat se ochrany jednak proti rozhodnutí o odmítnutí kandidátní listiny, jednak proti provedení registrace kandidátní listiny.

„Proti rozhodnutí o odmítnutí kandidátní listiny se mohou navrhuující poslanci, navrhuující senátoři, navrhuující občan a kandidát uvedený na kandidátní listině, která byla odmítnuta, do 2 pracovních dnů od doručení rozhodnutí domáhat ochrany u soudu podle jiného právního předpisu.“¹⁶⁰ U ochrany proti provedení registrace kandidátní listiny je okruh oprávněných subjektů užší¹⁶¹, avšak postup zůstává stejný.

---

¹⁵⁹ Ustanovení § 72 zákona o volbě prezidenta republiky.

¹⁶⁰ Ustanovení § 65 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky. Za doručené se rozhodnutí považuje třetím dnem ode dne vyvěšení.

¹⁶¹ Chybí zde kandidát uvedený na kandidátní listině

Samotný soudní přezkum ve věcech registrace kandidátní listiny je upraven v zákoně č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.¹⁶² O registraci kandidátní listiny je soud povinen rozhodnout ve formě usnesení do patnácti dnů od doručení. Soud může podaný návrh buďto zamítnout nebo v lepším případě přikázat Ministerstvu vnitra, aby kandidátní listinu zaregistroval.

Této možnosti (tohoto práva) využilo 9 uchazečů¹⁶³ o prezidentský úřad. Návrhy, o kterých rozhodoval Nejvyšší správní soud a které stojí za zmínku, jsou návrhy kandidátů Tomia Okamury, Vladimíra Dlouhého a Jany Bobošíkové. V ostatních případech soud návrhy zamítl¹⁶⁴ nebo odmítl.^{165 166}

---

¹⁶² Ustanovení § 89 odst. 1 písm. a), písm. c) a dále v odstavci 2, odst. 4.

¹⁶³ Iveta Heimová; Petr Cibulka; Ing. Jiří Kesner; JUDr. Klára Alžběta Samková; Mgr. et Bc. Karel Světnička; Anna Kašná; Tomio Okamura; Ing. Vladimír Dlouhý, CSc.; Ing. Jana Bobošíková.

¹⁶⁴ Nejvyšší správní soud zamítl návrhy Petra Cibulky, Jiřího Kesnera, Kláry Alžběty Samkové a Karla Světničky z důvodů nenaplnění předepsané povinnosti, kterou je předložení petice s nejméně 50.000 podpisy k registraci kandidátní listiny.

Za zmínku stojí podrobněji zmínit pana Jiřího Kesnera, který se na Nejvyšší správní soud (NSS) obrací rovnou se dvěma návrhy:

- (i) otázka povahy petice ke kandidátní listině,
- (ii) aktivní legitimace navrhovatele.

ad (i) Podáním návrhu týkající se povahy petice připojené ke kandidátní listině se navrhovatel domáhal ochrany proti odmítnutí své kandidátní listiny. Za prvé navrhovatel namítal, že ustanovení týkající se 50 000 podpisů lze různě vykládat, například ve smyslu občanů mající padesát tisíc či beroucích takový plat, nebo padesátitisícovými občany ve smyslu jejich pořadí anebo padesáti třinulovými občany, což přirovnává k označení pšeničné mouky hladké světlé 00. NSS se s touto námitkou vyrovnal odkazem na ustanovení čl. 56 Ústavy, který říká, že ...*“podpoří-li jeho návrh petice podepsaná 50 000 občany České republiky oprávněných volit prezidenta republiky“*. Již z pouhého výkladu jak ústavního tak zákonného ustanovení je zřejmé, že petice musí být podepsána určitým minimálním počtem občanů, přičemž soud dále říká: *„Alternativní výklady, které uvádí navrhovatel, jsou sice odrazem jeho pozoruhodné interpretační kreativity, to však nic nemění na tom, že nemají žádnou oporu v textu obou ustanovení.“* Za druhé namítá, že při sepisování petice občané uvádějí svá jména, čímž dochází k porušení tajnosti hlasování při volbě jako jednoho z principů volebního práva. NSS konstatoval neohroženost tajnosti voleb z důvodu rozdílnosti podpory kandidáta podpisem na petici a následnou volbou kandidáta. Tyto dvě skutečnosti nejsou totožné. A nakonec za třetí se navrhovatel snažil svoji petici podrobit zákonu č. 85/1990 Sb., o právu petičním. Soud se neztotožnil ani s touto námitkou, jelikož podle zákona o právu petičním se peticí rozumí *„žádosti, návrhy a stížnosti ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu.“* Oproti tomu petice, která je přikládána ke kandidátní listině, spočívá ve vyjádření podpory konkrétnímu kandidátovi. Nutno podotknout, že navrhovatelovu petici podpořilo pouhých 54 občanů svými podpisy, čili nesplnil zákonnou podmínku ani v případě chybného výkladu ustanovení § 75 zákona o volbě prezidenta republiky. Tento návrh NSS zamítl. (sp. zn. Vol 6/2012-28)

ad (ii) Tímto podáním navrhovatel „bojuje“ proti úspěšně zaregistrovaným kandidátům. První okruh námitek se týká namíchání poslanců a senátorů, kteří podpořili svého kandidáta a současně zániku mandátů poslanců a senátorů. NSS z volební dokumentace zjistil, že námitka týkající se namíchání poslanců a senátorů, nemá oporu ve spise. Bylo zjištěno, že členy Parlamentu byli navrženi pouze 3 kandidáti a to pouze jedním subjektem: J. Dienstbier - skupina 27 senátorů, K. Schwarzenberg - skupina 38 poslanců, P. Sobotka -

Ve zbylých třech případech, čili ve věci Tomio Okamury¹⁶⁷, Vladimíra Dlouhého¹⁶⁸ a Jany Bobošíkové se soud zabýval především způsobem promítnutí zjištěných chyb ve dvou kontrolních vzorcích do celkového počtu odevzdaných podpisů. Nejvyšší správní soud dovodil, že Ministerstvo vnitra pochybilo, pokud sečetlo chybovost v obou kontrolovaných vzorcích petice podporující prezidentskou kandidaturu namísto toho, aby chybovost zprůměrovalo a teprve poté průměrnou hodnotu odečetlo od celkového počtu podpisů. Ani jednomu z pánů by náprava spočívající v odečtení zprůměrovaného počtu nedovolila zaregistrovat kandidátní listinu, neboť i přes nápravu by nezískali potřebný minimální počet podpisů.

Ze všech podaných návrhů uspěla pouze Jana Bobošíková, jejíž kandidátní listinu muselo Ministerstvo vnitra dodatečně zaregistrovat. V tomto případě napravení pochybení Ministerstva vnitra zajistilo paní Bobošíkové dostatečný počet podpisů na petici.¹⁶⁹

Absence úpravy soudního přezkumu v samotné Ústavě České republiky znamená možnost podat proti rozhodnutí NSS ústavní stížnost k Ústavnímu soudu, v souladu s ustanovením § 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je oprávněna podat dle ust. § 87 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu fyzická nebo právnická osoba, která tvrdí, že bylo porušeno její základní právo nebo svoboda

---

skupina 51 poslanců. V případě zmíněného namíchání by byla podaná stejně jen jedna kandidátní listina, na které by byli podepsáni všichni podporovatelé. Co se týče zániku mandátu, ani zde soud neshledal ve volební dokumentaci oporu. Za druhé se navrhovatel opět obrací na „obecné“ petiční právo. O petičním právu již bylo rozhodnuto ve výše zmíněném usnesení, na které NSS sám odkazuje. NSS tedy shledal návrh nedůvodným a zamítl ho. (sp. zn. Vol. 7/2012 – 69)

Dále soud zamítl také návrh Anny Kešné, která neuspěla s tvrzením své podpory členy zákonodárského sboru. Soud zjistil, že toto tvrzení není uvedeno ve spise a zároveň kandidátní listina neobsahovala žádný podpis člena Poslanecké sněmovny či Senátu. (sp. zn. 14/2012)

¹⁶⁵ Nejvyšší správní soud odmítl návrh Ivety Heimové z důvodu pozdního podání stížnosti. Vzhledem k tomu, že tuto zákonnou lhůtu nelze prominout, soud návrh odmítl. (sp. zn. Vol 15/2012)

¹⁶⁶ Dostupné na: http://www.nssoud.cz/Nejvyssi-spravni-soud-rozhodl-o-navrzich-tykajic%C3%ADch-se-registrace-kandidatnich-listin-pro-volbu-prezidenta-republiky/art/914?tre_id=135

¹⁶⁷ Tomio Okamura dále namítal, že podací lhůta 2 dnů k podání návrhu k soudu je protiústavní a vlastně i samotná novelizace Ústavy České republiky je protiústavní. Tyto argumenty soud odmítl. Nejvyšší správní soud také zdůraznil: „že Tomio Okamura měl ze všech kandidátů, kteří předkládali petici podepsanou občany, jednoznačně největší chybovost údajů. Chybovost jeho petice byla řádově nesrovnatelná s téměř všemi ostatními kandidáty na funkci prezidenta republiky, rovněž podporovaných občany. Všichni kandidáti přitom byli v naprosto stejné situaci, všichni čelili stejným interpretačním problémům ohledně nové právní úpravy prezidentské volby.“ Celé znění rozhodnutí je dostupné pod spisovou značkou Vol 11/2012.

¹⁶⁸ Celé znění rozhodnutí dostupné pod spisovou značkou Vol 12/2012.

¹⁶⁹ Celé znění rozhodnutí dostupné pod spisovou značkou Vol 13/2012.

zaručené ústavním pořádkem pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci.¹⁷⁰¹⁷¹

8.2. Ochrana ve věci volby prezidenta

Zákon o volbě prezidenta republiky obsahuje úpravu, jejímž prostřednictvím je možné domáhat se neplatnosti volby prezidenta. Účelem tohoto řízení je poskytnout ochranu proti všem skutečnostem, které by mohly jakýmkoliv způsobem ovlivnit výsledek prezidentských voleb.

Návrh může podat oprávněný subjekt, jestliže má za to, že byla porušena ustanovení zákona o volbě prezidenta republiky takovým způsobem, že toto porušení mohlo ovlivnit výsledek voleb. Oprávněnými subjekty jsou každý občan zapsaný do stálého nebo zvláštního seznamu, navrhující členové Parlamentu České republiky nebo navrhující občan.¹⁷² V okamžiku, kdy Státní volební komise vyhlásí konečný výsledek voleb prezidenta republiky, začíná běžet lhůta 7 dnů, ve které musí být návrh podán u soudu jak věcně, tak místně příslušného. „*V řízení o neplatnosti volby jsou účastníky navrhovatel, příslušný volební orgán, nejméně dvacet poslanců nebo nejméně deset senátorů, na jimiž podané kandidátní listině byl uveden kandidát, jehož volba byla napadena, nebo občan, na jehož kandidátní listině byl uveden kandidát, jehož volba byla napadena, a ten, jehož volba byla napadena.*“¹⁷³

Příslušným soudem v tomto případě je Nejvyšší správní soud, který o návrhu, je-li důvodný, rozhodne do patnácti dnů usnesením. Soud může rozhodnout o neplatnosti prezidentské volby nebo její části. Jestliže soud označí za neplatnou pouze část volby prezidenta republiky, stanoví ve svém usnesení skutečnost, od které se bude prezidentská volba opakovat. „*Soud může posoudit, že volební proces neproběhl*

---

¹⁷⁰ Ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

¹⁷¹ Ústavní soud se zabýval celkem šesti ústavními stížnostmi podanými Lukášem Kohoutem, Zbyškem Dřevojanem, Petrem Cibulkou, Jiřím Kesnerem, Annou Kašnou a Tomio Okamuraou.

Tomio Okamura podával ústavní stížnost jednak proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, kterým byla odmítnuta jeho kandidátní listina, za druhé proti usnesení NSS spojené s návrhem na zrušení určitých ustanovení Ústavy ČR a zákona o volbě prezidenta republiky, kterým byl stěžovateli zamítnut návrh na vydání rozhodnutí o povinnosti registrovat jeho kandidátní listinu. Zmíněná ustanovení se týkala zejména 2 denní lhůty pro podání návrhu k soudu, podmínky 50 000 podpisů a dále lhůtu 37 dní určenou pro podpisy. Opět zde Okamura namítá pochybení MV, které je zmíněno na str. 40 textu. Ústavní soud podanou stížnost zamítl a návrhy s ní spojené odmítl z důvodu neshledání porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv. (Pl. ÚS 27/12)

¹⁷² Ustanovení § 66 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky; ustanovení § 90 odst. 5 SŘS.

¹⁷³ Ustanovení § 90 odst. 5 SŘS.

v souladu se zákonem a je třeba opakovat celou volbu prezidenta znovu (tím umožnit vstoupit do volebního procesu např. i novým kandidátům), anebo že není třeba opakovat znovu celé volby, ale pouze jejich část, a to od úkonu, kde nastalo pochybení; v tom případě jsou zachovány ty úkony, které proběhly v souladu se zákonem (např. nemusí znovu probíhat registrace kandidátních listin apod.), ve volbě figurují stejní kandidáti i komise.¹⁷⁴ Jak vyplývá z výše citovaného, je možné, aby soud označil celou volbu prezidenta republiky za neplatnou, ačkoliv zákon o volbě prezidenta republiky ani SŘS tuto možnost přímo neupravuje. Kompetence Nejvyššího správního soudu rozhodnout o celkové neplatnosti prezidentských voleb tedy vyplývá z ustanovení § 66 odst. 1 a důvodové zprávy k zákonu o volbě prezidenta republiky. Dále je možné, shledá-li soud chybu volebního orgánu ve výpočtu při zjišťování výsledků hlasování, uložit povinnost tomuto orgánu, aby zápis o výsledku volby upravil a takto upravený zápis vyhlásil.

Na možné opakování části volby prezidenta republiky nebo celých voleb se vztahuje ustanovení § 59 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky upravující opakovanou volbu.

Po prvních přímých volbách prezidenta republiky bylo podáno k Nejvyššímu správnímu soudu celkem 109 návrhů¹⁷⁵ na neplatnost prezidentské volby. Meritorně se zabýval pouze 24 návrhy, které do jednoho zamítl. Ve většině případů stěžovatelé napadali vedení volební kampaně vítěze prezidentských voleb Miloše Zemana¹⁷⁶. NSS vycházel především z toho, že v případě svobodných voleb je možné vést jak negativní, tak pozitivní kampaň. Soud sám předestírá, že k tomu, aby mohlo být stížnosti vyhověno, je zapotřebí splnění třech podmínek: zjištění nezákonnosti, vztah mezi nezákonností a zvolením kandidáta a za třetí zásadní intenzita, která musí v dané situaci

¹⁷⁴ Důvodová zpráva k Zákonu o volbě prezidenta republiky, zvláštní část.

¹⁷⁵ NSS 64 stížností odmítl zejména z důvodu opožděnosti, další z důvodu absence formálních kritérií, kdy nebylo možné zjistit, čeho se stěžovatel domáhá, což je jednou z podmínek podání.

¹⁷⁶ Především napadali průběh volební kampaně Miloše Zemana, která podle nich porušovala pravidla čestné a poctivé kampaně a která byla vystavěna na nepravdivých tvrzeních, například zkrácení výroků týkajících se Benešových dekretů nebo použití klamavé argumentace. Dále stěžovatelé spatřují nemorální vedení kampaně za použití letáků obsahující texty: „Kdo nevolí Zemana, není Čech“ nebo „NEVOLTE Karla Schwarzenberga“ nebo „Stop této vládě: Volte Zemana“. NSS ve svém usnesení sp. zn. Vol 33/2013 – 45 konstatuje, že „jedním z prostředků politické soutěže může být za splnění zákonných podmínek i negativní kampaň upozorňující na nedostatky protikandidáta. Je rovněž přípustné, aby se v politickém sloganu objevila jistá míra přehánění, personalizace, symboličnosti či zkratkovitosti, protože volič, podobně jako u běžných reklamních sloganů, s určitou mírou nadsázky u tohoto typu politické komunikace počítá.“ V jiné stížnosti byl navrhovatel přesvědčen, že rozdíl, který se v konečném sčítání hlasů vyskytl (cca 10 %), byl způsoben právě porušením zákona o volbě prezidenta republiky, ke kterému došlo v průběhu volební kampaně.

dosahovat takového stupně, že kdyby k tomuto jednání nedošlo, nebyl by kandidát zvolen.¹⁷⁷ NSS konstatoval, že „zjištěná protizákonnost podle přesvědčení soudu nedosahuje takové intenzity, aby byla způsobilá zpochybnit výsledky voleb jako celku s ohledem na rozdíl téměř 500 tis. hlasů, o které obdržel vítězný kandidát více“¹⁷⁸. Jak z výše uvedeného vyplývá, lednový výsledek prezidentské volby je platný.

Jestliže stěžovatelé nejsou spokojeni s rozhodnutím soudu, zejména v případě, kdy jim soud nevyhoví, mají možnost obrátit se na Ústavní soud, a to ve lhůtě šedesáti dnů.

8.3. Řízení ve věci porušení pravidel financování volební kampaně

Porušit pravidla volební kampaně lze různými způsoby. Na základě zákonných podmínek vycházejících ze zákona o volbě prezidenta se může uchazeč (kandidát) na funkci prezidenta domáhat rozhodnutí soudu, že došlo k porušení pravidel financování volební kampaně v souvislosti s prezidentskou volbou.

Návrh k soudu ohledně této záležitosti může podat pouze odlišný kandidát na funkci prezidenta republiky. Lhůta šedesáti dnů pro podání návrhu počíná běžet okamžikem zveřejnění vyúčtování volební kampaně způsobem umožňující dálkový přístup nebo ode dne marného uplynutí lhůty.

Účastníky řízení ve věci porušení pravidel financování volební kampaně jsou navrhovatel podání, volební výbor a jeho členové a především kandidát na funkci prezidenta, jehož volební kampaně se návrh týká.

K porušení pravidel financování volební kampaně prezidenta může dojít „*přijetím finančních prostředků nebo jiného plnění ocenitelného v penězích, u kterých není znám nebo uveden skutečný původ, překročením limitu výdajů na volební kampaň nebo porušením povinnosti vést o financování volební kampaně účetnictví nebo je podle tohoto zákona zveřejnit, a jakým způsobem a v jakém rozsahu byla tato povinnost porušena*“¹⁷⁹.

---

¹⁷⁷ Odůvodnění usnesení rozhodnutí NSS- Vol 33/2013 – 45.

¹⁷⁸ Odůvodnění usnesení sp. zn. Vol 44/2013 – 72.

¹⁷⁹ Ustanovení § 67 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky spolu s ustanovením § 90a odst. 1 písm. a) až c) SŘS.

V případě, že soud podanému návrhu vyhoví, rozhodne rozsudkem, že byla porušena pravidla financování volební kampaně, jak k porušení došlo a v jakém rozsahu. Současně s tímto rozhodne o povinnosti volebního výboru kandidáta, jehož volební kampaně se to týká, odvést ve stanovené lhůtě do státního rozpočtu částku odpovídající jeden a půl násobku částky, která odpovídá hodnotě přijatých finančních prostředků nebo jiného plnění ocenitelného v penězích, u něhož nebyl znám původ nebo nebyl skutečný; nebo o níž byly překročeny výdajové limity a dále také o částku, která se týká povinnosti vést o volební kampani účetnictví či jeho zveřejnění.¹⁸⁰ Lhůta je stanovena soudem a nesmí být kratší než šedesát dnů.

Příslušným soudem je Městský soud v Praze, proti jehož rozhodnutí lze podat kasační stížnost¹⁸¹ podle ustanovení § 104 odst. 1 SŘS.

Stálo by za úvahu změnit úpravu zákona tak, aby nebyla ohrožena a zkomplikována samotná volba hlavy státu tím, že se lidé obrací na Ústavní soud s ústavními stížnostmi proti rozhodnutí NSS. Tato úprava by mohla být zakotvena přímo v Ústavě ČR.

9. Dopady zavedení přímé volby na ústavní vztahy

Stoupenci přímé volby nevyjádřili jediný důvodný argument, který by ospravedlňoval nutnost ústavní změny ve smyslu přímé volby. Nejvíce zmiňovaným argumentem bylo to, že si takovou změnu přejí občané a v zájmu získání volebních hlasů si tento záměr zahrnují politické strany do volebních programů a následně do programového prohlášení.

Naproti tomu odpůrci přímé volby uváděli zejména nesystematičnost takového kroku, který řeší jen postup volby, ale ne důsledky v celém systému. Ústavní právo má být stabilní, protože jsou jím vztahy mezi jednotlivými ústavními orgány pevně dány. Časté či nedostatečně odůvodněné změny ústavy vedou k riziku účelovosti a jejich projednávání zabírá mnoho času tolik potřebného pro řešení důležitějších problémů.

---

¹⁸⁰ Ustanovení § 90a odst. 3 písm. a) až písm. c) SŘS.

¹⁸¹ Kasační stížností lze napadnout pravomocná rozhodnutí krajských soudů a rozumí se jí mimořádný opravný prostředek proti těmto rozhodnutím, o němž rozhoduje Nejvyšší správní soud.

O přímých volbách jednala často Stálá komise pro Ústavu a parlamentní procedury. I ona konstatovala, že chybí věcné důvody pro zařazení přímé volby prezidenta do ústavního pořádku a že nejsou promyšleny všechny důsledky takové změny. Mnohokrát opakovaný argument, že bude narušena rovnováha mezi ústavními orgány, vyvolával obavu o postavení prezidenta se silným mandátem a plněním svého volebního programu ve vztahu k vládě či vládní koalici.

Posílením prezidenta a tím pádem oslabením vlády (viz str. 16) může vyvstat otázka, kdo chceme, aby vládl. Bude-li prezident posílen, měl by být zároveň odpovědný (a s tím ústava nepočítá) a měly by být nastaveny takové kontrolní nástroje, které by umožnily jednat v případě zneužití funkce nebo zablokování systému. Jeví se jako správné mít možnost vést prezidenta k odpovědnosti nebo překonat jeho nečinnost. Protože prezident s odlišným politickým názorem od vlády by mohl celý ústavní systém zkomplikovat či až zablokovat. Podle mého názoru chybí i možnost odvolatelnosti přímo voleného prezidenta voliči.

Jednotný názor na postavení prezidenta nemají ani ústavní právníci ani politologové. Někteří z nich zastávají názor, že prezident má roli zprostředkovatele, protože většina prezidentových rozhodnutí vyžaduje i podpis předsedy vlády, při jmenování ústavních soudců potřebuje souhlas Senátu.

Ze všech těchto názorů lze dovodit, že zavedení přímé volby prezidenta bylo spíše než záležitostí ústavněprávní záležitostí politickou. O přímé volbě by se zřejmě nezačalo tak intenzivně jednat, kdyby tady neexistovaly zkušenosti z předchozích voleb prezidenta, které vůbec nesvědčily o politické kultuře našich poslanců, senátorů, politických stran i samotných prezidentských kandidátů.

Je možné se ptát, proč Senát nakonec přímo volbu prezidenta schválil, když téměř ze všech expertíz, které si zadal, vyplývá, že přímá volba je nesystémovým krokem a tak, jak je změna ústavy i zákon o volbě prezidenta napsán, může způsobit komplikace.

Dopady zavedení přímé volby prezidenta republiky se mohou dotýkat zvýšené potřeby finančních prostředků na volební kampaň, oslabení Senátu České republiky nebo pravomocí hlavy státu.

9.1. Finanční prostředky

Finanční prostředky souvisí jednak s volební kampaní kandidáta o prezidentský úřad a jednak se samotnou volbou.

Obávám se, že v některých případech může dojít k tomu, že finanční prostředky poskytnuté jednomu z kandidátů na volební kampaň mohou mít za následek zvýhodnění jejich dárce nebo skupinu dárců při rozhodování prezidenta v budoucnu, například udělení milosti, amnestie, jmenování soudcem či členem Bankovní rady České národní banky nebo profesorem. Z dosavadních zkušeností z první přímé volby je patrné, že ne všichni kandidáti měli k dispozici maximální možné finanční prostředky (tj. 40 milionů Kč) a přesvědčili jsme se, že úspěšnost kandidáta na množství finančních prostředků určených pro kampaň nezáleží, a proto by mohlo dojít ke snížení hranice maximální výše rozpočtu na kampaň.

Samotný proces přímé volby prezidenta republiky je finančně náročný. Jak již bylo zmíněno, jedná se o další šesté volby v České republice, které svým rozsahem zatěžují výdaje státního rozpočtu.

9.2. Oslabení Senátu

Přesto, že by se mohlo zdát, že Senát ČR svoji pozici posílil, když mu byly svěřeny pravomoci vyhlašovat prezidentské volby a přijímat prezidentský slib, myslím si, že opak je pravdou. Nově svěřené pravomoci zdaleka nekompenzují ztrátu možnosti podat samostatně ústavní žalobu na prezidenta republiky.

Do zakotvení přímé volby prezidenta v Ústavě České republiky měl možnost pouze Senát ČR podat na prezidenta republiky ústavní žalobu, a to z důvodu velezrady. S přijetím přímé volby prezidenta dochází k oslabení Senátu ČR, protože nyní je možné podat ústavní žalobu na prezidenta pouze se souhlasem Poslanecké sněmovny ČR, což vychází z článku 65 odstavec 2 a 3 Ústavy ČR.¹⁸²

---

¹⁸² „(2) Senát může se souhlasem Poslanecké sněmovny podat ústavní žalobu proti prezidentu republiky k Ústavnímu soudu, a to pro velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku; velezradou se rozumí jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu. Ústavní soud může na základě ústavní žaloby Senátu rozhodnout o tom, že prezident republiky ztrácí prezidentský úřad a způsobilost jej znovu nabýt. (3) K přijetí návrhu ústavní žaloby Senátem je třeba souhlasu třípětinové většiny přítomných senátorů. K přijetí souhlasu Poslanecké sněmovny

Na druhou stranu dochází v této souvislosti k rozšíření možností, pro které je možné podat ústavní žalobu na prezidenta republiky. Kromě dříve upravené velezrady je zde zakotveno tzv. hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku.

Pojem velezrada, respektive její skutková podstata, byl až do účinnosti novely Ústavy ČR zakotven v zákoně o Ústavním soudu. Přijetím novely je definice velezrady upravena přímo v Ústavě ČR.

9.3. Pravomoci prezidenta republiky

K úvodu této podkapitoly využiji jednu citaci, která podle mého názoru je velmi výstižná. „*Navrhovaná změna ústavy systémovou změnu ústavního systému neřeší: do stávajícího systému dělby moci zasahuje nikoli systematicky, ale lze spíše konstatovat, že pouze kosmeticky: na první pohled působí, že jsme něco změnili k lepšímu (z hlediska naplnění tvrzeného přání občanů), po podrobnějším zkoumání však zjistíme, že věci zůstávají v podstatě stejné, jen jsme systém podráždily novými kosmetickými úpravami. Ty mohou svými následky nejen vbrzku zklamat očekávání občanů, ale také se negativně projevit z hlediska fungování dělby moci.*“¹⁸³

Do přijetí novely Ústavy ČR byla do čl. 62 písm. g) Ústavy ČR zakotvena pravomoc prezidenta: „*odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahlazuje odsouzení.*“ Po přijetí novely zůstalo pod písmenem g) pouze to, že odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a že zahlazuje odsouzení. Zbytek citovaného ustanovení byl zařazen pod pravomoci, ke kterým je třeba spolupodpisu předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.¹⁸⁴ K jiným změnám v pravomocích hlavy státu nedošlo. Samotné pravomoci prezidenta však nesouvisí se způsobem jeho volby.

V této souvislosti se první přímo zvolený prezident Miloš Zeman některými svými názory a rozhodnutími pohyboval na hranici ústavně zakotvených pravomocí, které jsou mu Ústavou ČR svěřeny. Nejen, že se rozhodl vzdát se práva udělovat milosti

---

s podáním ústavní žaloby je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců; nevysloví-li Poslanecká sněmovna souhlas do tří měsíců ode dne, kdy o něj Senát požádal, platí, že souhlas nebyl dán.“

¹⁸³ Tomáš Jirsa: Historie přímé volby prezidenta z hlediska právních názorů, dostupné na: <http://www.ods.cz/clanek/6899-historie-prime-volby-prezidenta-z-hlediska-pravnich-nazoru> [citováno 17. 1. 2014]

¹⁸⁴ Čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy České republiky.

a vyhlašovat amnestii, jelikož sám po zvolení řekl, že žádná taková situace za jeho působení nenastane, ale vyskytly se i další případy, ve kterých se Miloš Zeman odvolává na „své“ pravomoci.

Jako příklad lze uvést jmenování profesorů a spory o velvyslance. V případě jmenování profesorů se jednalo především o jmenování Martina C. Putny. Prezident jej odmítl jmenovat profesorem a zároveň podotkl, že této pravomoci se chce vzdát a přenechat ji určitému ministerstvu. Robert Pelikán, právník, ve svém článku „Kauza Putna: Jmenuje, nebo může jmenovat?“ konstatuje, že prezident z právního hlediska Martina Putnu jmenovat profesorem musí. Jmenování profesora upravuje zákon o vysokých školách¹⁸⁵ ve svém § 73, kde je uvedeno, že“ *Profesora pro určitý obor jmenuje prezident republiky na návrh vědecké rady vysoké školy podaný prostřednictvím ministra*“. Z výše uvedeného vyplývá, že prezident republiky musí určitou osobu profesorem jmenovat. Ve zmíněném článku Robert Pelikán ještě poukazuje na postavení některých poslanců, kteří zastávají názor týkající se změny zákona o vysokých školách, kterou by byla pravomoc prezidenta jmenovat profesory odejmuta.

Prezident Miloš Zeman se v souvislosti se jmenováním nových velvyslanců odvolává na pravomoc, kterou mu je zaručeno pověřovat a odvolávat zastupitele vedoucích misí. Jednalo se o spor mezi prezidentem a neúspěšným kandidátem, ministrem zahraničí, Karlem Schwarzenbergem, který na rozdíl od nově zvoleného prezidenta zastává názor dodržování ústavních tradic. Podle K. Schwarzenberga by velvyslancem měla být osoba navržená ministrem zahraničí, která je schválena vládou a následně pověřena prezidentem.¹⁸⁶

9.4. Shrnutí

Vzhledem ke společné historii České a Slovenské republiky lze předpokládat, že dopady přímé volby prezidenta budou obdobné. V určitých směrech bychom se mohli od našich sousedů inspirovat.

---

¹⁸⁵ Zákon č. 111/1998 Sb.

¹⁸⁶ <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/213411034000064-100-dni-na-hrade-ohlednuti>

Na Slovensku změna ústavy a přijetí zákona o přímé volbě prezidenta vyřešily ústavní krizi. Tehdy byly v největších politických stranách vyhrocené vztahy, funkce prezidenta nebyla více než rok obsazená a referendum o zavedení přímé volby prezidenta bylo zmařeno.

Přijetím zákona o přímé volbě se stabilizoval ústavní systém a v současné době již mají na Slovensku s přímou volbou hlavy státu zkušenosti. Poprvé ji volili v květnu roku 1999 za nebývale velké účasti voličů. Poté proběhly prezidentské volby v roce 2004, 2009 a v březnu roku 2014.

Změna způsobu volby prezidenta provedena úpravou Ústavy a schválením samostatného zákona o způsobu volby prezidenta a o lidovém hlasování a jeho odvolání (zákon č. 46/1999 Sb.).

Slovenský prezident je stejně jako u nás volen v přímých volbách tajným hlasováním občanů. Volební období je pětileté a prezidentský úřad je možné zastávat jen dvakrát v po sobě následujících obdobích. Kandidáta může navrhnout skupina 15 poslanců nebo občané peticí podepsanou 15 tisíci oprávněnými voliči. Návrh se předkládají předsedovi Národní rady SR nejpozději 21 dní od vyhlášení voleb.

Volby jsou dvoukolové. V prvním kole by byl zvolen kandidát, který by získal nadpoloviční většinu platných hlasů oprávněných voličů, tedy všech občanů, kteří mají volební právo, nikoliv nadpoloviční většinu odevzdaných platných hlasů. Pokud žádný z kandidátů tuto požadovanou většinu nezíská, koná se do 14 dnů druhé kolo voleb.

Druhého kola se účastní dva nejúspěšnější kandidáti. Pokud by se jeden z nich nemohl voleb účastnit (např. by odstoupil), postupuje na jeho místo třetí nejúspěšnější kandidát z prvního kola. Volby vyhrává ten, který obdrží vyšší počet platných hlasů, tentokrát zúčastněných voličů.

Slovenský prezident je přímou volbou zvolen, může jí být však i odvolán, a to prostřednictvím tzv. „lidového hlasování o odvolání prezidenta“. Hlasuje-li nadpoloviční většina všech oprávněných voličů pro odvolání prezidenta, ten ve svém úřadu končí a jsou vyhlášeny nové volby. Pokud se hlasováním nepotvrdí odvolání prezidenta, ten rozpustí parlament a předseda NR SR vyhlašuje nové volby. V tomto případě začíná prezidentovi plynout nové pětileté funkční období, protože je takový akt chápán jako znovuzvolení původního prezidenta. Naproti tomu v ČR je možné ukončit

předčasně volební období prezidenta buďto podáním ústavní žaloby, která je uznána Ústavním soudem jako opodstatněná, anebo vzdáním se prezidentského úřadu.

Na Slovensku však změnou ústavy kvůli přímé volbě změnili i pravomoci prezidenta. Ten je povinen na návrh premiéra jmenovat členy vlády, k pověřování velvyslanců, vyhlášení amnestie a k rozhodnutí, které prezident udělá jako vrchní velitel ozbrojených sil, je naopak kontrasignace premiéra nutná. Právo prezidenta rozpustit Národní radu SR je podstatě stejné jako v České republice, s výjimkou toho, že na Slovensku nesmí prezident rozpustit NR 6 měsíců před koncem svého mandátu, v ČR nesmí rozpustit Poslaneckou sněmovnu 3 měsíce před skončením jejího volebního období.

Změna ústavního zákona o přímé volbě prezidenta republiky na Slovensku přinesla kromě úpravy prezidentských kompetencí zajímavý prvek a domnívám se, že i vhodnou a potřebnou možnost prezidenta odvolat. Tento akt by bylo potřebné zavést i v České republice. Pak by došlo k vyvážení rozhodnutí prezidenta rozpustit Poslaneckou sněmovnu s rozhodnutím Poslanecké sněmovny podat návrhy na odvolání.

Zavedení přímé volby do ústavního pořádku České republiky neznamenovalo žádné významné dopady na ústavní vztahy. Jsem si vědoma toho, že od naší první přímé volby hlavy státu uběhla příliš krátká doba, aby se všechny možné dopady daly odpovědně zhodnotit.

Zaznamenala jsem pouze změnu textu Ústavy týkající se přímé volby prezidenta, aniž by však došlo k výrazné změně v prezidentských pravomocích.

Jakkoliv dobře či hůře je napsán zákon, vždy bude záležet na tom, jak silná osobnost bude post prezidenta zastávat, jak dobře bude naši zem reprezentovat a jak velkou podporu obyvatel i politiků bude po celé své volební období mít.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala zavedením přímé volby prezidenta republiky do ústavního pořádku České republiky. Na počátku jsem poukázala na způsob prezidentských voleb od vzniku samostatného Československého státu až po Českou republiku a rok 2008, který byl posledním, kdy byl prezident republiky volen nepřímo, čili Parlamentem České republiky.

V úvodu závěrečné práce jsem si stanovila za cíl shrnout získané poznatky a poskytnout čtenáři komplexní přehled o zavedení přímé volby prezidenta včetně způsobu jejího provedení a poukázat na možné dopady s tím spojené.

Naše historie prezidentských voleb byla změněna v roce 2012, kdy byl přijat především ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění Ústava ČR. Osobně nejsem zastáncem této změny a myslím si, že další přímé volby prezidenta v České republice mohou ještě snížit volební účast voličů, kteří už tak volby nemají příliš oblíbené. Zároveň přímá volba prezidenta bude mít za následek další volby a tím se Česká republika může ocitnout v permanentní volební kampani.

Jedním z nejvýznamnějších argumentů pro zavedení přímé volby bylo dlouhodobé přání občanů, kteří se podle mého mylně domnívali, že tímto způsobem bude možné změnit politickou situaci v České republice a současně že zvolí prezidenta, který bude nadstranický, tedy že nebude tolik vázán na politickou stranu či politické strany. Podle mého názoru zavedení přímé volby nemá a nebude mít za následek zvolení nezávislého prezidenta, jelikož většina kandidátů bude mít určitou politickou minulost, ať již budou navrhováni členy zákonodárského sboru nebo samotnými občany.

Práce obsahuje také popis samotné úpravy přímé volby prezidenta a to obsažením dvou zákonů, ústavního zákona č. 71/2012 Sb. a zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky. Po prostudování zákona o volbě prezidenta republiky jsem v něm zjistila určité nejasnosti, na které reagovali i lidé prostřednictvím podání návrhů k soudu.

Zejména se jednalo o výklad ustanovení obsahující kontrolu podpisů obsažených na podpisových arších Ministerstvem vnitra. Jak se ukázalo, Ministerstvo vnitra a Nejvyšší správní soud měly odlišný výklad na danou věc. Stálo by za zvážení navrhnout

a schválit takovou právní úpravu, která by nezaváděla možnost rozdílných výkladů a tímto výklad sjednotit. Za úvahu by také stálo zamyslet se nad takovou úpravou zákona, která by v sobě zahrnovala možnost úředního ověření podpisů na podpisových arších, např. formou spojení s elektronickou databází obyvatel České republiky, aby nedocházelo ke zmíněnému problému s pravostí podpisů. Podobný problém nastal i v případě počtu podpisů na podpisových arších, kdy pod pojmem 50 000 občanů vzniklo mnoho variant, jak dané číslo vyložit.

Další nedostatek vidím v soudním přezkumu, k němuž je příslušný Nejvyšší správní soud ve věcech registrace kandidátních listin a ve věci volby prezidenta. Vzhledem k tomu, že rozhoduje NSS, je možné proti jeho rozhodnutí podat ústavní stížnost k Ústavnímu soudu v souladu s ustanovením čl. 87 odst. 1 písm. d) zákona o Ústavním soudu. Tento proces může značně ovlivnit samotný průběh volby, protože ani zákon ani Ústava neurčuje, do kdy má ÚS o stížnosti rozhodnout.

V závěru diplomové práce jsem nastínila jednání nově zvoleného prezidenta České republiky. Dle mého názoru, i když zavedení přímé volby byla velká ústavní změna, ve skutečnosti k tak velké změně oproti nepřímé volbě prezidenta nedošlo. Spíše velmi záleží na tom, kdo prezidentský úřad zastává.

Seznam zkratek

CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČSR	Československá republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSÚ	Český statistický úřad
KDU-CSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČ	Komunistická strana Československa
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MV	Ministerstvo vnitra ČR
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
NR SR	Národní rada Slovenské republiky
NSS	Nejvyšší správní soud
NSS	Nejvyšší správní soud
ODS	Občanská demokratická strana
PS ČR	Poslanecká sněmovna České republiky
PS	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
Sb.	Sbírka zákonů
Senát	Senát Parlamentu České republiky
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SR	Slovenská republika
TOP 09	odvozeno od motta Tradice, Odpovědnost, Prosperita a číslo 9 symbolizuje rok vzniku strany (2009)
ÚS	Ústavní soud
Ústava ČR	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
VV	Věci veřejné

Seznam použité literatury

Monografie, učebnice

- SCHELLE, Karel, *Praktikum českých právních dějin*, 3. vydání, Plzeň, Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-201-1.
- CÍLEK, Roman, *Čeští panovníci a prezidenti /Od Sámovy říše po Václava Klause/*, Černošice, 2006, ISBN 80-86160-93-9
- TABERY, Erik, *Hledá se prezident, Zákulisí voleb hlavy státu*, Praha, Respekt Publishing, a.s., 2008, ISBN 978-80-903766-7-0.
- FEIERABEND, Karel Ladislav: *Politické vzpomínky I*, Preface, Brno, 1994, ISBN 80-7108-071-3.
- BAHÝLOVÁ, Lenka, et al., *Ústava České republiky: komentář*, Praha, Linde, 2010, ISBN 978-80-7201-814-7.
- CÍLEK, Roman, *Čeští panovníci a prezidenti /Od Sámovy říše po Václava Klause/*, Černošice, 2006, ISBN 80-86160-93-9
- *Českoslovenští a čeští prezidenti*, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha, 2002, ISBN 80-86547-22-1.
- FEIERABEND, Karel Ladislav: *Politické vzpomínky I*, Preface, Brno, 1994, ISBN 80-7108-071-3.
- FORMÁČKOVÁ, Marie, *V hlavní roli Gustáv Husák*, Čechtice, nakladatelství BVD a FUTURA Praha, 2009, ISBN 978-80-87090-24-4 BVD, ISBN 978-80-86844-57-2 FUTURA.
- GRONSKÝ, Ján, *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II./A (1945-1948)*. Praha: Karolinum, 2002, ISBN 80-246-0519-8.
- GRONSKÝ, Ján, *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa II./B (1948-1968)*. Praha: Karolinum, 2002, ISBN 80-246-0520-1.
- GRONSKÝ, Ján, *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa II 1945 – 1960*, 1. vydání, Praha: Karolinum, 2006, ISBN 80-246-1210-0.
- CHURANĚ, Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století I.*, LIBRI, Praha, 1998, ISBN 80-85983-44-3.
- CHURANĚ, Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století II.*, LIBRI, Praha, 1998, ISBN 80-85983-64-8.

- JIČÍNSKÝ, Zdeněk, *Ústava České republiky v politické praxi: výběr článků a parlamentních vystoupení z let 1996 – 2006*, Praha, Linde, 2007, ISBN 978-80-7201-642-6.
- KAPLAN, Karel, KOSATÍK, Pavel, *Gottwaldovi muži*, PASEKA, Praha – Litomyšl, 2004, ISBN 80-7185-616-9.
- KLAUS, Václav, *Tři projevy Václava Klause*, Press Servis, s.r.o., Praha, 2003, ISBN 80-903269-0-0.
- Kolektiv autorů pod vedením Věry Petráčkové a Jiřího Krause, *Akademický slovník cizích slov*, Academia Praha, 1998, ISBN 80-200-0607-9.
- KOUDELKA, Zdeněk, *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, ISBN 978-80-87212-95-0.
- LOUŽEK, Marek (ed.), *Českoslovenští a čeští prezidenti: sborník textů*, 1. vydání, Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002, ISBN 80-86547-22-1.
- MLEJNEK, Josef, *Postavení hlavy státu v postkomunistických zemích: od pádu komunismu v roce 1989 do roku 2010*, 1. vydání, Praha, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2011, ISBN 978-80-87404-11-9.
- PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda: II. díl, Ústavní právo České republiky*, 2. rozš. vyd. Praha: LINDE, 2008.
- SCHELLE, Karel, *Praktikum českých právních dějin*, 3. vydání, Plzeň, Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-201-1.
- SUCHÁNEK, Radovan, JIRÁSKOVÁ, Věra, et al., *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona*, 1. vydání, Praha, Leges, 2009, ISBN 978-80-87212-18-9.
- ŠARADÍN, Pavel, *Politické kampaně, volby a politický marketing*, 1. vydání, Olomouc, Periplum, 2007, ISBN 978-80-86624-36-5.
- TABERY, Erik, *Hledá se prezident, Zákulisí voleb hlavy státu*, Praha, Respekt Publishing, a.s., 2008, ISBN 978-80-903766-7-0.

Články:

- ANTOŠ, Marek, Proč jsem proti přímé volbě prezidenta – dostupné na: <http://blog.aktualne.cz/blogy/marek-antos.php?itemid=15456>
- HAVEL, Václav, Jak volit mého nástupce? Přimo! Mladá fronta dnes ze dne 30. 1. 2002, dostupné na

http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=clanky&val=40_clanky.html&typ=HTML

- JIRSA, Tomáš: Historie přímé volby prezidenta z hlediska právních názorů, dostupné na: <http://www.ods.cz/clanek/6899-historie-prime-volby-prezidenta-z-hlediska-pravnich-nazoru>
- KLAUS, Václav, *Přímá volba prezidenta jako program pro naši zemi?*, 2002, dostupné na: <http://www.klaus.cz/clanky/1789>
- KRÁL, S., *O přímé volbě prezidenta s odborníkem*, rozhovor s JUDr. Janem Kudrnou Ph.D., odborným asistentem na Katedře ústavního práva Karlovy univerzity v Praze, In *Prima LEX, Revoluce v ústavním pořádku*.
- KRÁL, S., *Přímá volba prezidenta*, stručně a trochu jinak, In *Prima LEX, Revoluce v ústavním pořádku*.
- KUBÁT, Michal, *Přímá volba prezidenta v České republice*, In KYSELA, Jan, *Deset let Ústavy České republiky: východiska, stav, perspektivy*, 1. vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2003, ISBN 8086432459.
- KYSELA, Jan, *Přímá volba prezidenta republiky jako symptom krize legitimacy ústavního systému?* In ŠIMÍČEK, Vojtěch, *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*, 1. vydání, Brno: MU Brno, 2008, ISBN 9788021045200.
- MAROUŠEK, Daniel, *Přímá volba v ČR a její možnosti*, 17. 8. 2010, dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prima-volba-presidenta-v-cr-a-jeji-moznosti-654145.html>
- MLEJNEK, Josef, *Přímá volba prezidenta nesmí být věcí momentálních nálad*, dostupné na: www.revuepolitika.cz/clanky/896/iluze-o-nadstranicke-moci
- NĚMEC, Jan, *Připravte si podpisy, Tady jsou pravidla přímé volby*, dostupné na: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=734157>
- NOVÁČEK, Petr, *Příliš vzdálená přímá volba prezidenta*, dostupné na: <http://www.ceskapozice.cz/domov/politika/prilis-vzdalena-prima-volba-prezidenta>
- ODS se bude zabývat návrhy na přímou volbu prezidenta, dostupné na: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/ODS-se-bude-zabyvat-navrhy-na-primou-volbu-prezidenta-190104>
- PEHE, Jiří, *Pro a proti přímé volbě prezidenta*, dostupné na: <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/pro-a-proti-prime-volby-prezidenta>

- PEHE, Jiří, *Srovnávací pohled na přímou volbu prezidenta*, dostupné na <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/srovnavaci-pohled-na-primou-volbu-prezidenta>
- Přímá volba prezidenta jde do třetího čtení, dostupné na: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Prima-volba-prezidenta-jde-do-tretiho-cteni-216445>
- Přímá volba se zasekla. Na milostech, dostupné na: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Prima-volba-prezidenta-se-zasekla-Na-milostech-195935>
- TEJC Jeroným: *Přímá volba prezidenta by se mohla konat ve dvou kolech*, dostupné na: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Tejc-Prima-volba-prezidenta-by-se-mohla-konat-ve-dvou-kolech-190369>
- Vláda bude jednat o přímé volbě prezidenta a Dřevěné knize, dostupné na: www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Vlada-bude-jednat-o-prime-volbe-prezidenta-a-Drevene-knize-187863

Periodika:

- Lidové noviny ze dne 21. 10. 1998, str. 11
- Moravskoslezský den ze dne 21. 1. 2000, str. 5
- Právo ze dne 13. 6. 2001, str. 3.
- Právo ze dne 4. 1. 1999, str. 6.
- Tisk Slovo ze dne 29. 4. 1998, str. 5

Jiné:

- Programové prohlášení Vlády České republiky 2010, dostupné na: http://vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf
- Senátní tisk číslo 22, IV. funkční období Senátu ČR, dostupné na: http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?cid=pssenat_historie.pHistorieTisku.list&forEach.action=detail&forEach.value=s898
- Senátní tisk číslo 262, VIII. funkční období Senátu ČR, dostupné na: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?actiion=doc&value=62960>

- Senátní tisk číslo 289, III. funkční období Senátu ČR, dostupné na:
http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?cid=pssenat_historie.pHistorieTisku.list&forEach.action=detail&forEach.value=s51
- Senátní tisk číslo 298, VI. funkční období Senátu ČR, dostupné na:
http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssena/historie?cid=pssenat_historie.pHistorieTisku.list&forEach.action=detail&forEach.value=s2326
- Sněmovní tisk číslo 1109, III. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=1109&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 172, IV. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=172&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 332, V. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=332&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 349, IV. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=349&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 415, VI. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=415&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 524, V. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=524&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 7, VI. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=7&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 747, V. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=747&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 90, IV. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=90&ct1=0>
- Sněmovní tisk číslo 95, IV. volební období, dostupný na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=95&ct1=0>

Internetové zdroje:

- www.aktualne.centrum.cz
- www.blog.aktualne.cz
- www.cak.cz

- www.ceskapozice.cz
- www.ceskatelevize.cz
- www.csas.cz
- www.denik.cz
- www.klaus.cz
- www.media.klaus.cz
- www.mvcr.cz
- www.nssoud.cz
- www.ods.cz
- www.parlamentnilisty.cz
- www.pehe.cz
- www.psp.cz
- www.revueepolitika.cz
- www.senat.cz
- www.totalita.cz
- www.usoud.cz
- www.ustrcr.cz
- www.vaclavhavel.cz
- www.vlada.cz
- www.volby.cz
- www.volby.idnes.cz
- www.zemannahrad.cz

Právní předpisy:

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů
- Zákon č. 11/1918 Sb., Národního výboru československého ze dne 28. října 1918, o zřízení samostatného státu československého
- Zákon č. 11/1968 Sb., zZákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918, o zřízení samostatného státu československého
- Zákon č. 111/1998 Sb., zákon o vysokých školách
- Zákon č. 143/1968 Sb., úÚstavní zákon ze dne 27. října 1968, o československé federaci
- Zákon č. 150/2002 Sb., Zzákon ze dne 21. března 2002, soudní řád správní
- Zákon č. 152/1948 Sb., zZákon o volbě presidenta republiky
- Zákon č. 182/1993 Sb., zZákon ze dne 16. června, o Ústavním soudu
- Zákon č. 206/1992 Sb., úÚstavní zákon ze dne 15. dubna 1992, kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 275/2012 Sb., zZákon ze dne 18. července 2012, o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky)
- Zákon č. 46/1999 Sb., zZákon z 18. marca 1999 o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov
- Zákon č. 50/1975 Sb., úÚstavní zákon ze dne 28. května 1975, kterým se doplňuje čl. 64 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci
- Zákon č. 500/2004 Sb., zZákon ze dne 24. června, správní řád

Zákon č. 71/2012 Sb., úÚstavní zákon ze dne 8. února 2012, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Hlasování v Poslanecké sněmovně o přijetí ústavního zákona o přímé volbě prezidenta
- Příloha č. 2 Kdo by měl volit prezidenta?
- Příloha č. 3 Osoba vhodná pro výkon funkce prezidenta
- Příloha č. 4 Volba prezidenta republiky 2013 - Volební účast v 1. kole
- Příloha č. 5 Volba prezidenta republiky - Volební účast v 2. kole
- Příloha č. 6 Výsledky volby podle obcí

Kdo by měl volit prezidenta? (v %)

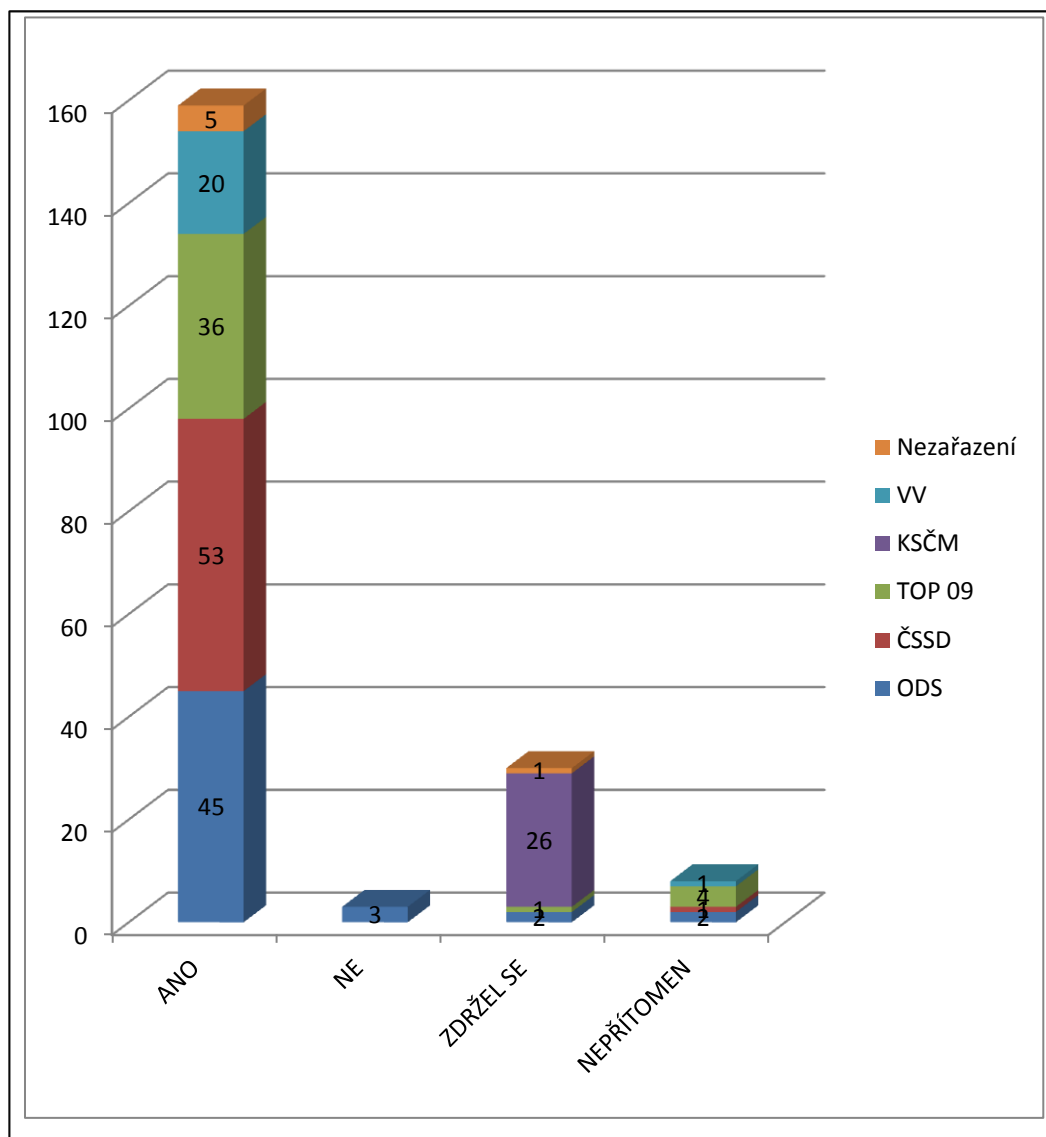
	duben 2002	únor 2004	duben 2005	leden 2007	leden 2008	leden 2009	leden 2011	leden 2012	březen 2013	leden 2014
všichni voliči	57	68	57	60	64	67	60	61	73	67
Parlament	20	16	23	23	18	18	17	16	11	12
širší shromáždění volitelů	12	11	11	10	10	10	13	13	11	14

Pozn.: Dopočet do 100% ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Převzaté z: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 13. – 20. 1. 2014, 1105 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Dostupné na: <http://cvvm.soc.cas.cz/institute-a-politici/postoje-obcanu-k-prezidentskemu-uradu-leden-2014>

Hlasování v Poslanecké sněmovně o přijetí ústavního zákona o přímé volbě prezidenta

Vlastní graf – zdroj: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=27264>

Osoba vhodná pro výkon funkce prezidenta (v %)²

	duben 2002	únor 2004	duben 2005	leden 2007	leden 2008	leden 2011	leden 2012	březen 2013	leden 2014
nezáleží na tom	32	41	30	38	33	29	33	40	36
politik mimo strany	37	35	41	37	37	37	35	30	36
člověk mimo politiku	19	12	19	15	20	19	20	17	16
člen strany	4	6	5	4	4	5	5	7	6
předseda strany	2	1	1	2	2	3	2	2	3

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Převzaté z: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 13. – 20. 1. 2014, 1105 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Dostupné na: <http://cvvm.soc.cas.cz/institute-a-politici/postoje-obcanu-k-prezidentskemu-uradu-leden-2014>

Volba prezidenta republiky 2013

Volební účast v 1. kole

Kraj název	Okrsky			Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy	% platných hlasů
	počet	zprac.	v %						
Hlavní město Praha	1 132	1 132	100	935 085	608 749	65,1	608 236	604 924	99,46
Středočeský kraj	2 055	2 055	100	1 009 704	645 816	63,96	645 444	643 061	99,63
Jihočeský kraj	1 262	1 262	100	515 626	328 112	63,63	327 948	326 698	99,62
Plzeňský kraj	1 086	1 086	100	459 072	284 494	61,97	284 265	283 138	99,60
Karlovarský kraj	348	348	100	241 799	126 574	52,35	126 495	125 923	99,55
Ústecký kraj	1 046	1 046	100	662 842	349 052	52,66	348 812	347 209	99,54
Liberecký kraj	587	587	100	352 567	208 365	59,1	208 210	207 380	99,60
Královéhradecký kraj	940	940	100	449 235	290 443	64,65	290 247	289 128	99,61
Pardubický kraj	873	873	100	415 422	269 433	64,86	269 289	268 350	99,65
Kraj Vysočina	1 137	1 137	100	415 554	277 541	66,79	277 395	276 433	99,65
Jihomoravský kraj	1 409	1 409	100	953 754	593 967	62,28	593 499	591 359	99,64
Olomoucký kraj	925	925	100	523 331	314 737	60,14	314 541	312 479	99,34
Zlínský kraj	684	684	100	483 780	302 097	62,45	301 894	299 923	99,35
Moravskoslezský kraj	1 318	1 318	100	1 008 882	566 719	56,17	566 322	562 403	99,31
Zahraničí	102	102	100	8 869	5 567	62,77	5 564	5 558	99,89
Celkem	14 904	14 904	100	8 435 522	5 171 666	61,31	5 168 161	5 143 966	99,53

Převzaté z: www.volby.cz/pls/prez2013/pe41?xjazyk=CZ&xv=1

Volba prezidenta republiky

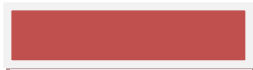
Volební účast v 2. kole

Kraj název	Okrsky			Voliči	Vydané	Volební	Odevzdané	Platné	%
	počet	zprac.	v %	v seznamu	obálky	účast v	obálky	hlasů	hlasů
Hlavní město Praha	1 132	1 132	100	932 322	593 337	63,64	592 917	589 722	99,46
Středočeský kraj	2 055	2 055	100	1 009 310	612 307	60,67	612 018	609 109	99,52
Jihočeský kraj	1 262	1 262	100	516 965,00	314 560	60,85	314 432	312 983	99,54
Plzeňský kraj	1 086	1 086	100	458 853	266 865	58,16	266 767	265 473	99,51
Karlovarský kraj	348	348	100	241 532	120 712	49,98	120 654	119 974	99,44
Ústecký kraj	1 046	1 046	100	662 569	333 038	50,26	332 885	331 192	99,49
Liberecký kraj	587	587	100	354 513	200 212	56,48	200 103	198 930	99,41
Královéhradecký kraj	940	940	100	450 995	276 517	61,31	276 420	274 822	99,42
Pardubický kraj	873	873	100	414 597	257 410	62,09	257 299	255 895	99,45
Kraj Vysočina	1 137	1 137	100	415 313	274 443	66,08	274 318	273 218	99,60
Jihomoravský kraj	1 409	1 409	100	953 057	580 943	60,96	580 595	577 706	99,50
Olomoucký kraj	925	925	100	523 103	306 555	58,6	306 418	305 014	99,54
Zlínský kraj	684	684	100	483 283	290 101	60,03	289 927	288 421	99,48
Moravskoslezský kraj	1 318	1 318	100	1 007 823	551 309	54,7	551 000	548 433	99,53
Zahraničí	102	102	100	10 706	7 731	72,21	7 728	7 684	99,43
Celkem	14 904	14 904	100	8 434 941	4 986 040	59,11	4 983 481	4 958 576	99,50

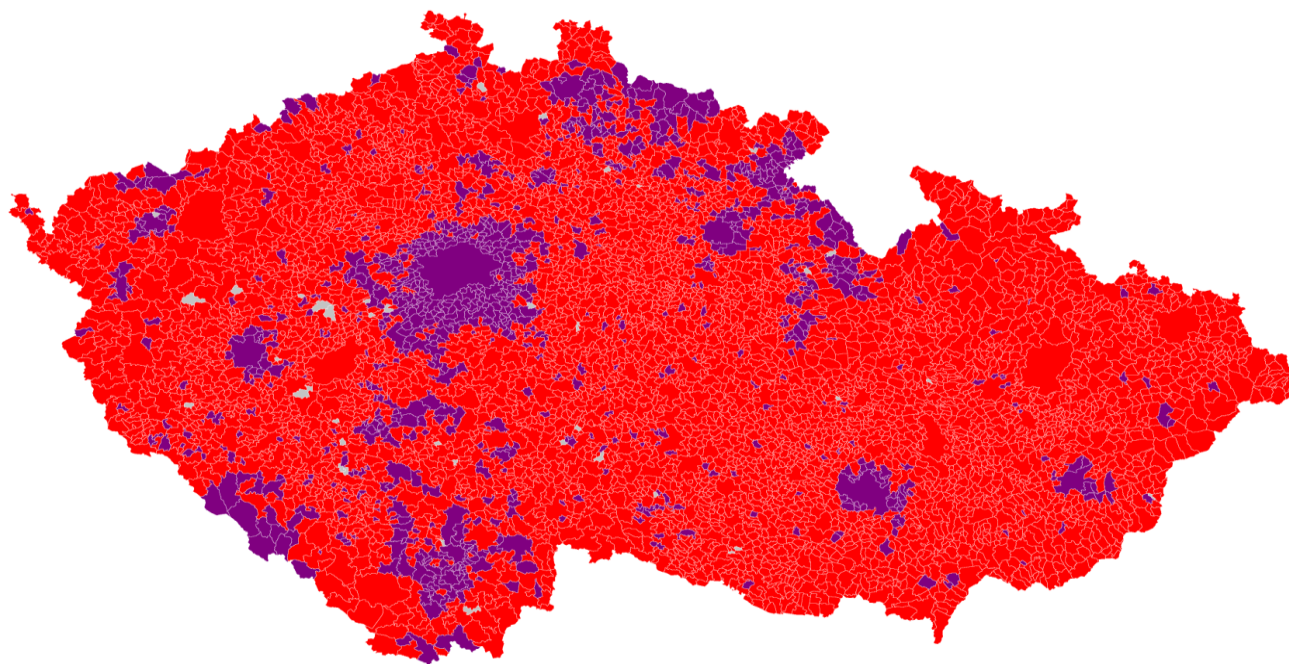
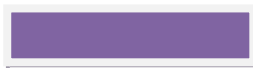
Převzaté z: <http://www.volby.cz/pls/prez2013/pe41?xjazyk=CZ&xv=2>

Výsledky volby podle obcí

Miloš Zeman

Karel Schwarzenberg

Převzaté z : <http://commons.wikimedia.org/wiki/file:P2013.png#filehistory>

Název práce v českém jazyce

Přímá volba hlavy státu a její dopad na ústavní vztahy

Název práce v anglickém jazyce

Direct Election of the Head of the State and Its Impact on Constitutional Relationships

Resumé

The topic the thesis, “Direct Election of the Head of the State and Its Impact on Constitutional Relationships,” has been selected owing to its current relevance, caused by the change of the manner of presidential election which had a historically long tradition in our country.

The aim of the paper is to provide a most complex view of the legal modifications of the election of the republic's president, to summarize the theoretical basis, to analyse the legislative procedure and to attempt to comprehensibly present this change of a constitutional law to citizens who might thus receive sufficient information on the issue. Furthermore, the author wishes to make the readers acquainted with the establishment and implementation of direct presidential election together with the manner of the election according to the new legislation, especially in accordance with Act no. 71/2012 Col. and Act no. 275/2012 Col.

The thesis consists of nine chapters. In six sub-chapters, the first chapter outlines the history of the presidential election from the establishment of Czechoslovakia throughout the totalitarian period and to the Czech Republic, including a brief summary of the former presidents. The second chapter includes argumentation for and against implementation of the direct election of the republic's president, the opinions being not only current, but referring also to the long discussion on this topic. The third chapter focuses on the genesis of direct election. It succinctly describes documents which proposed presidential election but were never approved. The fourth chapter of the thesis concentrates on the negotiation preceding the bill, and on the discussions between the coalition government and the opposition about the appropriate proposal. The second sub-chapter includes the legislative procedure as a whole, from submitting the bill to its approval and subsequent president's signature. Finally, the chapter also presents approved Act 71/2012 Col., which implements direct presidential election in the constitution and points out the most significant changes this novelization has brought. The fifth chapter focuses on Act 275/2012 Col., about the presidential election as the implementing law which was also approved in relation to the direct election.

The sixth chapter deals with the adjustment of president's election in Act 71/2012 Col. and 275/2012 Col. The seventh chapter describes the first direct election of the republic's president in Czech Republik in 2013, which briefly states the results of the first direct election according to the number of votes and election participation.

The eighth chapter includes the judicial review. The last, ninth chapter, draws attention to the impacts of the direct election's implementation on constitutional relationships.

Footnotes of this theoretical explication include more detailed explanations, practical demonstrations, and references to law regulations.

As was revealed, historically first direct election of the president of the Czech Republic did not avoid problems and actions in court, and exposed certain deficiencies of the legislation. The thesis draws from a wide range of sources such as books, legislation, newspaper articles and internet sources.

Klíčová slova:

Hlava státu

Přímá volba

Prezident republiky

Ústava

Key words:

Head of state

Direct election

The president of the republic

Constitution

